

การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ
ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

**A POLICY AND STRATEGIES ANALYSIS TO REDUCE INEQUALITY IN
THAI SOCIETY WITH SUSTAINABILITY**

พระเชมทัต สีลสารโร (เรียนสำราญ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ
ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

พระเชมทัต สีสสาโร (เรีนสำราญ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A POLICY AND STRATEGIES ANALYSIS TO REDUCE
INEQUALITY IN THAI SOCIETY WITH
SUSTAINABILITY**

Phra Khemmathat Silasaro (Ruensamran)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
 เรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน”
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษัตย์)

กรรมการ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

รศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระเชมทัต สีลสาโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหา
ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัย : พระเชมทัต สีลสาโร (รุ่นสำราญ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร., ป.ธ.๗, ร.บ. (รัฐศาสตร์), พช.ม. (พัฒนาชุมชน),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

: รศ. ดร. โคนิภรณ์ ศรีทอง ป.ธ.๗, พธ.บ. (การศึกษานอกโรงเรียน), M.A.
(Sociology), Ph.D. (Sociology)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๗ / กรกฎาคม / ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ๓) เพื่อวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. จากการศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่าการเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับของคนไทยอยู่ในสัดส่วนที่สูง แต่ยังมีเด็กในวัยเรียนบางส่วนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ในส่วนด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น ในด้านที่ดิน ชาวบ้านที่ทำการเกษตรไม่ได้มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง คนรวยก็มีแต่จะใช้อำนาจใช้เงินกว้านซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้น และด้านการบริการสาธารณสุข ผู้ที่มีรายได้น้อยมีโอกาสเสียชีวิตจากโรคร้ายไข้เจ็บสูงกว่าคนที่มียาได้มาก ระบบสวัสดิการของภาครัฐ

ระหว่างสวัสดิการของข้าราชการ กับบริการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค หรือระบบประกันสังคมจาก นายจ้าง สิ่งที่เป็นสิทธิประโยชน์ไม่เท่ากัน

๒. ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พบว่า ๑) ด้านการศึกษานั้น ขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน ๒) ด้านรายได้ได้ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้ เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ๓) ด้าน ที่ดิน รัฐสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการ เปลี่ยนมือ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ๔) ด้าน บริการสาธารณสุข จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เข้าถึงบริการจาก สถานพยาบาลของรัฐในพื้นที่ได้ พัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. ผลการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของ รัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พบว่า การพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลดลงมากกว่าปัจจุบันนี้ สังคมไทยยังคงต้องการมาตรการ ช่วยเหลือในการป้องกันหรือลดความเหลื่อมล้ำสำหรับผู้ด้อยโอกาสมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งมีใช้ โครงการประชานิยม แต่ควรมีการบริหารจัดการที่มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสอัน เป็นผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างแท้จริง กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษน่าจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นหญิง ความเหลื่อม ล้ำก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมอาจนำมาซึ่งผลกระทบรอบด้าน

Thesis Title : A Policy and Strategies Analysis to Reduce Inequality in Thai Society With Sustainability

Researcher : Phra Khemmathat Silasaro (Ruensamran)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Phrasuthiratanapundit, Pali VII, B.A. (Political Science), M.A. (Community Development), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Assoc. Prof. Dr. Konit Srithong Pali VII, B.A. (Nonformal Education), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)

Date of Graduation : 7 July 2018

ABSTRACT

The main objectives of this research are i) to study problems and impacts of inequality in Thai society, ii) to examine policy and strategy in reducing social inequality as appearing in the twelfth National Economic and Social Development Plan and iii) to analyze policy and strategy in reducing social inequality of the government as appearing in the twelfth National Economic and Social Development Plan, This study was conducted as a qualitative research with documentary methodology and In-depth Interview with key informants. Content Analysis Techniques were employed for do examination.

The findings of this research showed that:

1. For problems and impacts of inequality in Thai society, it was found that accessing to mandatory education of Thai people was at high proportion but some students were drop - out from educational system. As to income, disparity of income distribution led to bigger gaps between the rich and the poor. For land possession, villagers who did agricultures did not own any plots of lands while the wealthy persons would exercise their power to purchase more lands. For public health services, those who had low income had higher chance of death from illnesses than those with higher income. Public welfare system between welfare of bureaucrats and 30 - Baht universal healthcare scheme or social security system from employers was different.

2. After examining policy and strategy in reducing social inequality as appearing in the twelfth National Economic and Social Development Plan, the study revealed that 1) for education: remote education could be extended by applying information technology and communication network to support distant schools and schools lacking instructors, 2) for income, allowance for the disable and the elderly with impoverished status should be increased to be sufficient to living and the communities should be encouraged to provide necessary services for the elderly, 3) for land possession, the government should support the ownership of land for sustainable living earning in form of conditional land allocation to prevents hand changes and promote the establishment of a land bank for land possession distribution. 4) Regarding public health service, it is necessary to provide health service for populations in distant areas to access service from public medical facilities and to develop patient referral system from community level to higher one including provincial, regional and national level to be more effective.

3. The result of analyzing the policy and strategy in reducing social inequality of the government as appearing in the Twelfth National Economic and Social Development Plan was found that national development required greater reduction of disparity gap. Thai society still needs assistive measures to prevent or decrease disparity for underprivileged people at present that are excluded from populism projects. There should be management specifically emphasized for target groups such as underprivileged people because of actual social inequality. The affected group to be particularly taken care of includes children and youths especially the females. Nevertheless, inequality leads to crime and social disparity results in all-round impacts.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนาม เพื่อเป็นการแสดงความขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แก่ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. และ รศ.ดร. โกนิฐฐ์ ศรีทอง ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ซึ่งประกอบด้วย ที่ได้สละเวลา และให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขบางส่วนเพื่อให้เนื้อหาในวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ ท่าน อันได้แก่ อาจารย์ พระมหาประกาศิต สิริเมธ, ดร. อุบล วุฒิพรโสภณ, ดร. อำพร ทองเหลือง, อาจารย์ สัญญา สดประเสริฐ, ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ และสำเร็จได้ด้วยดี

ขออนุโมทนาอาจารย์ สัญญา สดประเสริฐ, คุณมนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์ ผู้เชี่ยวชาญพัฒนารายได้และการกระทบรายได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คุณภูมิสุข คณานุกรักษ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมทั้งผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ได้อนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี และบุคคลหลายๆ ฝ่ายทั้งในส่วนที่เป็นงานวิชาการ งานภาคสนาม และผู้สนับสนุนให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอเจริญพร ขอบคุณ ญาติโยมทั้งหลายที่ได้เมตตาอนุเคราะห์สนับสนุนทุนการศึกษา ตลอดถึงญาติธรรมทุกท่านที่คอยให้กำลังใจในการศึกษา และขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตการพัฒนาสังคมทุกรูป/คน ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ๆ น้องๆ รวมทั้งคณะญาติ ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังสนับสนุน ตลอดระยะเวลาที่ได้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มา ขอกราบขอบพระคุณ และขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

พระเชมทัต สีสสารโร (รินสำราญ)

๒๖ เมษายน ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา	๘
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ	๒๒
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	๓๑
๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๔๕
๒.๕ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง	
พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	๕๐
๒.๖ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙	๕๘
๒.๗ นโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ (Thailand 4.0)	๖๓
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๖
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล	๘๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๐
๓.๖ การนำเสนอข้อมูล	๘๒
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๘๓
๔.๑ ผลการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบของความเหลื่อมล้ำใน สังคมไทย	๘๓
๔.๒ ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒	๑๐๑
๔.๓ ผลวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	๑๐๘
๔.๔ แนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน	๑๑๕
๔.๕ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒๒
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๒๖
๕.๑ สรุปผลวิจัย	๑๒๗
๕.๒ อภิปรายผล	๑๓๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๓๗
บรรณานุกรม	๑๓๙
ภาคผนวก	๑๔๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๔๖
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (CVI)	๑๕๐
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ ของเครื่องมือในการวิจัย	๑๕๓
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	๑๕๙
ภาคผนวก จ ภาพถ่ายในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๗๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑	ตารางสรุปผลการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ๑๐๐
๒	ตารางสรุปผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ๑๐๗
๓	ตารางผลวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของ รัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อการ พัฒนาอย่างยั่งยืน ๑๑๔
๔	ตารางสรุปแนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ๑๒๐

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๖
๔.๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒๒

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑ สัมภาษณ์ คุณมนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์ ผู้เชี่ยวชาญ พัฒนารายได้และการกระทบ รายได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๑๗๑
๒ สัมภาษณ์ คุณภูมิสุข คณานุรักษ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๑๗๑
๓ สัมภาษณ์ คุณณัฐสุชน อินทรารุช นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๑๗๒
๔ สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงษ์ วชิรวงศ์บุรี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๑๗๒
๕ สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ สุนีพัฒน์ ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน สถาบัน บริหารจัดการที่ดิน (องค์การมหาชน)	๑๗๒
๖ สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี	๑๗๓
๗ สัมภาษณ์ คุณศศิวรรณ ชนะศุภโชค นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กาญจนบุรี	๑๗๓
๘ สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี	
๙ สัมภาษณ์ คุณศิวโรดม จิตนิยม ประธานสถาบันการเงินชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย	๑๗๔
๑๐ สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย	๑๗๔
๑๑ สัมภาษณ์ คุณหน่อคำ สมสวัสดิ์ เลขาธิการชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จังหวัดเชียงราย	๑๗๕
๑๒ สัมภาษณ์ คุณโจน จันได ประชาชนชุมชน	๑๗๕
๑๓ สัมภาษณ์ คุณสุแก้ว ฟุ้งฟู กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ	๑๗๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั่วโลกควรได้รับการแก้ไขโดยด่วนและสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ในเวทีระดับโลกก็ให้ความสำคัญในเรื่องความเหลื่อมล้ำด้วยเช่นกัน องค์การด้านความยากจนของอังกฤษหรือที่รู้จักกันดีในนาม “อ็อกซ์แฟม” ได้ประมาณการว่าปี ค.ศ. ๒๐๑๖ ประชากรที่ร่ำรวยที่มีเพียง ๑ เปอร์เซ็นต์จะมีความร่ำรวยมากกว่าครึ่งหนึ่งของความร่ำรวยทั้งหมด หรือประมาณว่า ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของทรัพยากรอยู่ในการครอบครองของคนเพียง ๑ เปอร์เซ็นต์ในโลก จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เราเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่นับวันความเหลื่อมล้ำจะเพิ่มมากขึ้น หากเทียบข้อมูลความมั่งคั่งของโลกในปี ค.ศ. ๒๐๐๘ ค่าความเหลื่อมล้ำอยู่ที่ ๔๘ เปอร์เซ็นต์ ปี ค.ศ. ๒๐๑๔ ค่าความเหลื่อมล้ำเพิ่มมาเป็น ๕๕ เปอร์เซ็นต์^๑ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่กว้างขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางโอกาสทางการศึกษา คนรายได้น้อยมีโอกาสเข้าศึกษามหาวิทยาลัยต่างจากคนรายได้สูงถึง ๑๙ เท่า เป็นปัญหาสำคัญในสังคมที่มักมีการนำมาพิจารณาว่าเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความ ชัดแย้งระหว่างคนในสังคมเดียวกันทั้งทางตรงและทางอ้อมจากรายงานที่ว่าความไม่เท่าเทียมของรายได้มีอัตราเพิ่มขึ้น ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ของคนร่ำรวยที่สุด มีรายได้เป็น ๔๐ เปอร์เซ็นต์ ของรายได้รวมทั่วโลก ผู้ที่ยากจนที่สุด ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ทำได้รายได้เพียง ๒ - ๗ เปอร์เซ็นต์ ของรายได้รวมทั่วโลก ในประเทศกำลังพัฒนา ความไม่เท่าเทียมเพิ่มขึ้น ๑๑ เปอร์เซ็นต์ ตามการเจริญเติบโตของประชากร ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้เป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องการการแก้ไข

ประเทศไทยได้จัดทำและรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ พบว่าประเทศไทยติดอันดับ ๓ ประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก ตัวเลขข้างต้นได้สะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชากรโลก ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ถือเป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยประเทศไทยขยับขึ้นจากอันดับ ๑๑ เป็นอันดับ ๓ ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก รองจากรัสเซีย และอินเดีย และใน ๕ ปี

---

^๑ ดร.บัณฑิต นิจนาวร, (๐๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘), “ความเหลื่อมล้ำในเศรษฐกิจโลก”, กรุงเทพธุรกิจ, [ออนไลน์], ๒๒ หน้า, แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/63210> [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

ที่ผ่านมา คนเพียง ๑% เป็นเจ้าของความมั่งคั่งของคนทั้งประเทศรวมกัน มหาเศรษฐีระดับพันล้านในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก ๕ คนในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็น ๒๘ คนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ แต่คนไทย ๑๐% หรือประมาณ ๗ ล้านคน ยังมีชีวิตอยู่ใต้เส้นความยากจนคนไทยมากกว่า ๓ ใน ๔ ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินใด ๆ เลย โฉนดที่ดิน ๖๑% ของประเทศไทยอยู่ในมือประชากร ๑๐% โดยในช่วง ๗ ปีที่ผ่านมา เศรษฐีระดับพันล้านของไทยเพิ่มขึ้นเป็น ๒๘ คน จาก ๕ คน และทั้งหมดมีทรัพย์สินรวมกันถึง ๙,๑๔๒,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ประชากรของไทย ๗ ล้านคนยังอยู่ใต้เส้นความยากจน นอกจากนี้ยังพบว่า คนรวยที่สุด ๑๐% เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ๗๙% ของประเทศ และ ๕ ปีที่ผ่านมาคนรวยที่สุด ๑% เป็นเจ้าของความมั่งคั่งมากกว่าคนที่เหลือทั้งประเทศรวมกัน^๒

จากปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำที่กล่าวมาข้างต้น ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะขับเคลื่อนในด้าน ๑) ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ๒) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ๓) ความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน ๔) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปในหลายด้าน ทั้งการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ และรายได้ที่ทำให้จำนวนคนยากจนลดลง บริการทางการศึกษาและสาธารณสุขขยายตัวถึงมากขึ้น อย่างไรก็ดี การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมนั้นมีความซับซ้อนและยังเป็นปัญหาท้าทายในหลายด้าน ทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับบริการที่คุณภาพต่ำกว่า การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนา ในยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มาเป็นพลังร่วมและสนับสนุนการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นการบริหารจัดการที่ดินให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม^๓

สำหรับยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในช่วง ๕ ปีต่อจากนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและ สาธารณสุข การสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือ ที่

^๒ อ็อกแฟมเปิดเหลื่อมล้ำในไทย คนรวยสุด ๑๐% เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ๗๙% ของประเทศ, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2017/02/69913> [๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

^๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง, สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๔, หน้า ๗๕.

เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ ๔๐ รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ

สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดสังคมแห่งโอกาสจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างทางสังคมเพื่อยกระดับ คุณภาพสังคมในทุก ๆ ด้านไปพร้อมกันโดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนอง โดยการมีหลักประกันทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาส ได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มผู้พิการ และมีการกระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอย่างเป็นธรรม ควบคู่กับการ สร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในฐานะของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน และความสัมพันธ์ ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโอกาส การเข้าถึงบริการทางสังคม อย่างทั่วถึง และมีการบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมตั้งอยู่บนหลักการและพื้นฐานสำคัญคือการสร้างสังคมคุณภาพสังคมในทุก ๆ ด้านไปพร้อมกันโดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคม (Socio-economic Security) ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนอง โดยการจัดระบบสวัสดิการทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ควบคู่กับการสร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก (Social Inclusion) โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาค และความเป็นธรรมในฐานะของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันและความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องมีการเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment) ที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และเปิดช่องทางให้มีการใช้และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวอย่างเต็มประสิทธิภาพ^๔

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

^๔ ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี. พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙, หน้า. ๙๕ - ๙๖.

๑.๒.๒ เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏ
ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของ
รัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏใน
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ มีอะไรบ้าง

๑.๓.๓ ยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ แก้ไขได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำใน
สังคมไทยอย่างยั่งยืน ในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาหาข้อมูลทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ นโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มีเนื้อหาต่าง ๆ คือ

๑. ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา
๒. ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้
๓. ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน
๔. ความเหลื่อมล้ำด้านการรับบริการสาธารณสุข

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑.๔.๒.๑ เอกสารจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

๑.๔.๒.๒ นโยบายไทยแลนด์ ๔.๐

๑.๔.๒.๓ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ ข้อมูลที่สำคัญมาจากนักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ส่วนราชการ และ
ปราชญ์ชุมชน รวม ๑๓ รูป/คน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๑) นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับ
การวางแผนและกำหนดนโยบาย ๘ ท่าน ๒) ปราชญ์ชุมชน ๕ ท่าน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เสมอภาค (Inequality, Disparity) หรือ สถานการณ์ที่กลุ่มบุคคลในสังคมมีบางอย่างไม่เท่ากัน เช่น สถานภาพทางสังคม พื้นที่ของความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิการออกเสียงและการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเสรีภาพในการพูดและการชุมนุม อำนาจการต่อรองระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง การเข้าถึงบริการทางสังคม (กระบวนการยุติธรรม การศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ตลอดจนบริการสาธารณสุขอื่น ๆ)

ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาส สิทธิในการเข้ารับการศึกษา โดยหากพิจารณาถึงพื้นฐานที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนแต่ละคน ปัจจัยทางด้านครอบครัว หรือความแตกต่างของแต่ละโรงเรียนที่นักเรียนแต่ละคนเข้าเรียนอยู่ จะพบว่าปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ เป็นปัญหาที่เด็กไทยไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ความแตกต่างกันทั้งในด้านปริมาณ ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษา ต่างก็มีส่วนทำให้เด็กแต่ละคนได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ไม่เท่ากัน จึงสะท้อนออกมาเป็นผลคะแนนสอบที่แตกต่างกันตามไปด้วย

ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ หมายถึง ช่องว่างระหว่างรายได้ของคนรวยกับคนจน การเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐในการช่วยเหลือสวัสดิการด้านต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพ เงินอุดหนุน ตลอดจนถึงการที่รายได้รวมของประเทศถูกจัดสรรไปยังประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศอย่างไม่เป็นธรรมนั่นคือการที่รายได้ไปกระจุกตัวอยู่ที่ประชาชนเพียงบางกลุ่มหรือประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน หมายถึง โอกาสในการเข้าถึงที่ดินของประชาชนไม่มีความเสมอภาค หรือความพอดี ที่ดินถูกกว้านซื้อถือครองโดยคนระดับสูง หรือคนรวยถือครองที่ดินสูงมาก คนจนเข้าไม่ถึงที่ดินทำกิน กล่าวคือที่ดินที่มีเอกสารสิทธิกระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มเล็ก ๆ โดยกลุ่มผู้ถือครองที่ดิน

ความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณสุข หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันในระบบประกันสุขภาพของประเทศไทย ระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ ระบบประกันสังคม และระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีเรื่องของค่าใช้จ่ายและการได้รับสวัสดิการการบริการที่ไม่เท่าเทียมกัน

นโยบาย หมายถึง นโยบายสาธารณะที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ที่จะนำมาใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ และ ร่วมกันของประเทศไทย เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

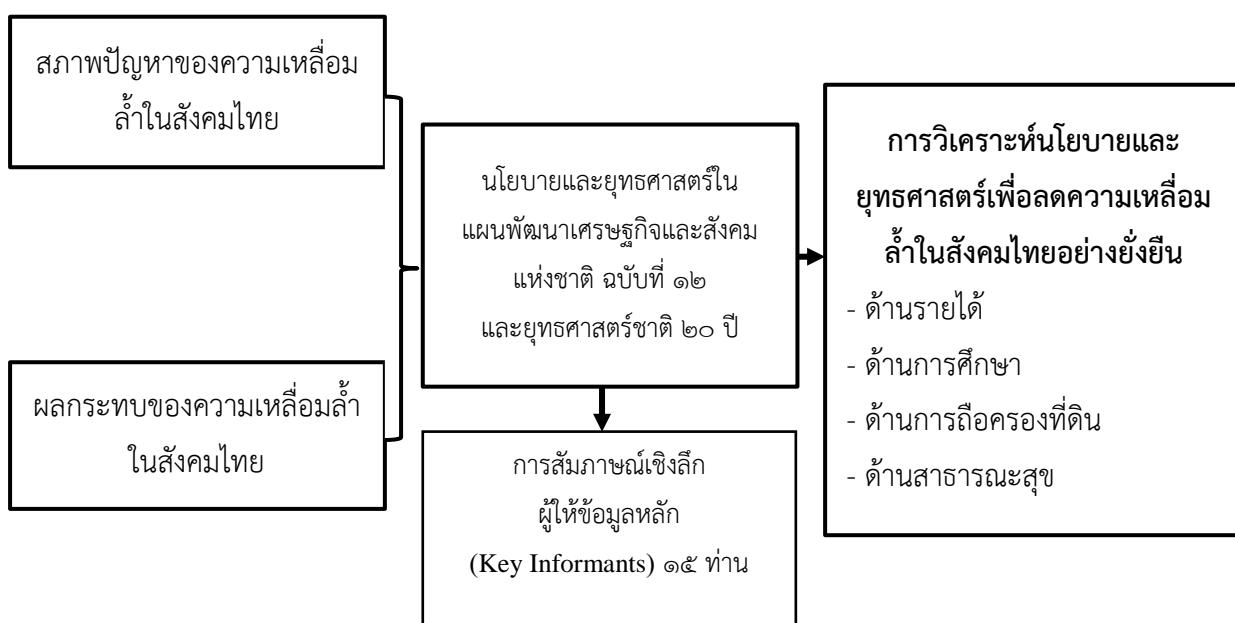
ยุทธศาสตร์ หมายถึง ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนและนโยบายในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แผนยุทธศาสตร์จะใช้ในระดับผู้บริหารหรือระดับนโยบาย ที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุ

วิสัยทัศน์ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ" หรือตามคติพจน์ "มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน"

การแก้ไขปัญหา หมายถึง เป็นวิธีการ แผนงาน หรือยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลจะนำมาใช้ในการคลี่คลายสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ตามแนวทางที่ได้กำหนดในนโยบาย และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ใน การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏในสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” จากที่ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

๑.๖.๓ ทำให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับผลการวิจัย ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๕ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔
- ๒.๖ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙
- ๒.๗ นโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ (Thailand 4.0)
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา

ทฤษฎีการแก้ปัญหามีส่วนใหญ่นำมาซึ่งได้รับอิทธิพลจากผลงานเรื่องนักแก้ปัญหาทั่วไป (General Problem Solver) ของ Ernest & Newell^๑ และ Newell & Simon^๒ ซึ่งเป็นทฤษฎีการแก้ปัญหาของมนุษย์ (Human Problem Solving) ในรูปแบบของโปรแกรมที่เป็นสถานการณ์จำลอง ผลงานนี้ช่วยวางรากฐานกระบวนการคิดเกี่ยวกับการประมวลผลสารสนเทศสำหรับศึกษาเรื่อง การแก้ปัญหา หลักการของทฤษฎีนี้คือ พฤติกรรมการแก้ปัญหาประกอบด้วย “วิธีการ - ปลายทาง - วิเคราะห์” ซึ่งเป็นการนำปัญหามาแตกออกเป็นองค์ประกอบหรือเป้าหมายย่อย ๆ แล้วจึงจัดการแก้ไขเป้าหมายย่อย ๆ เหล่านี้ทีละเรื่อง แนวคิดนี้ตรงกันข้ามกับ Wertheimer (1959) นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีเกสโตลต์ ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการแก้ปัญหาและให้ความสำคัญด้านความเข้าใจเรื่องโครงสร้างของปัญหา โดยเชื่อว่าพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่ประสบผลสำเร็จเป็นเพราะบุคคลผู้นั้นสามารถมองเห็นโครงสร้างโดยรวมทั้งหมดของปัญหา หลักการของทฤษฎีนี้คือ ผู้เรียนจะต้องได้รับการสนับสนุนให้เกิดการค้นพบธรรมชาติของปัญหาหรือประเด็นหัวข้อที่ต้องการแก้ไข สิ่งที่เป็นช่องว่าง ความไม่ลงรอย

---

^๑ G. Ernest, & A. Newell, GPS: A case study in generality and problem solving. **New York: Academic Press**, 1969, p. 290.

^๒ A. Newell, & H. A. Simon, **Human problem solving**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1972, p. 167.

กัน หรือสิ่งรบกวนต่าง ๆ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญต่อการเรียนรู้ การเรียนการสอนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎองค์กร ประกอบด้วย ความใกล้เคียง การปกปิด ความคล้ายคลึง และความเรียบง่าย^๓

เฮเลน แอริส เวิร์ลแมน ให้นิยามคำว่า “การแก้ไขปัญหา” ทั่วไปหมายถึงการใช้กระบวนการหาเหตุและผลทางตรรกวิทยาหรือการใช้สติปัญญาหาทางออกของปัญหา ปกติทุกคนต้องมีการแก้ไขปัญหายอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน การที่คนเราไม่สามารถเผชิญกับปัญหานั้นได้เพิร์ลแมนเห็นว่าเกิดจากการขาดตกบกพร่องของปัจจัย ๓ ประการที่เรียกเป็นคำย่อว่า “MCO” 4PS

๑. **Person** - ผู้ใช้บริการ คือ ผู้ที่ประสบปัญหาซึ่งแต่ละคนมีอดีตและประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกัน

- นักสังคมสงเคราะห์ คือ ผู้ให้การช่วยเหลือ ติดต่อ ประสานงานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ นักสังคมสงเคราะห์ต้องไม่ตัดสินผู้ใช้บริการว่า การตกอยู่ในสภาวะยากลำบากนั้นไม่ได้เกิดจากตัวของผู้ใช้บริการเอง แต่ต้องพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพสังคม การไม่รู้ภาษา การสื่อสาร และการไม่รู้ถึงสิทธิที่ตนเองมี

- ครอบครัว คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้ให้บริการเป็นอย่างมาก เพราะมีความใกล้ชิดรู้จักและเป็นกลุ่มคนที่ผู้ให้บริการไว้วางใจ การทำงานสังคมสงเคราะห์ไม่ใช่แค่ทำงานกับผู้ให้บริการ แต่ควรทำงานกับครอบครัวของผู้ใช้บริการด้วย!

๒. **Problem** - ปัญหานักสังคมสงเคราะห์ควรพิจารณาปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ เนื่องจากปัญหาของแต่ละคนมีความซับซ้อนและแตกต่างกัน ต้องใช้การวิเคราะห์อย่างระมัดระวัง

๓. **Place** - สถานที่ หมายถึงองค์กรในการให้ความช่วยเหลือ

๔. **Process** - กระบวนการ โดยขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการแก้ไขปัญหาคือการกำหนดปัญหาให้ชัดเจน ค้นหาสิ่งที่ทำให้ผู้รับบริการ (Client) นั้นเกิดความคับข้องใจ เดือดร้อน นั้นคืออะไร

แนวคิดพื้นฐานที่ เวิร์ลแมน (Perlman) ใช้ในการสร้างทฤษฎี

แนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) เห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์และการรับรู้ในเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล มนุษย์มีคุณค่ามากกว่าแบบแผนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสัญชาตญาณของสัตว์โลกคล้ายกับ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud กล่าวคือ การกระทำ, ความคิด, ความเชื่อหรือเรื่องเกี่ยวกับตัวตนนั้นถูกกำหนดแสดงออกโดยจิตไร้สำนึก (Unconscious), แรงขับ (Drive) และความปรารถนา (Desire) มนุษย์จัดประสบการณ์และความทรงจำอันเจ็บปวดโดยการเก็บกดไว้ในจิตไร้สำนึก ก่อให้เกิดกลไกที่ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันเรียกว่า “Ego Defense Mechanism” อาทิ

- การเก็บกด
- การสะท้อนไปยังบุคคลอื่น

^๓ รสสุคนธ์ มกรมณี, **ทฤษฎีการแก้ปัญหาและแนวปฏิบัติพื้นฐาน**, [ออนไลน์], <https://www.gotoknow.org/posts/73287> [๒๖ ม.ค.๒๕๖๑].

- การเลียนแบบกลไกป้องกันตนเอง (**Defense Mechanism**) บุคคลต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ที่คาดการณ์ได้หรือคาดการณ์ไม่ได้ เกิดภาวะอ่อนแอหมดความสามารถในการจัดการปัญหา ซึ่งเชื่อมโยงกับทัศนะของ Perlman ในการให้ความช่วยเหลือของนักสังคมสงเคราะห์ควรพิจารณาว่าปัญหาใดที่เป็นภาวะวิกฤติ ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และควรดำเนินการจากส่วนย่อยที่ละส่วน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ทฤษฎีภาวะวิกฤติ (Crisis Theory) คือ การแตกงานใหญ่ให้เล็กลงพอจะจัดการได้จากการวางหลักการเรื่อง 4Ps เวิร์ลแมนไม่ได้ละเลยการมองปัญหาอย่างองค์รวม แต่เสนอเกี่ยวกับการทำงานไปที่ละส่วน เพราะนักสังคมสงเคราะห์จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพโดยรวมของผู้ใช้บริการนั้นเป็นไปได้

แนวคิดการทำไปที่ละส่วน (Partialization) หัวใจสำคัญของทฤษฎี

- แรงจูงใจ (**Motivation**) ในการจัดการปัญหา
- สมรรถภาพ (**Capacity**) ได้แก่ ความสามารถในการจัดการปัญหา
- โอกาส (**Opportunity**) หมายถึง วิธีทางในการจัดปัญหา MCO

ประโยชน์ของ **Perlman's Problem Solving Theory** ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

๑. นักสังคมสงเคราะห์จะต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใช้บริการมีพลังในการเผชิญกับปัญหา โดยลดความวิตกกังวลและสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ให้บริการ

๒. นักสังคมสงเคราะห์ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และประมวลปัญหา อีกทั้งได้เลือกแนวทางและจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นการฝึกประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหา

๓. นักสังคมสงเคราะห์ต้องคอยสนับสนุนให้ผู้ให้บริการได้รับความช่วยเหลือและเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสร้างพลัง และความสามารถในการเผชิญกับปัญหา

DeBono เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาโดยประยุกต์ใช้วิธีการคิดแบบนอกกรอบ โดยเชื่อว่าปัญหาส่วนใหญ่ต้องการมุมมองที่แตกต่างจึงจะแก้ไขได้สำเร็จ วิธีการที่จะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับปัญหา คือ การแยกปัญหาเป็นส่วน ๆ แล้วนำกลับมารวมกลุ่มเข้าด้วยกันในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมหรือสุมบางส่วนมารวมกัน^๔ หลักการนี้เสนอองค์ประกอบ ในการแก้ปัญหา ๔ ประการคือ ๑) ค้นหาความคิดเด่น ๆ ที่เป็นหลักในทำความเข้าใจกับปัญหา ๒) ค้นหาวิธีการที่แตกต่างออกไปในการมองปัญหา ๓) ปลอ่อยวางการคิดแบบยึดติด และ ๔) ให้โอกาสตนเองในการเปิดรับความคิดอื่น ๆ^๕

McNamara กล่าวว่าวิธีการแก้ปัญหาามีหลากหลายวิธี ไม่มีวิธีการแก้ปัญหาใดที่จะสามารถแก้ปัญหาทุกเรื่องได้ แต่มีแนวปฏิบัติพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ โดยต้องมี

^๔ E. DeBono. *Lateral thinking for management*, New York: McGraw-Hill, 1971, P. 83.

^๕ E. DeBono. *Teaching thinking*, London: Penquin Books, 1991, P. 4.

การฝึกใช้เสียก่อน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยจนสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ ขั้นตอนต่าง ๆ มีดังนี้

๑. ระบุปัญหา ขั้นนี้เป็นขั้นที่คนส่วนใหญ่มักจะสับสน กล่าวคือ จะเริ่มด้วยการคิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา แทนที่จะทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เสียก่อนว่าทำไมจึงคิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา การระบุปัญหาต้องอาศัยข้อมูลจากตนเองและผู้อื่น ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการตั้งคำถาม อาทิ อะไรคือสิ่งที่เห็นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้คิดว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาที่ว่ามันเกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นอย่างไร เกิดขึ้นเมื่อใด กำลังเกิดขึ้นกับใคร และทำไมจึงเกิดขึ้น จากนั้นให้เขียนอธิบายว่าสิ่งที่กำลังเกิดในขณะนั้น โดยแท้จริงควรจะเป็นอย่างไร ต้องพยายามอธิบายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เขียนอย่างเจาะจง และครอบคลุมประเด็นว่า อะไร ที่ไหน อย่างไร กับใคร และทำไม

๑.๑ เมื่อถึงจุดนี้ หากปัญหายังดูเหมือนว่าเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน ควรระบุปัญหาให้กระจายออกมาแบบย่อย ๆ ลงไปอีก โดยตั้งคำถามซ้ำอย่างเดิม จนกว่าจะได้คำอธิบายสำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากพอ

๑.๒ ทำการตรวจสอบว่าความเข้าใจที่มีต่อปัญหาต่าง ๆ นั้น มีความถูกต้องเพียงใด โดยการหารือกับสมาชิกในกลุ่มหรือบุคคลอื่น

๑.๓ นำปัญหาต่าง ๆ มาจัดความสำคัญ หากพบว่ามีปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน จำนวนหลายปัญหา ให้พิจารณาว่าปัญหาใดควรจัดการก่อนปัญหาใดจัดการทีหลัง ทั้งนี้ต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างปัญหาที่มีความสำคัญกับปัญหาที่เป็นเรื่องฉุกเฉิน เพราะปัญหาที่มีความสำคัญเป็นปัญหาที่ต้องจัดการก่อน

๑.๔ ทำความเข้าใจกับบทบาทของตนเองในปัญหานั้นให้ถูกต้อง เพราะเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อการรับรู้บทบาทของผู้อื่น ตัวอย่างเช่น เมื่อตนเองเครียดก็อาจมองว่าผู้อื่นเครียดเช่นเดียวกัน ซึ่งความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น

๒. มองหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ในขั้นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับข้อมูลนำเข้าจากบุคคลอื่นซึ่งรับรู้ปัญหาและจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา การเก็บข้อมูลควรทำเป็นรายบุคคลจะได้ข้อมูลมากกว่า ให้จดบันทึกสิ่งที่เป็นความคิดเห็นของตนเองและสิ่งที่ได้ยินมาจากผู้อื่น จากนั้นเขียนอธิบายสาเหตุของปัญหาในลักษณะที่ว่า อะไรกำลังเกิดขึ้น เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใดอย่างไร กับใคร และทำไม^๖

๓. แจกแจงทางเลือกต่าง ๆ สำหรับวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหา ในขั้นนี้ควรให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ยกเว้นในกรณีที่ปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัว ให้ระดมสมองเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้ได้ทางเลือกหลาย ๆ ทาง แล้วนำมาคัดกรองเพื่อหาแนวคิดที่ดีที่สุด การได้มาซึ่งความคิดที่หลากหลายนั้น ต้องระวังที่จะไม่ตัดสินว่าความคิดเหล่านั้นดีหรือไม่ดี ให้จดบันทึกตามที่ได้ยินมา

^๖ C. McNamara. **Basic guidelines to problem solving and decision making**, (1999), Available HTTP: <http://www.authenticityconsulting.com>, [๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑].

เท่านั้น ทักษะที่เหมาะสมที่สุดในการจำแนกสาเหตุของปัญหาคือการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking)

๔. เลือกวิธีการแก้ปัญหา ในการคัดเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ควรพิจารณาดังนี้

๔.๑ วิธีการใดที่สามารถแก้ปัญหาได้ในระยะยาว

๔.๒ วิธีการใดที่มีความเป็นจริงมากที่สุดในการแก้ปัญหาได้สำเร็จ ในขณะที่มีทรัพยากรสำหรับการแก้ปัญหาหรือไม่ จะจัดหามาใช้ได้หรือไม่ มีเวลาเพียงพอที่จะใช้วิธีการนี้หรือไม่

๔.๓ อะไรคือความเสี่ยงของทางเลือกแต่ละวิธี

๕. วางแผนนำทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดไปปฏิบัติ หรือจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งในขั้นตอนนี้สิ่งที่จะต้องพิจารณาคือ

๕.๑ สถานการณ์จะเป็นอย่างไรเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว

๕.๒ มีขั้นตอนอะไรที่จะต้องทำในการนำทางเลือกที่ดีที่สุดไปแก้ปัญหา มีระบบหรือกระบวนการอะไรที่จะต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง

๕.๓ จะรู้ได้อย่างไรว่าขั้นตอนต่าง ๆ มีการปฏิบัติ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแผน

๕.๔ ทรัพยากรอะไรบ้างที่ต้องการ ในประเด็นของบุคลากร เงิน และสิ่งอำนวยความสะดวก

๕.๕ ต้องใช้เวลาานเท่าใดในการนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ ให้เขียนตารางที่แสดงเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด และเวลาที่คาดว่าจะเห็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จปรากฏขึ้น

๕.๖ ใครคือผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลการปฏิบัติตามแผน

๕.๗ เขียนคำตอบสำหรับคำถามที่กล่าวมาแล้ว และให้ถือว่านี่คือแผนปฏิบัติการ

๕.๘ สื่อสารทำความเข้าใจแผนนี้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำไปปฏิบัติ ปัจจัยสำคัญของขั้นตอนนี้คือ การสังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง^๗

๖. ดูแลควบคุมการปฏิบัติตามแผน โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ซึ่งได้แก่

๖.๑ เห็นสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามตัวบ่งชี้หรือไม่

๖.๒ แผนมีการดำเนินงานตามตารางที่กำหนดไว้หรือไม่

๖.๓ ถ้าแผนไม่ได้ดำเนินไปตามที่คาดหวังไว้ ให้พิจารณาว่า แผนมีความเป็นไปได้จริงหรือไม่ มีทรัพยากรเพียงพอที่จะทำให้แผนสำเร็จตามกำหนดการหรือไม่ ควรมีสิ่งอื่นที่ต้องทำก่อนสิ่งที่กำหนดไว้แต่เดิมในแผนหรือไม่ ควรเปลี่ยนแผนหรือไม่

๗. ตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ในขั้นนี้ วิธีหนึ่งที่ดีที่สุดในการตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ คือการกลับคืนสู่การปฏิบัติตามปกติแล้วสังเกตสถานการณ์ นอกจากนั้นมีประเด็นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมดังนี้

๗.๑ ควรมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นอีก

^๗ เรื่องเดียวกัน.

๗.๒ อะไรคือบทเรียนที่ได้จากการแก้ปัญหาครั้งนี้ ในเชิงความรู้ ความเข้าใจ และ/หรือทักษะ

๗.๓ ควรมีการเขียนบันทึกสั้นๆ ถึงเหตุการณ์เด่น ที่เป็นความสำเร็จในการพยายามแก้ปัญหา และสิ่งที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้เรียนรู้ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เกี่ยวข้อง^๘

แนวปฏิบัติพื้นฐานนี้ มีการพัฒนาเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาทั่วไป (General Problem Solving Model) เพื่อใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งดำเนินงานให้บริการโดยบริษัท Cisco Systems ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอนคือ ๑) ระบุปัญหาในลักษณะของกลุ่มอาการผิดปกติหรือสิ่งที่น่าจะเป็นสาเหตุของความผิดปกติ ๒) รวบรวมข้อเท็จจริงที่จำเป็นสำหรับการตัดแยกสิ่งที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงออกมา ๓) พิจารณาหาความเป็นไปได้ของการเกิดปัญหาโดยตัดทอนปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปจากข้อเท็จจริงในรายการที่รวบรวมไว้ ๔) สร้างแผนปฏิบัติการจากปัญหาที่เหลืออยู่ โดยวางแผนจัดการกับปัญหาเพียงครั้งละตัวแปรเดียว ๕) นำแผนไปปฏิบัติ ทีละขั้นตอนอย่างระมัดระวัง พร้อมทั้งตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ว่าอาการผิดปกติหายไปหรือไม่ ๖) เมื่อเปลี่ยนตัวแปรที่ทำการแก้ไข ให้เก็บผลลัพธ์ของแต่ละครั้ง เพื่อตัดแยกว่าสิ่งใดที่เป็นและไม่เป็นปัญหา และ ๗) วิเคราะห์ผลเพื่อตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ถ้าใช่ก็แสดงว่ากระบวนการแก้ไขสำเร็จเรียบร้อยแล้ว^๙

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดแก้ปัญหา โดยทั่วไปบุคคลย่อมปรารถนาให้กระบวนการคิดแก้ปัญหาเป็นไปด้วยดีอย่างไรก็ตาม การคิดแก้ปัญหาของบุคคลก็อาจห่างไกลไปจากความสำเร็จที่สมบูรณ์แบบได้ปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการคิดแก้ปัญหา มีดังนี้

๑. ประสบการณ์เดิม ประสบการณ์เดิมทำให้บุคคลเกิดชุดของการแก้ปัญหาหนึ่ง ๆ ขึ้นภายในสมอง (A Mental Set) ของตนและเกิดความตั้งมั่นกับสิ่งนั้น ทำให้ผูกพันยึดติด ซึ่งลักษณะของการยึดติด (Fixation) มีสองลักษณะคือ

- ยึดติดกับการใช้วิธีการเดิมในการแก้ปัญหานั้นเกิดเป็นนิสัย การคิดแก้ปัญหาของบุคคลอาจเป็นผลมาจากวิธีการเดิมในการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถส่งผลทั้งทางบวกและทางลบต่อการคิดแก้ปัญหาถ้าส่งผลทางบวกก็จะทำให้สามารถคิดแก้ปัญหาได้รวดเร็วขึ้น แต่ถ้าส่งผลทางลบก็จะไปขัดขวางการคิดแก้ปัญหา โดยเฉพาะการคิดแก้ปัญหาในแนวทางใหม่หรือทางเลือกอื่น ๆ ที่อาจเหมาะสมกว่า หรือวิธีการที่ทำได้ง่ายกว่าก็ไม่ทำและคิดว่าวิธีเดิมดีอยู่แล้ว ซึ่งปัจจัยนี้อาจต้องใช้เวลาในการแก้ไขกลยุทธ์ที่ดีในเรื่องนี้คือ การที่บุคคลนั้นต้องเปิดใจรับและคอยตรวจสอบความคิดในการแก้ปัญหาของตนว่า ได้ทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถทำในสิ่งใหม่ๆ หรือไม่

- ยึดติดกับหน้าที่การใช้งานของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนคุ้นเคย (Functional Fixedness) บุคคลมีแนวโน้มที่จะละเลยหน้าที่การใช้งานอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อบุคคลนั้นยึดติดกับหน้าที่

^๘ เรื่องเดียวกัน.

^๙ Cisco Systems, **Troubleshooting overview**, (2002), Available HTTP: http://www.cisco.com/univercd/cc/td/doc/cisintwk/itg_v1/tr1901.htm, [๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑].

การใช้งานของสิ่งนั้นไว้ในจิตใจของตน ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนคุ้นเคย เช่น บุคคลจะคุ้นกับการใช้ค้อนตอกตะปู แต่ถ้าไม่มีค้อนก็แก้ปัญหาไม่ได้หากบุคคลไม่ยึดติดกับการใช้ค้อนตอกตะปูก็สามารถใช้สิ่งอื่นตอกตะปูแทนได้ เป็นต้น การยึดติดหนัที่การใช้งานนี้ทำให้บุคคลไม่สามารถนึกถึงหน้ที่การใช้งานอื่น และทำให้ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาโดยใช้สิ่งของนั้นเพื่อทำหน้าทีอื่น ๆ ได้

ตัวอย่างอีกประการหนึ่งทีเห็นได้ชัด คือ ตัวอย่างของปัญหาการให้บุคคลยืนอยู่ที่จุดหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างเชือกสองเส้นทีกล่าวมาแล้ว และกำหนดให้ผูกปลายเชือกทั้งสองเข้าด้วยกัน แต่บุคคลนั้นไม่สามารถเอื้อมถึงปลายเชือกทั้งสองในเวลาเดียวกันได้หากบุคคลนั้นยึดติดกับหน้ที่การใช้งานของคีมจะทำให้ไม่สามารถคิดนำคีมนั้นมาใช้เป็นน้ำหน้กวางปลายเชือกข้างหนึ่งให้แกว่งเข้ามาถึงมือได้ การยึดติดกับหน้ที่การใช้งานของคีมยอมทำให้ปัญหานี้ยากทีจะแก้ไข การคิดแก้ปัญหาจึงเป็นการหาหน้ที่การใช้งานคีมในรูปแบบทีไม่เหมือนเดิม โดยให้คีมทำหน้าทีเป็นตุ้มน้ำหน้กแทน

๒. แรงจูงใจและอารมณ์ บุคคลหลายคนมีความสามารถหรือทักษะในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย รู้ว่าตนเองควรทำอะไบบ้าง อย่างไรเพื่อทีจะแก้ปัญหาั้น แต่ความสามารถหรือทักษะดังกล่าวก็หาได้มีประโยชน์แต่อย่างไรม่ถ้าบุคคลเหล่านั้นไม่มีแรงจูงใจทีจะทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทีสำคัญ คือ แรงจูงใจจากภายในของบุคคลเหล่านั้นทีจะคิดแก้ปัญหาหรือมีความพยายามบเร้าให้บุคคลนั้นคิดแก้ปัญหา บางคนก็เลยความคิดทีจะทำไปอย่างง่ายตาย อารมณ์ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งทีช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดความคิดทีจะแก้ปัญหาใด ๆ ในขณะที่นักแก้ปัญหาได้รับการจูงใจให้คิดแก้ปัญหา บุคคลเหล่านี้ยังต้องควบคุมอารมณ์ของตนและใส่ใจไปทีการทำคำตอบของปัญหานั้น และไม่เกรงกลัวต่อความผิดพลาดทีอาจเกิดขึ้น

๓. ความเชี่ยวชาญ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาระหว่างผู้ทีมีความเชี่ยวชาญกับผู้ทีเริ่มคิดแก้ปัญหา มีความแตกต่างกัน ทั้งในแนวทางทีใช้ในการคิด และลักษณะของปัญหาทีทำการคิดแก้ปัญหา นักวิจัยพบว่า ผู้ทีมีความเชี่ยวชาญมีความแตกต่างในแนวทาง ดังนี้

- พื้นฐานความรู้ผู้ทีมีความเชี่ยวชาญมีความสามารถสูงและกว้างขวางในการจัดระบบความรู้ในสาขาวิชาทีตนมีบ่อยครั้งจึงทำให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถคิดแก้ปัญหาจากความทรงจำทีตนมีโดยไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก เพราะในสมองของผู้เชี่ยวชาญนั้น ความรู้ต่าง ๆ ได้ถูกจัดเรียงเป็นระบบอย่างมีขั้นตอน มีการจัดหมวดหมู่ประเด็นต่าง ๆ ไว้เป็นอย่างดีและสามารถเชื่อมตอกันได้อย่างดีในขณะที่นักแก้ปัญหามือใหม่มีความสามารถการจัดประเด็นต่าง ๆ และความสามารถในการเชื่อมตอความรู้ได้ไม่มากนัก

- ความทรงจำหลัก ผู้ทีมีความเชี่ยวชาญย่อมมีข้อมูลในความทรงจำมากกว่านักแก้ปัญหามือใหม่ และมีทักษะในการจดจำได้ดีกว่า ผู้เชี่ยวชาญจึงสามารถใช้คลังความรู้ทีตนมีมาใช้ในการคิดแก้ปัญหา ยังมีความทรงจำสารสนเทศทีเกี่ยวข้องกับปัญหามากเท่าใด ยิ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้มากขึ้น

- กลยุทธ์ ผู้เชี่ยวชาญมีกลยุทธ์ต่าง ๆ ทีมีประสิทธิภาพมากกว่านักแก้ปัญหามือใหม่ในการคิดแก้ปัญหา และมีความยืดหยุ่นในการปรับใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ

- การฝึกฝน การเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ต้องได้รับการฝึกฝนมานานหลายปีสะสมประสบการณ์มาเป็นอันมาก ต้องใช้ความพยายามและเวลาในการพัฒนาทักษะอย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่าผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการคิดแก้ปัญหาในสาขาวิชาที่ตนถนัดเท่านั้น ไม่สามารถเชี่ยวชาญได้ทุกเรื่อง

๔. ความสามารถในการคิดแบบอเนกนัย ในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันนั้น ส่วนหนึ่งสามารถอาศัยความเคยชินของวิธีแก้ปัญหาจากประสบการณ์เดิมแล้วนำมาใช้แก้ปัญหาแบบที่เคย โดยมองปัญหาว่าเหมือนเดิม อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องเผชิญปัญหาใหม่ การคิดแก้ปัญหาด้วยการใช้ประสบการณ์เดิมอาจไม่ได้ผลและอาจเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาได้เพราะไม่มองหาวิธีการคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีอื่นทั้งที่อาจทำให้ได้วิธีการใหม่ที่สามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่า บุคคลที่มีความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยจะมีส่วนช่วยให้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหาใหม่ๆ หรือคิดได้หลายทาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายปลายทางได้นักจิตวิทยาได้คิดวิธีการคิดแบบอเนกนัย เพื่อให้มองเห็นวิธีการคิดแก้ปัญหาแบบอื่น ๆ ไว้หลายวิธีวิธีที่สำคัญมีดังนี้

- การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการระดมความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเท่าที่คิดได้อย่างเสรีนิยมทำเป็นกลุ่ม เพราะเชื่อว่าการแสดงความคิดอย่างเสรีของคนหนึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มเกิดความคิดอย่างเสรีได้ต่อไป โดยต้องมีบรรยากาศความเป็นกันเอง ยอมรับความคิดทุกอย่างที่สมาชิกคิดได้ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่จะทำให้ความคิดหยุดชะงัก ทำให้ไม่กล้าคิดแบบแปลก ๆ คิดได้มากเท่าใดก็ยิ่งดีและหากมีการนำความคิดของสมาชิกมาขยายให้ดีขึ้น หรือนำเอาความคิดต่าง ๆ มารวมกันเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ก็จะช่วยดีความคิดทั้งหมดที่ได้มาแล้ว ต้องนำมาประเมินต่อไปว่าความคิดใดบ้างสามารถนำไปใช้หรือนำไปพัฒนาเพื่อใช้แก้ปัญหาได้หรือนำมารวมกันเพื่อใช้แก้ปัญหา

- ซีเน็คติกส์ (Synectics) เป็นการนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวพันกันมาเชื่อมโยงกัน เป็นการสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาขึ้น วิธีซีเน็คติกส์ประกอบด้วยการอุปมา (Analogy) แบบต่าง ๆ ดังนี้

๑) การอุปมาโดยตรง ผู้แก้ปัญหาพยายามนึกถึงสิ่งมีชีวิตอื่นรอบตัวว่า มีสิ่งมีชีวิตอะไรบ้างที่มีปัญหาคล้ายกับที่กำลังประสบอยู่ สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นแก้ปัญหาด้วยวิธีใด เช่น การประดิษฐ์เครื่องบิน เป็นต้น เพื่อให้สามารถเดินทางได้อย่างรวดเร็วโดยอุปมากับการบินของนก

๒) การอุปมาตนเอง โดยให้จินตนาการว่าตนเองเป็นผู้มีปัญหา จะเกิดความรู้สึกนึกคิดอย่างไร คิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไร

๓) การอุปมาแบบคิดฝัน โดยคิดฝันในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหา เช่น คิดแก้ปัญหาการใช้ยางรถยนต์ให้มีลมรั่วออกไป โดยฝันว่ายางรถยนต์นั้นสามารถอุดรูรั่วได้เอง เป็นต้น ดังนั้นความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยของบุคคลจึงช่วยให้เกิดวิธีการใหม่ๆ ในการคิดแก้ปัญหาขึ้นได้^{๑๐}

^{๑๐} จินตนา ธนวิบูลย์ชัย, “การคิด การคิดแก้ปัญหา และการตัดสินใจ”, เอกสารประกอบการสอน, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖), หน้า. ๔๓ - ๔๕.

การให้เหตุผล และการตัดสินใจ เป็นการคิดแบบหนึ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อย่างชัดเจน อีกทั้งมีความเกี่ยวข้องกับการวัดและมีการผสมผสานมโนทัศน์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้บุคคลเกิดความรู้ นำไปสู่การตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอันตรายหรือใช้เวลาไปกับการลองผิดลองถูกบุคคลมักคิดแก้ปัญหาโดยการคิดหาคำตอบหรือแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลไว้ในสมองล่วงหน้าก่อนที่จะนำไปใช้จริงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ความหมายของการให้เหตุผล (Reasoning) มีการให้ความหมายของการให้เหตุผลไว้ดังนี้ การให้เหตุผลเป็นกิจกรรมทางสมองในการเปลี่ยนรูปสารสนเทศไปสู่ข้อสรุป เป็นทักษะที่มีความใกล้เคียงกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ^{๑๑}

การให้เหตุผลเป็นกระบวนการที่ตั้งใจไปสู่ข้อสรุปโดยอาศัยกฎเกณฑ์และหลักฐาน^{๑๒}

การให้เหตุผลเป็นกระบวนการคิดที่บุคคลเริ่มจากสารสนเทศต่าง ๆ และมาสู่ข้อสรุปที่ห่างไปจากสารสนเทศนั้น^{๑๓}

การให้เหตุผลเป็นกระบวนการที่บุคคลสร้างและประเมินข้อโต้แย้งและความเชื่อต่าง ๆ^{๑๔}

สรุปได้ว่า การให้เหตุผลเป็นกระบวนการคิดที่ต้องอาศัยสารสนเทศและหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ในการหาคำตอบ หรือข้อสรุปในการแก้ปัญหานั้นเอง

ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Theory) ทฤษฎีการตัดสินใจของบุคคล มีดังนี้

- ทฤษฎีพรรณนา (Descriptive Theory) เป็นกระบวนการตัดสินใจของมนุษย์ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป โดยเฉพาะการตัดสินใจชีวิตประจำวันซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญมากนัก โดยการพรรณนาให้เหตุผลในการจำแนกทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่หลายทางเลือก แล้วตัดให้ลดน้อยลง อาจเหลือเพียงทางเลือกเดียว หรือสองทางเลือกที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย แผนงาน หรือความสามารถปฏิบัติได้ของผู้ตัดสินใจ

- ทฤษฎีบรรทัดฐาน (Normative Theory) เป็นกระบวนการตัดสินใจที่มนุษย์ควรยึดถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ บุคคลพยายามที่จะตัดสินใจตามทฤษฎีบรรทัดฐานเพื่อมิให้เกิดความผิดพลาด ซึ่งจะไม่เป็นที่ยอมรับตามบรรทัดฐานของสังคม การตัดสินใจหลายอย่าง โดยเฉพาะทางธุรกิจส่วนมากอยู่ภายใต้สถานการณ์ ๒ ลักษณะ คือ การตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยง ซึ่งทราบความน่าจะเป็นของผลลัพธ์และการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน ซึ่งไม่ทราบความน่าจะเป็นของผลลัพธ์การตัดสินใจในชีวิตประจำวันในเรื่องที่สำคัญหลายเรื่องพบว่าเป็นการตัดสินใจภายใต้

^{๑๑} Solving, Psychology United Kingdom: Press. Ltd. East Sussex. Santrack, John W, Psycholgy (7th ed.), New York, NY: Mc graw Hill Inc, 2003, p. 363.

^{๑๒} Sternberg, J. Robert. Cognitive Psychology, California: Thomson & Wadsworth, 2006, p. 456.

^{๑๓} E. Goldstein. Bruce., Cognitive Psychology, California: Thomson & Wadsworth, 2008, p. 435.

^{๑๔} Kowalski, Robin and Westen, Drew. Psychology (5" ed.), Denvers: John Wiley & Sons, 2009, p. 232.

ความไม่แน่นอน แม้ว่าบ่อยครั้งบุคคลมีความคาดหวังว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นน่าจะเป็นไปได้ที่จะได้รับผลลัพธ์เชิงบวก แต่บุคคลก็ไม่ทราบค่าความน่าจะเป็นที่แน่นอน

- ทฤษฎีอรรถประโยชน์คาดหวังตามความรู้สึกของตน (Subjective expected utility theory) จากทฤษฎีการตัดสินใจข้างต้น บุคคลจะใช้หลักพื้นฐานเกี่ยวกับ “ความน่าจะเป็น” เพื่อหาค่าคาดหวัง (Expected Value) ของทางเลือกในการตัดสินใจ หากได้ค่าเป็นบวกก็จะตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้น แต่ถ้าค่าคาดหวังของทางเลือกนั้นมีค่าเป็นลบ ก็จะไม่เลือกทางเลือกนั้น หรือเลือกทางเลือกที่มีค่าบวกสูงกว่าทางเลือกอื่น

แนวทางในการตัดสินใจ การตัดสินใจส่วนมากเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ทำให้การตัดสินใจบางเรื่องมีลักษณะเหมือนหนีเสือปะจระเข้และหลายครั้งก็กลายเป็นสิ่งที่บุคคลคุ้นเคย โดยเฉพาะการที่ต้องเลือกตัดสินใจในเรื่องที่ยาก ๆ ระดับความไม่แน่นอนนี้กลายเป็นสิ่งที่เข้ามารบกวนการตัดสินใจของบุคคลได้เช่นเดียวกับการที่บุคคลมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ขัดแย้งกันเอง นอกจากนี้สิ่งที่เข้ามาทำให้เกิดความซับซ้อนในการตัดสินใจอีกก็คือ การมีทางเลือกจำนวนมากหรือการมีจำนวนสารสนเทศที่เกี่ยวข้องมากเกินไปก็สามารถทำให้เกิดความรวนเรในการตัดสินใจได้มากขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทำการตัดสินใจควรมีการจัดระเบียบสารสนเทศทั้งหมดก่อน ดังนั้น การตัดสินใจที่มักเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนนั้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดหวังผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้แม้ว่าจะได้ใช้การตัดสินใจอย่างรอบคอบไม่มีความลำเอียงก็ตาม การตัดสินใจที่ดีจึงไม่สามารถวัดได้จากผลความสำเร็จของการตัดสินใจของแต่ละบุคคลเพราะบ่อยครั้งเป็นเรื่องของความโชคแต่บ่อยครั้งก็เป็นผลจากความบังเอิญเป็นผลของการตัดสินใจ ซึ่งมีได้เกิดจากความคิดแวบแรกที่เข้ามาในสมอง แต่มีการพิจารณาเป้าหมายและสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องทั้งหมด

กิจกรรมในการตัดสินใจสามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ กิจกรรม

๑. การกำหนดเป้าหมาย (Setting goals) เมื่อเราพยายามทำความเข้าใจว่า ทำไมบุคคลคนหนึ่งทำการตัดสินใจได้ดีกว่าการตัดสินใจของบุคคลอื่น ก็พบได้บ่อยว่าการที่บุคคลมีเหตุผลเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลไปสู่เป้าหมายได้ดีกว่านั่นเอง ตัวอย่างเช่น นักศึกษาวางแผนเลือกวิชาเอกชีววิทยาเพราะมีเป้าหมายจะไปศึกษาด้านแพทยศาสตร์ส่วนนักศึกษาบางคนคาดว่าจะเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์เพราะต้องการไปทำงานด้านธุรกิจของบริษัท ดังนั้น แนวคิดในการกำหนดเป้าหมายก็คือ ผู้ทำการตัดสินใจต้องทำแผนสำหรับอนาคตของตนที่แสดงให้เห็นหลักเกณฑ์และคุณค่า และมีการลำดับก่อนหลัง นั่นคือ ผู้ทำการตัดสินใจต้องพัฒนาคำตอบของปัญหาว่า “ตนกำลังพยายามไปสู่ความสำเร็จในเรื่องใด” คำตอบเหล่านี้เองที่เป็นเป้าหมายของนักตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในแนวทางต่าง ๆ

๒. การรวบรวมสารสนเทศ (Gathering information) ก่อนทำการตัดสินใจ ผู้ทำการตัดสินใจจำเป็นต้องมีสารสนเทศและจำเป็นต้องทราบว่า มีทางเลือกต่าง ๆ อะไรบ้าง ผลที่จะเกิดขึ้น

ของแต่ละทางเลือกมีอะไรบ้างทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ใครบ้างที่จะได้รับผลจากแต่ละทางเลือก ผลนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร สารสนเทศที่รวบรวมมาควรตรวจสอบว่า ถ้านำมาปฏิบัติ หรือไม่นำมาปฏิบัติจะส่งผลต่อการตัดสินใจอื่นหรือการวางแผนงานต่าง ๆ หรือไม่ การตัดสินใจในบางเรื่องมีความซับซ้อนสูง เช่น การพิจารณาตัดสินใจเลือกซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นต้น จะพิจารณาได้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมามีรูปแบบคอมพิวเตอร์มากมายหลายลักษณะให้เลือกซื้อ ถ้าบุคคลนั้นพิจารณาสารสนเทศเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในทุกรูปแบบที่แตกต่างกัน การเลือกซื้อคอมพิวเตอร์นั้นก็สามารถเป็นไปตามความประสงค์ได้โดยมีทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย ดังนั้น ไม่ว่าจะเลือกด้วยเหตุทางเลือกใดก็ตาม ผู้ตัดสินใจก็จำเป็นต้องทำการรวบรวมสารสนเทศเกี่ยวกับทางเลือกนั้น นอกเหนือจากสารสนเทศในแต่ละทางเลือกแล้ว ผู้ตัดสินใจอาจจำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมที่จะรวบรวมสารสนเทศเกี่ยวกับเกณฑ์ในการตัดสินใจที่มีความเป็นไปได้ในการเลือกทางเลือกที่มีอยู่ในกรณีและผู้ตัดสินใจไม่เคยซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์อาจต้องปรึกษากับผู้ที่มีความรู้เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญที่ต้องใช้ในการพิจารณาหรืออาจใช้การศึกษาคุณลักษณะเครื่องที่ตนปรารถนาตามเป้าหมายแล้วจัดทำรายการออกมา

๓. การทำโครงสร้างการตัดสินใจ (Structuring the decision) หลังการรวบรวมสารสนเทศและมีการตรวจสอบกับการวางแผนงานต่าง ๆ แล้ว ในกรณีที่มีความซับซ้อนของการตัดสินใจ ผู้ตัดสินใจจำเป็นต้องมีแนวทางในการจัดโครงสร้างของสารสนเทศทั้งหมดที่มีอยู่ไม่ว่าจะมีจำนวนทางเลือกมากมายเพียงใดให้พิจารณา จากตัวอย่างกรณีในการตัดสินใจเลือกวิชาเอกในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษานั้น เมื่อได้ทำการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจของนักศึกษาปีหนึ่งที่หนึ่งพบว่า นักศึกษามีการกำหนดเกณฑ์การเลือกวิชาเอกอย่างหลากหลาย เกณฑ์การเลือกที่มีได้แก่ “เรียนแล้วสนุก” “เรียนแล้วสามารถนำไปใช้ในอาชีพที่ตนสนใจ” “ชอบคณะที่เข้าศึกษา” จึงมีการกำหนดรายการเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกวิชาเอกต่าง ๆ ที่สนใจ ซึ่งปรากฏว่า มีสารสนเทศจำนวนมากทำให้ผู้ตัดสินใจต้องพิจารณาหรือหาหนทางในการจัดการสารสนเทศที่ได้มา ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เรียกว่าการจัดโครงสร้างในการตัดสินใจ

๔. การเลือกทางเลือกสุดท้าย (Making a final choice) ภายหลังจากการรวบรวมสารสนเทศทั้งหมดแล้ว ผู้ทำการตัดสินใจจำเป็นต้องเลือกจากชุดทางเลือกสุดท้ายสุดที่มีซึ่งอาจง่ายหรือมีความซับซ้อนก็ได้ กระบวนการในช่วงนี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เมื่อใดสารสนเทศที่รวบรวมได้จึงเพียงพอ สารสนเทศใดมีความเกี่ยวข้องมากที่สุด หรือน่าเชื่อถือได้เป็นต้น เพื่อใช้ประกอบการเลือกทางเลือกสุดท้าย การตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผลมีความเกี่ยวข้องกับการรวบรวมสารสนเทศด้วยความระมัดระวัง และเป็นธรรมชาติสภาพแวดล้อมนั้น ๆ มีการตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

๕. การประเมินการตัดสินใจ (Evaluating) ในช่วงระยะสุดท้ายของการตัดสินใจซึ่งเป็นประโยชน์มากก็คือ การประเมินตลอดกระบวนการว่ากระบวนการเป็นไปด้วยดีเพียงใด หรือไม่เป็นไป

ด้วยดีจุดมุ่งหมายในขั้นตอนนี้ก็เพื่อสะท้อนกระบวนการและค้นหาสิ่งที่ต้องปรับปรุง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อีกในการตัดสินใจสถานการณ์ที่คล้ายกันในอนาคต

ความเข้าใจผิดในการตัดสินใจ บุคคลมีการรวบรวมสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจ และบ่อยครั้งที่สารสนเทศเหล่านั้นเป็นสิ่งที่มาจากความทรงจำของผู้ตัดสินใจ สมมติว่า นักศึกษาที่ต้องเลือกวิชาเอกก็อาจคิดถึงประสบการณ์ของตนในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ หรือคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เคยได้ฟังจากรุ่นพี่ที่มาจากวิชาเอกต่าง ๆ ทันททีที่รวบรวมสารสนเทศมาได้ ผู้ตัดสินใจต้องพิจารณาว่าสารสนเทศนั้นสำคัญและ/หรือพิจารณาความเกี่ยวข้องของสารสนเทศแต่ละชิ้น ถ้านักศึกษาผู้นั้นไม่ใส่ใจจะเป็นนักชีววิทยา การได้สารสนเทศเกี่ยวกับรายวิชาต่าง ๆ ของสาขาวิชาชีววิทยาก็ย่อมดูเหมือนไม่ใช่สิ่งที่มีความสำคัญสำหรับนักศึกษาผู้นั้น ดังนั้น จึงควรพิจารณาแนวทางของการรวบรวมสารสนเทศและประเมินความเกี่ยวข้องของสารสนเทศต่าง ๆ ด้วยในการศึกษาเกี่ยวกับทักษะในการตัดสินใจของบุคคลและแบบต่าง ๆ ของการตัดสินใจ ซึ่งได้แสดงให้เห็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีวิธีขั้นตอนที่เป็นระบบแน่นอน และการใช้สามัญสำนึก หรือความลำเอียงนั้นยังเป็นแนวทางของการคิดที่นำไปสู่ความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นระบบให้เกิดขึ้นได้เมื่อมีการนำไปใช้อย่างเข้าใจผิด การทำความเข้าใจสิ่งเหล่านี้ย่อมช่วยให้บุคคลสามารถออกแบบหรือปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจสำหรับการใช้สามัญสำนึกในการตัดสินใจที่สำคัญมีดังนี้

- การแก้ปัญหาแบบสามัญสำนึกโดยความเข้าถึงได้ง่าย (**Availability heuristic**) การคิดแก้ปัญหาหลายอย่าง อาศัยวิธีลัดในการแก้ปัญหาด้วยการคิดถึงตัวอย่างประสบการณ์ต่าง ๆ ที่นึกถึงได้เป็นอย่างแรก วิธีแก้ปัญหาด้วยสามัญสำนึกแบบนี้อาศัยแนวคิดที่ว่า การที่บุคคลสามารถระลึกสิ่งใดได้โดยง่าย แสดงว่าสิ่งนั้นจะต้องมีความสำคัญ และก็จะมักจะให้น้ำหนักกับข้อมูลที่เข้ามาใหม่ล่าสุด จึงทำให้บุคคลมีความคิดเอนเอียงไปกับข้อมูลใหม่ล่าสุด นอกจากนี้สิ่งทีบุคคลนึกถึงได้โดยง่ายนี้ยังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับความสำคัญของผลที่เกิดขึ้น กล่าวอีกอย่างก็คือ ถ้าบุคคลสามารถเลือกระลึกถึงผลของการกระทำได้ง่ายเพียงใด บุคคลนั้นก็จะมีรู้สึกว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมีความสำคัญยิ่งขึ้น พิจารณาได้ว่า การพิจารณาสารสนเทศลักษณะนี้จึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่พิจารณาสารสนเทศที่ระลึกได้เพื่อทำการตัดสินใจเท่านั้น แต่มีการใช้เรื่องความง่ายในการนึกถึงหรือ “มีความเข้าถึงได้ง่าย” ในการนึกถึงสิ่งนั้น ๆ และนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจ การตัดสินใจแก้ปัญหาแบบสามัญสำนึกโดยความเข้าถึงได้ง่ายนี้บางครั้งอาจใช้ได้ผลดีอย่างไรก็ตาม แท้จริงแล้วการมีความง่ายในการนึกถึงสิ่งหนึ่ง ๆ ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นได้ดีพอว่าจะมีความน่าจะเป็นจริงได้เพียงใด เช่น ถ้าถามนักศึกษาว่า มาจากจังหวัดเลยหรือจังหวัดตากมากกว่ากัน คำตอบที่นักศึกษาให้อาจเป็นเพียงสารสนเทศที่นักศึกษานึกถึงได้หรือระลึกได้ซึ่งก็อาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง เป็นต้น

- การแก้ปัญหาแบบสามัญสำนึกโดยความเป็นตัวแทน (**Representativeness heuristic**) ในการตัดสินใจผู้ตัดสินใจจะประเมินความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ว่ามีโอกาสเป็นไปได้ของเหตุการณ์หรือไม่ หรือการคาดคะเนคำตอบมีความคล้ายคลึงกับสารสนเทศที่มีอยู่ได้มากน้อยเพียงใด

นั่นเองซึ่งวิธีนี้จะทำให้การตัดสินใจสามารถบรรลุเป้าหมายได้และเป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้นอย่างไรก็ตาม การประเมินจากความเป็นไปได้อาจเกิดความผิดพลาดได้เพราะการมีสิ่งที่เป็นตัวแทนจำนวนมากไม่ได้หมายความว่าความน่าจะเป็นมากจะเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหานั้น เป็นการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบครอบ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เหมาะสมก่อให้เกิดเป็นการแก้ปัญหาด้วยขั้นตอนต่าง ๆ จนสำเร็จผ่านไปด้วยดี

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำในสังคมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจนั้นเป็นปัญหา ที่เราต้องหาทางแก้ไข และควรใช้วิธีอะไร เป็นคำถามที่ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์หรือจุดยืนของคนในสังคม ปัจจุบันมีสำนักคิดใหญ่สามแห่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและวิวัฒนาการในกรอบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้แก่ เสรีนิยม (Liberalism) ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) และสมรรถภาพมนุษย์ (Capabilities Approach) ความแตกต่างระหว่างสำนักคิดทั้งสามส่วนใหญ่อยู่ที่การให้น้ำหนักกับ “เสรีภาพของปัจเจก” และ “ความยุติธรรมในสังคม” ไม่เท่ากัน^{๑๕}

สำนักคิดทั้งสามนี้มีความ “เท่าเทียมกันทางศีลธรรม” (Morally Equivalent) กล่าวคือ ไม่มีชุดหลักเกณฑ์สัมบูรณ์ใด ๆ ที่จะช่วยเราตัดสินได้ว่าสำนักคิดใด “ดีกว่า” หรือ “เลวกว่า” กัน เนื่องจากต่างก็มีจุดยืนทางศีลธรรมด้วยกันทั้งสิ้น เพียงแต่ให้น้ำหนักกับคุณค่าหรือคุณธรรมต่าง ๆ ไม่เท่ากัน การตัดสินว่าจะเชื่อหรือประยุกต์ใช้แนวคิดของสำนักคิดใดสำนักคิดหนึ่งจึงน่าจะตั้งอยู่บนการประเมินผลได้และผลเสียของแต่ละแนวคิด เปรียบเทียบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นจริงมากกว่าการใช้มาตรฐานทางศีลธรรมใด ๆ ที่เป็นนามธรรมโดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์จริง สามารถสรุปแนวคิดในส่วนที่เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของสำนักคิดทั้งสามได้คร่าว ๆ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ เสรีนิยม (liberalism)

นักเสรีนิยมสายคลาสสิก (Classical Liberal) และสายลิเบอทาเรียน (Libertarian) โดยทั่วไปจะไม่มีจุดยืนเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเชื่อว่ารัฐควรปล่อยให้มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไร ๆ เอง เพราะมองว่าเสรีภาพของปัจเจกคือคุณค่าและคุณธรรมที่สำคัญที่สุด ความยุติธรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ รัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายโดยไม่ต้องสนใจว่าความเท่าเทียมดังกล่าวจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจหรือไม่เพียงใด เนื่องจาก “กลไกตลาด” (ผลรวมของการกระทำโดยเสรีของปัจเจก) คือกลไกที่ดีที่สุดหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดแล้วในการสร้างประโยชน์สาธารณะ

^{๑๕} สฤณี อาชวานันทกุล, ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูป (สปร.), ๒๕๕๔), หน้า ๒๑.

ลุดวิก วอน มิสเซส (Ludwig von Mises) นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมคลาสสิกผู้ทรงอิทธิพล เสนอในปี ค.ศ. ๑๙๔๙ ว่า นักเสรีนิยมที่รณรงค์ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นตระหนักดีว่า มนุษย์เกิดมาไม่เท่าเทียมกัน และความไม่เท่าเทียมกันนี้เองที่เป็นบ่อเกิดของการร่วมมือกันทางสังคมและอารยธรรม ในความเห็นของพวกเขา ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายไม่ได้ถูกออกแบบมาแก้ไขข้อเท็จจริงของจักรวาลที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือเพื่อกำจัดความไม่เท่าเทียมตามธรรมชาติให้หมดสิ้นไป แต่ในทางตรงกันข้าม ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายถูกออกแบบมาเป็นเครื่องมือที่จะรับประกันว่ามนุษยชาติทั้งมวลจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากความไม่เท่าเทียมดังกล่าว ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นดีเพราะมันตอบสนองความต้องการของทุกคนได้ดีที่สุด ปล่อยให้พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเองว่าใครควรดำรงตำแหน่งทางการเมือง และปล่อยให้ผู้บริโภครตัดสินใจเองว่าใครควรมีอำนาจกำหนดกิจกรรมการผลิต^{๑๖}

โรเบิร์ต โนซิก (Robert Nozick) นักปรัชญาสายลิเบอตาเรียนผู้โด่งดัง มองว่าสังคมในอุดมคติคือสังคมที่มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพสมบูรณ์ ไม่มีใครถูกใครบังคับไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในเมื่อรัฐกระจายความมั่งคั่งด้วยการบังคับ (โดยเฉพาะการจัดเก็บภาษี) โดยทั่วไปเขาจึงไม่เห็นด้วยกับมาตรการลดการเหลื่อมล้ำทำนองนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจบางด้านในสังคมสมัยใหม่เกิดจากการใช้กำลังบังคับในอดีต (เช่น เจ้าขุนมูลนายในอดีตใช้กำลังทหารริบเอาที่ดินทั้งหมดมาเป็นของตน) โนซิกก็เห็นว่าการกระจายความมั่งคั่งกลับคืนด้วยอำนาจรัฐ (เช่น ออกกฎหมายเพื่อกระจายที่ดินกลับไปอยู่ในมือลูกหลานของผู้ที่เคยถูกริบที่ดินทำกินในอดีต) ก็เป็นสิ่งที่ยุติธรรมและมีความชอบธรรม แต่เฉพาะในกรณีแบบนี้เท่านั้น

จอห์น รอลส์ (John Rawls) นักปรัชญาการเมืองผู้ทรงอิทธิพลที่สุดหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของโนซิก (และของสายลิเบอตาเรียนโดยรวม) ซึ่งเชิดชูเสรีภาพของปัจเจกมากกว่าความยุติธรรมในสังคมมาก รอลส์นำเสนอในหนังสือเรื่อง *A Theory of Justice* (ทฤษฎีความยุติธรรม) ว่า คนทุกคนควร “แบกรับโชคชะตาาร่วมกัน” ด้วยการช่วยเหลือคนที่ยากจนที่สุดและเสียเปรียบที่สุดในสังคม เพราะทุกคนน่าจะเห็นพ้องต้องกันได้ว่า ถ้าบังเอิญตัวเองเกิดมาเป็นคนจน ก็จะเดือดร้อนมากและอยากให้รัฐยื่นมือช่วย อย่างไรก็ตาม การที่รอลส์เห็นด้วยกับการช่วยเหลือคนที่จนที่สุด ไม่ได้แปลว่าเขาคิดว่าความเหลื่อมล้ำ (ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย) เป็นปัญหาที่จำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไข อันที่จริงรอลส์กล่าวว่า ภาวะความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งอาจ ชอบธรรมก็ได้ ถ้าหากมันเป็นภาวะที่ปรับปรุงสังคมโดยรวม รวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่ยากจนที่สุดในสังคมด้วย รอลส์ไม่เคยแจจแจงว่าทฤษฎีความยุติธรรมของเขาแปลว่าสังคมควรจัดการกับความเหลื่อมล้ำหรือไม่อย่างไร นักคิดบางคนตีความว่าข้อเสนอดังกล่าวของรอลส์สนับสนุนระบบทุนนิยมเสรี เนื่องจากตามทฤษฎี แม้แต่สมาชิกที่ยากจนที่สุดในสังคมก็ยังได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมและ

^{๑๖} Ludwig von Mises, **Human Action: A Treatise on Economics, 4th Ed.** Fox & Wilkes: 1966, หน้า 841 - 842.

ความเจริญที่เกิดในระบบ แต่นักคิดคนอื่นเชื่อว่ามีเพียง “รัฐสวัสดิการ” ที่เข้มแข็งเท่านั้นที่จะทำให้อุดมคติของรอลส์เป็นจริง

มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) นักเศรษฐศาสตร์สำนักเสรีนิยมคลาสสิก มองว่ารัฐโดยธรรมชาตินั้นต้องประสิทธิภาพกว่าเอกชนและมักจะลุแก่อำนาจ ดังนั้นจึงเชื่อว่าหากรัฐทำอะไรก็ตามเพื่อพยายามสร้างความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ เมื่อนั้นเสรีภาพทางการเมืองของผู้คนก็จะถูกบั่นทอน เขากล่าวอย่างโด่งดังว่า สังคมที่กำหนดความเท่าเทียมเป็นเป้าหมายเหนือเสรีภาพจะไม่มีทั้งสองอย่าง สังคมที่ตั้งเป้าหมายที่เสรีภาพก่อนความเท่าเทียมจะมีทั้งสองอย่างค่อนข้างสูง^{๑๗}

๒.๒.๒ ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

นักคิดจำนวนไม่น้อยมองว่าโครงสร้างสังคมทุกสังคมล้วนเป็นผลผลิตของความไม่เท่าเทียมและความอยุติธรรมในอดีตที่สะสมทับถมกันมานานหลายชั่วอายุคน นักเศรษฐศาสตร์ แพทริค ไดมอนด์ (Patrick Diamond) และนักสังคมวิทยา แอนโทนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) มองว่าสังคมแบบ “คุณธรรมนิยมสมบูรณ์” (Pure Meritocracy หมายถึงสังคมที่สมาชิกทุกคนเลื่อนฐานะได้ด้วยความสามารถของตนเองล้วน ๆ ไม่ใช่ด้วยอภิสิทธิ์หรือเส้นสายใด ๆ) ที่ปราศจากการกระจายความมั่งคั่งไม่ใช่สังคมที่พึงปรารถนา เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ประสบความสำเร็จในรุ่นของตัวเองจะกลายเป็น “ชนชั้น” ที่ฝังรากลึกสำหรับคนรุ่นต่อไป เก็บความมั่งคั่งที่ตนสะสมเอาไว้เป็นทุนสำหรับลูกหลาน เมื่อเป็นอย่างนี้ลูกหลานของคนจนก็จะยิ่งเสียเปรียบคนรวย และความเหลื่อมล้ำก็ยิ่งกว้างขึ้นเรื่อย ๆ เพียงเพราะพวกเขาเกิดมาในครอบครัวที่ยากจน นักคิดที่รณรงค์ความยุติธรรมทางสังคมมองว่า นี่คือการยุติธรรมทางสังคมที่ต้องหาทางบรรเทาหรือกำจัดให้ได้มากที่สุด

นอกจากจะมองว่าสังคมที่ความเหลื่อมล้ำกว้างขึ้นเรื่อย ๆ คือสังคมที่ไม่ยุติธรรมแล้ว นักคิดสำนักนี้ยังมองว่า ความมั่งคั่งและความก้าวหน้าทั้งหลายในสังคมไม่ได้เกิดจากความสามารถของคนที่มีฐานะดีเพียงอย่างเดียว แต่ทุกคนในสังคมล้วนมีส่วนสร้างทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมองเห็นหรือไม่ก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น เศรษฐีขายหุ้นทำกำไรในตลาดหุ้นได้ก็เพราะระบบสารสนเทศของตลาดหุ้นมีไฟฟ้าใช้ ถ้าหากไฟฟ้านั้นถูกส่งมาจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำ และถ้าหากการก่อสร้างเขื่อนส่งผลให้ครอบครัวชาวประมงนับหมื่นครัวเรือนต้องสูญเสียช่องทางทำมาหากินเพราะหาปลาไม่ได้อีกต่อไป ก็กล่าวได้ว่าเศรษฐีเป็น “หนี้บุญคุณ” ชาวประมง ด้วยเหตุนี้ นักคิดอย่างไดมอนด์และกิดเดนส์จึงมองว่า สังคมต้องพยายามสร้างความยุติธรรมหรือบรรเทาความยุติธรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการกระจายรายได้และความมั่งคั่งให้ตกถึงมือประชาชนในวงกว้างที่สุด เพื่อ “ตอบแทนคนทุกภาคส่วนในสังคมที่มีส่วนสร้างความมั่งคั่ง” และดังนั้นพวกเขาจึงมักจะสนับสนุนแนวคิด “รัฐสวัสดิการ” อย่างเต็มรูปแบบที่จัดสวัสดิการถ้วนหน้าให้กับประชาชนทุกคน ในฐานะ “สิทธิพลเมือง” ที่พึงได้รับอย่างเสมอภาค และไม่สนับสนุน “ระบบสวัสดิการ” ที่เอกชนมีบทบาทนำและรัฐช่วยเหลือแต่เพียงผู้

^{๑๗} Milton Friedman, “Created Equal,” สารคดีโทรทัศน์ชุด Free to Choose, 1990. บทโทรทัศน์ตอนที่ 5.

ที่ช่วยตัวเองไม่ได้จริง ๆ (ต้องผ่านการทดสอบความจำเป็น Means-test ก่อน) ในกรอบคิดของสำนักเสรีนิยม^{๑๘}

๒.๒.๓ สมรรถภาพของมนุษย์ (Capabilities Approach)

อมาตยา เซน (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์สวัสดิการเจ้าของรางวัลโนเบลเศรษฐศาสตร์ปี ๑๙๙๘ คือผู้พัฒนาแนวคิดที่ตั้งอยู่บนสมรรถภาพของมนุษย์ (Capabilities) ซึ่งบางคนก็เรียกแนวคิดนี้ว่า วิธีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Approach) แนวคิดนี้มองว่า ทั้งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนเป็น “การลิดรอนสมรรถภาพ” ของมนุษย์ และมองว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้เป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่นำไปสู่เป้าหมาย ไม่ใช่ “เป้าหมาย” ในตัวมันเอง แนวคิดนี้แตกต่างจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่มองว่า “ความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) คือ การบรรลุรรถประโยชน์สูงสุด (maximum utility)” และอรรถประโยชน์สูงสุดจะบรรลุได้เมื่อคนมีรายได้และความมั่งคั่งสูงสุด สิ่งที่เซนมองว่าเป็นเป้าหมายของการพัฒนามนุษย์คือ “อิสรภาพ” ซึ่งมีความหมายครอบคลุมกว้างกว่าที่ใช้กันทั่วไป เขาเสนอว่า มนุษย์ทุกคนควรมีอิสรภาพที่สำคัญห้าประการด้วยกัน ได้แก่ อิสรภาพทางการเมือง อิสรภาพทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม หลักประกันว่าภาครัฐจะมีความโปร่งใส และการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เซนชี้ให้เห็นว่า เมื่อสมรรถภาพของคนถูกลิดรอน พวกเขา ก็จะขาดอิสรภาพ และอิสรภาพห้าประการก็ล้วนส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่างเช่น คนที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมที่มีอาชญากรชุกชุม (ขาดความปลอดภัยในชีวิต) มักจะมีรายได้น้อยมากเมื่อเทียบกับคนที่อาศัยอยู่ในถิ่นปลอดภัย (ขาดอิสรภาพทางเศรษฐกิจ) เพราะไม่กล้าออกจากบ้านไปหางาน, ขนบธรรมเนียมประเพณีในบางสังคมที่มองว่าผู้หญิงควรทำหน้าที่เป็นแม่บ้านทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษา (ขาดโอกาสทางสังคม) ทำให้พวกเขาออกไปทำงานนอกบ้านไม่ได้และทำงานที่ต้องใช้ความรู้ไม่ได้ (ขาดอิสรภาพทางเศรษฐกิจ), สังคมที่ไม่มีกลไกให้คนมีส่วนร่วมทางการเมือง (ขาดอิสรภาพทางการเมือง) เพื่อสร้างระบบ “ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ” เป็นสังคมที่สุ่มเสี่ยงว่านักการเมืองจะฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างโจ่งแจ้ง (ขาดหลักประกันความโปร่งใส) เพราะโกงได้โดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกจับหรือถูกประชาชนลงมติถอดถอน ปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างสมรรถภาพและอิสรภาพด้านต่าง ๆ แปลว่ายิ่งสังคมมีความเหลื่อมล้ำเท่าไร ก็ยิ่งปิดช่องว่างได้ยากขึ้นเท่านั้น เพราะความเหลื่อมล้ำด้านหนึ่งมักจะดกคลุมความเหลื่อมล้ำด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกันด้วย ด้วยเหตุนี้ เซนจึงเสนอว่าเป้าหมายของการพัฒนาสังคมและนโยบายรัฐควรอยู่ที่การเพิ่มทางเลือกในการดำรงชีวิตให้แก่ผู้คน และปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ที่ดีในแนวทางที่พวกเขาเลือก ด้วยการเพิ่มอิสรภาพในด้านต่าง ๆ ข้างต้น เพิ่มสมรรถภาพของผู้คนในการใช้อิสรภาพดังกล่าว (เช่น ด้วยการเพิ่มกลไกที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมือง) และเพิ่มความสามารถในการบรรลุเป้าหมายที่คนแต่ละคนตั้ง (เช่น ด้วยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ บริการสาธารณสุข และบริการสาธารณสุข)

^{๑๘} สฤณี อาชวานันทกุล, ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูป (สปร.), ๒๕๕๔), หน้า ๒๔ - ๒๙.

ระดับการลดรอนสมรรถภาพของคนที่จะใช้อิสรภาพเหล่านี้ เป็นเครื่องวัด ระดับความยากจนได้ดีกว่าตัวเลขรายได้ เนื่องจากสามารถพูดถึงแง่มุมของความยากจน ที่ไม่แสดงในตัวเลขรายได้ ยกตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกามีรายได้ประชากรต่อหัวสูงกว่ายุโรปก็จริง แต่มีอัตราการเข้าถึงระบบสาธารณสุขต่ำกว่า ส่วนอินเดียมีรายได้ต่อหัวไม่ต่างจากกลุ่มประเทศทางตอนใต้ของทะเลทรายสะฮาราในทวีปแอฟริกาเท่าไรนัก แต่อินเดียมีอัตราการรู้หนังสือและอัตราการตายของทารกแรกเกิดต่ำกว่ามาก^{๑๔}

ความเหลื่อมล้ำกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย มุมมองของคนเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำแต่ละด้านว่าอะไรเป็นปัญหา และถ้าเป็นปัญหาควรแก้ไขอย่างไรนั้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว ทว่าผันแปรไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ยกตัวอย่างเช่น สมัยที่โทรศัพท์มือถือยังมีราคาแพงเพราะเทคโนโลยีเพิ่งเกิด คนที่จะใช้มือถือได้ก็มีแต่ชนชั้นกลางระดับบนเท่านั้น เราจึงไม่คิดว่าความเหลื่อมล้ำเรื่องมือถือเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข เพราะโทรศัพท์เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ไม่ใช่ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่เมื่อเวลาผ่านไป มือถือมีราคาถูกลงเพราะเทคโนโลยีก้าวหน้า คนก็มีกำลังซื้อมากขึ้นเพราะมีรายได้ดีขึ้นจากความเจริญทางเศรษฐกิจ ค่านิยมในสังคมก็เปลี่ยนไปเมื่อโลกเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยเหล่านี้ทำให้คนจำนวนมากรู้สึกว่าการได้ใช้บริการโทรคมนาคมที่มีคุณภาพไม่ได้เป็นแค่ความต้องการของผู้บริโภคที่มีฐานะอีกต่อไป แต่เป็น สิทธิในการได้รับบริการสาธารณะประการหนึ่งซึ่งรัฐมีหน้าที่รับประกันสินค้าอุปโภคบริโภคที่คนมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาในวิถีชีวิตปัจจุบัน รวมทั้งโทรศัพท์มือถือ ไม่ใช่สิ่งที่อยู่นอกเหนือจินตนาการของคนไทยส่วนใหญ่อีกต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยซึ่งสามารถเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ ๗ ต่อปีเป็นเวลานานกว่า ๒๕ ปี ส่งผลให้ “ความยากจนเชิงสัมบูรณ์” (Absolute Poverty) ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สัดส่วนคนไทยที่มีรายได้ต่ำกว่า ๒ เหรียญสหรัฐต่อวัน (เส้นความยากจนที่ธนาคารโลกใช้เป็นมาตรวัดความจนทั่วโลก) ลดลงจากร้อยละ ๒๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เหลือร้อยละ ๑๒ ในปี ๒๕๔๙ อย่างไรก็ตาม ประชากรที่อยู่ในกลุ่ม “เฉียดจน” คือมีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนเพียงเล็กน้อยยังมีจำนวนมาก ถ้าขยับเส้นความยากจนจาก ๒ เหรียญต่อวัน เป็น ๓ เหรียญต่อวัน (ประมาณ ๒,๗๐๐ บาทต่อเดือน) คนไทยที่อยู่ใต้เส้นความยากจนนี้ก็เพิ่มจากร้อยละ ๑๒ เป็นร้อยละ ๒๙ ทันที

ความเจริญทางเศรษฐกิจ ประกอบกับการขยายตัวของบริการทางการเงิน อาทิ เงินผ่อนและสินเชื่อส่วนบุคคล ส่งผลให้แม้แต่ประชากรที่มีรายได้เพียง ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน ก็สามารถมีสิ่งอำนวยความสะดวกสมัยใหม่นอกเหนือจากปัจจัยสี่ อาทิ โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ และตู้เย็น ได้อย่างไม่ลำบาก

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่กล่าวถึงข้างต้นทำให้ปัจจุบัน “ความยากจนสัมพัทธ์” (Relative Poverty) มีน้ำหนักมากกว่า “ความยากจนสัมบูรณ์” (Absolute Poverty) ในการประกอบสร้างเป็น “ความเหลื่อมล้ำที่คนรู้สึก” (Perceived Inequality) แต่ความเหลื่อมล้ำที่

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗ - ๒๙.

คนรู้สึกนั้นก็เชื่อว่ารู้สึกเหมือนกันหมด ในบทความเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมในสังคมไทย” ในหนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ รศ.ดร. อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้อธิบายมุมมองเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกันมากระหว่างชนชั้น ไว้อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้ ถึงวันนี้ ผมเชื่อว่าทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เป็นรากฐานของความขัดแย้งในสังคมไทย^{๒๐} เพียงแต่มุมมองของความเหลื่อมล้ำนี้แตกต่างกันไปตามสถานะและชนชั้น ชนชั้นนำและชนชั้นกลางที่ได้รับผลประโยชน์จากความเหลื่อมล้ำนี้ จะเห็นว่าสังคมไทยรับรู้เรื่องนี้ดีอยู่แล้ว และรัฐก็พยายามช่วยเหลืออยู่ และมักจะสรุปว่าสภาพความเหลื่อมล้ำก็ดีกว่าเดิมมาก แม้ว่ากลุ่มนี้จะมีความปรารถนาดีต่อคนจนอยู่ แต่ก็เป็นลักษณะของการมองลงต่ำ หรือเป็นการเห็นและช่วยคนจนในรูปแบบของการก้มตัว ลงไปช่วยเหลือเป็นหลัก รูปแบบการก้มตัว ลงไปช่วยเหลือคนจนปรากฏ ก็คือ การสงเคราะห์เป็นครั้งเป็นคราวไป ในอดีต การสงเคราะห์อาจจะส่งผลดีทางอารมณ์ความรู้สึก ทั้งผู้สงเคราะห์ และผู้รับการสงเคราะห์ เพราะนอกจากช่วงเวลาแวบเดียวของการรับการสงเคราะห์แล้ว ชีวิตของผู้รับการสงเคราะห์ ไม่ได้พ่วงพานเข้าไปเกี่ยวข้องอะไรกับผู้สงเคราะห์เลย ดังนั้น การเป็นคนไร้ศักดิ์ศรีหรือรับของบริจาค จึงเป็นเรื่องที่รับได้ รวมทั้งผู้รับการสงเคราะห์ก็รู้สึกได้ถึงวาระพิเศษที่ได้รับการสงเคราะห์ ที่สำคัญ ความสัมพันธ์ลักษณะนี้คือลักษณะเด่นหนึ่งในความเป็นไทยที่ปลูกฝังกันมา ที่ต้องเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน และเป็นการเอื้อเพื่อเอื้อแก่แบบผู้ใหญ่มากับผู้น้อย

ในช่วงเวลา ๓๐ ปีที่ผ่านมา ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชนบท ก่อให้เกิดการประกอบอาชีพในลักษณะใหม่ ซึ่งทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ความสามารถในการครอบครองสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องปกติธรรมดาไป หากท่านผู้อ่านได้มีโอกาสไปเดินเล่นตามห้างสรรพสินค้าหรือซูเปอร์มาร์เก็ตต่างจังหวัด จะพบเห็นถึงความสามารถในการครอบครองสินค้าอุปโภค บริโภคขยายตัวมากขึ้นอย่างมากมาย นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมห้างสรรพสินค้า และซูเปอร์มาร์เก็ตจึงขยายตัวออกหัวเมืองไกลมากขึ้นตามลำดับ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนี้ ได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างลึกซึ้งด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของการให้ความ สงเคราะห์ลักษณะเดิมกลายเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นและการรับของสงเคราะห์เป็นเรื่องของการไร้ซึ่งศักดิ์ศรีไป หากสำรวจกันจริง ๆ ในเขตพื้นที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเข้มข้นนั้น หากมีพิธีการให้การสงเคราะห์ จะพบว่าจำนวนผู้ที่เข้ารับการสงเคราะห์นั้นน้อยลง และมักจะเป็นการเกณฑ์หรือขอร้องจากเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ มากขึ้น แม้ว่าคนในพื้นที่นั้น ๆ อาจจะยังคงมีความยากจน หรือมีรายได้ไม่สูงมากนักก็ตาม ยกเว้นว่าในเขตห่างไกลมาก ๆ หรือในช่วงเวลาวิกฤติภัยธรรมชาติ การรับของแจกจึงไม่ใช่เรื่องพิเศษที่ควรจรรยาถึงบุญคุณผู้ให้อีกต่อไป หากแต่เป็นเรื่องไร้ความหมายมากขึ้น ๆ ที่สำคัญ นอกจากไร้ความหมายแล้ว ยังแฝงไว้ด้วยความรู้สึกว่าคุณดูหมิ่นศักดิ์ศรีอีกด้วย^{๒๑} กล่าวได้ว่า ความเปลี่ยนแปลง

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙ - ๓๒.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓ - ๓๔.

ทางเศรษฐกิจ ได้ทำให้เปลี่ยนแปลงลักษณะของความยากจน จากความ “ยากจนสมบูรณ์” มาสู่ความ “ยากจนเชิงสัมพัทธ์” และความเปลี่ยนแปลงนี้ ได้ทำให้ความคิดทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ความ “ยากจนสมบูรณ์” ต้องการและยอมรับการสงเคราะห์ แต่ความ “ยากจนเชิงสัมพัทธ์” ต้องการโอกาสและความเท่าเทียมกันในเขตพื้นที่ความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ระบบอุปถัมภ์ในชนบทที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมเชิงผู้ใหญ่นับกับผู้เยาว์และเป็นเชิงสงเคราะห์ ก็ต้องปรับเปลี่ยนอย่างลึกซึ้ง จากเดิมที่สามารถเรียกร้องความจงรักภักดีได้ยาวนาน ก็เป็นเพียงแลกเปลี่ยนความจงรักภักดีกันเป็นครั้ง ๆ ไป จนอาจจะกล่าวได้ว่าได้สูญเสียลักษณะสำคัญของระบบอุปถัมภ์ไปหมดแล้ว ในขณะที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผลักดันให้ประเทศไทยเข้าสู่กลุ่ม “ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง” ในนิยามของธนาคารโลก ขณะที่ผลประโยชน์ในภาคเกษตรตกอยู่กับพ่อค้าคนกลางและบริษัทขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมเกษตรมากกว่าเกษตรกรรายย่อย ส่งผลให้ประชาชนในชนบทดิ้นรนแสวงหารายได้ทางอื่นนอกภาคเกษตร คนหลายล้านคนย้ายเข้ามาทำงานในตัวเมือง มีรายได้จากการเกษตรน้อยลงอย่างต่อเนื่อง กรณีของพิชัยพบเห็นได้ทั่วไป นั่นคือ ตัวเขายังมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านที่โคราชแต่มาทำงานในกรุงเทพฯ ส่วนบิดามารดาของเขาก็มีรายได้จากการทำน่าน้อยลง มีรายรับจากเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุและเงินที่พิชัยส่งกลับบ้านมากกว่า

ผศ.ดร. อภิชาติ สถิตินิรามัย จากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขยายความผลพวงของปรากฏการณ์นี้มีต่อลักษณะของ “ระบบอุปถัมภ์” ในชนบทว่า เมื่อเงินได้ส่วนใหญ่มาจากนอกภาคเกษตร สิ่งนี้อย่างน้อยก็หมายความว่า แหล่งเงินได้ของชาวชนบทมีหลายแหล่งมากขึ้น รวมทั้งแหล่งเงินกู้ในระบบ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ธ.ก.ส. ก็เพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นชาวชนบทจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงผู้อุปถัมภ์ในภาคการเกษตรน้อยลงด้วย ในอีกด้านหนึ่ง นโยบายประชานิยมหลายแบบก็ทำให้ชาวชนบทไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงผู้อุปถัมภ์ท้องถิ่นอีกต่อไป พูดอีกแบบคือนโยบายประชานิยมทำหน้าที่แทนผู้อุปถัมภ์ดั้งเดิม ในแง่นี้ ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงกลายเป็นเสรีชนที่หลุดออกจากเครือข่ายอุปถัมภ์แบบเดิม ๆ แล้ว เขาไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องเชื่อฟังหัวคะแนนอีกต่อไป นอกจากระดับของ ความยากจนสัมพัทธ์ (ความเหลื่อมล้ำ) จะส่งผลต่อความรู้สึกว่าภาวะนี้รับไม่ได้มากกว่าในอดีตแล้ว บรรดาคนจน และคนเฉียดจนในประเทศไทย (ร้อยละ ๒๙ ของประชากรทั้งประเทศ หรือ ๑๙.๖ ล้านคน) ยังมีความไม่มั่นคงในชีวิตสูงกว่าครึ่งศตวรรษก่อน เนื่องจากการดำรงชีวิตของพวกเขาต้องพึ่งพาอาศัยระบบตลาดมากกว่าเดิม

ย้อนหลังกลับไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ประเทศไทยยังมีป่าไม้ราว ๑๗๑ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๕๓.๓ ของพื้นที่ทั้งประเทศ สภาพแวดล้อมโดยรวมยังอุดมสมบูรณ์ คนในชนบทถึงแม้จะมีรายได้ต่ำก็ยังสามารถพึ่งพาธรรมชาติได้มาก ทั้งการหาอาหารและนำทรัพยากรมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน ทำให้อยู่ได้อย่างไม่ขัดสนถึงแม้จะมีเงินสดน้อยก็ตาม ห้าทศวรรษหลังจากปี ๒๕๐๕ ประชากรไทยเพิ่มขึ้นกว่า ๒.๓ เท่า ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมถูกทำลายไปกว่าครึ่งหนึ่ง ไม่สามารถเป็นแหล่งยังชีพของผู้คนได้เหมือนเคย ระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ทุนนิยมอุตสาหกรรมและสังคมบริโภคนิยม

อย่างเต็มตัว คนทุกระดับใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้น นอกจากนี้ค่าครองชีพ (เงินเฟ้อ) ก็เพิ่มสูงขึ้นในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้กำลังซื้อที่แท้จริงเพิ่มขึ้นน้อยกว่ารายได้ที่เป็นตัวเงิน ทั้งหมดนี้หมายความว่าถึงแม้คนไทยโดยเฉลี่ยจะมีรายได้มากขึ้นคนจน และคนเฉียดจนก็น่าจะมีความไม่มั่นคงในชีวิตสูงกว่าสมัยที่ปู่ย่าตายายของพวกเขาเด็กๆ^{๒๒}

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย เป็นที่ทราบกันดีว่าระบบการศึกษาของไทยมีปัญหาในหลายด้าน แต่ปัญหาที่มักจะถูกหยิบยกมาพูดถึงก็คือปัญหาด้านปริมาณ ซึ่งหมายถึงปัญหาที่เด็กไทยไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้มากเพียงพอที่จะสนับสนุนการทำงานในอนาคต เช่น มีเด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ต้องออกจากการเรียนกลางคัน หรือครอบครัวไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ อีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันและได้รับความสนใจ คือ ปัญหาด้านคุณภาพ ซึ่งผลการสำรวจความพึงพอใจของภาคธุรกิจและผลการสอบวัดทักษะพื้นฐานในระดับนานาชาติ เช่น การประเมินความรู้ของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ภายใต้โครงการ TIMSS (The Trends in International Mathematics and Science Study) บ่งชี้ถึงปัญหาว่าความสามารถของเด็กนักเรียนไทยยังอยู่ในระดับแย่มาก (Poor) และมีทักษะไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน^{๒๓}

แม้ว่าทั้งสองมิติปัญหาจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของไทย แต่ยังมีอีกมิติหนึ่งที่เป็นปัญหาที่สำคัญทางด้านการศึกษาที่ควรได้รับการจัดการแก้ไขเช่นเดียวกัน มิติที่สำคัญดังกล่าว ก็คือ มิติความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งหมายถึง ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษาอันเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มากกว่าแค่คุณภาพของการเรียนการสอน แต่ครอบคลุมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่ปัจจัยเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน ปัจจัยทางด้านครอบครัวไปจนถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา การพัฒนาเฉพาะมิติทางด้านปริมาณและคุณภาพโดยไม่คำนึงถึงมิติความเหลื่อมล้ำ แม้ว่าจะช่วยให้เด็กได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและช่วยสร้างทักษะที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงาน แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของผลลัพธ์ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน จะทำให้โอกาสในอนาคตของเด็กไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในที่สุด อาศัยข้อมูลผลการสอบปีซ่าปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นพื้นฐานในการศึกษาสภาพปัญหา โดยการประเมินผลของปีซ่า (PISA) ถูกออกแบบให้วัดความสามารถของเด็กนักเรียนวัย ๑๕ ปี เพื่อประเมินความพร้อมของทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญสำหรับการตอบรับความท้าทายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ผลการศึกษาให้ข้อสรุปที่น่าสนใจ คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นปัญหาที่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ (เช่น การขยายขนาดโรงเรียน การเพิ่มจำนวนครู การให้ความรู้แก่บิดามารดา) มากกว่าที่จะมาจากปัญหาที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (เช่น

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕ - ๓๗.

^{๒๓} นณริฎ พิศลยบุตร, ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: อีกหนึ่งปัญหาด้านการศึกษาที่ภาครัฐควรใส่ใจ, [ออนไลน์], [ออนไลน์], <https://www.gotoknow.org/posts/73287> [๒๖ ม.ค.๒๕๖๑].

ความฉลาดทางสติปัญญา) ดังนั้น หากภาครัฐมีการกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม ย่อมสามารถที่จะบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยให้ลดลงได้

- ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นผลจากความแตกต่างกันทางด้านสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสูงถึง ๔๗ เปอร์เซ็นต์จาก ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ของความเหลื่อมล้ำโดยรวม ในขณะที่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น การอยู่ร่วมกันของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา รวมทั้งประเภทของอาชีพของบิดาและมารดา (กลุ่มแรงงาน กลุ่มลูกจ้าง กลุ่มสูงกว่าลูกจ้าง) จะสามารถอธิบายความเหลื่อมล้ำได้ ๙ เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ปัจจัยเฉพาะส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ นักเรียนเคยเข้าชั้น สามารถอธิบายความแตกต่างในคะแนนสอบได้เพียงแค่ ๒ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสะท้อนภาพว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยกว่าครึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านสถาบันการศึกษาเป็นหลัก

- เป็นที่น่าเสียดายว่า ปัญหาความจำกัดของข้อมูลทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์มูลเหตุของความเหลื่อมล้ำที่เหลืออีกกว่า ๔๒ เปอร์เซ็นต์ โดยผู้เขียนมีความเห็นว่าความเหลื่อมล้ำในส่วนนี้จะซ่อนอยู่ในปัจจัยส่วนตัวของแต่ละบุคคลและปัจจัยครอบครัวเป็นสำคัญ เนื่องจากตัวแปรที่สำคัญ ๆ ที่ไม่ได้รวมอยู่ในการวิเคราะห์ครั้งนี้จะอยู่ในตัวแปรสองกลุ่มดังกล่าว เช่น ความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) ทักษะคิดของเด็กนักเรียนต่อการเรียนรู้ รูปแบบการอบรมของครอบครัว หรือวัฒนธรรมการเรียนรู้ในครอบครัว เป็นต้น ในอนาคตมากกว่าที่จะเน้นความสามารถในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะ ผลการสอบดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความพร้อมของเยาวชนในแต่ละประเทศ ว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใดในการจะดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำนั้น เกิดขึ้นได้จากหลาย ๆ ปัญหาโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นปัญหาที่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ ต้องการโอกาสและความเท่าเทียมกันในเขตพื้นที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ระบบอุปถัมภ์ในชนบทที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมเชิงผู้ใหญ่กับผู้น้อยและเป็นเชิงสงเคราะห์ ก็ต้องปรับเปลี่ยนอย่างลึกซึ้ง จากเดิมที่สามารถเรียกร้องความจงรักภักดีได้ยาวนาน เป็นต้น

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทโลกคือการพัฒนาที่มุ่งสู่ดุลยภาพของมิติ ๓ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยให้ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและไม่ทำให้คนรุ่นอนาคตประนีประนอมยอมลดความสามารถที่จะสนองความต้องการของตนเองความหมายของคำว่า “ยั่งยืน” การใช้คำ Sustainable และ Sustainability มีนิยามอยู่ ๓ แนวใหญ่ด้วยกัน คือ

๑. แนวสังคม หมายถึงเรื่องเกี่ยวกับการสนองความต้องการพื้นฐานอย่างต่อเนื่องซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องได้รับอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และการบำบัดรักษาพยาบาล ในขณะที่เดียวกันก็หมายถึงการสนองความต้องการการระดับสูงด้วย เช่น ความมั่นคง เสรีภาพ การศึกษาการมีงานทำ

ความยั่งยืนทางสังคมอาจจะเน้นเรื่องการส่งเสริมความสุขสมบูรณ์ของมวลชนส่วนใหญ่ เป้าหมายสำคัญที่สุดของแนวโน้มนี้คือ การรักษาคุณภาพชีวิตให้มีระดับสูงอย่างยาวนาน

๒. แนวนิเวศ จุดเน้นอยู่ที่กระบวนการทางชีววิทยาของธรรมชาติ โดยเน้นเรื่องความยั่งยืนของการทำงานและประสิทธิภาพของระบบนิเวศ เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศในระยะยาว จำเป็นต้องมีการคุ้มครองทรัพยากรทางพันธุกรรมและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางธรรมชาติ ในความหมายนี้ การจัดการและการรักษาระบบนิเวศรวมทั้งการสนับสนุนให้ชีวิตทั้งหลายอยู่รอดคือ เป้าหมายสำคัญที่สุด

๓. แนวเศรษฐกิจ จะเน้นเรื่องเรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ถ้ากล่าวถึง“ความยั่งยืน” จะหมายถึง เศรษฐกิจขยายตัวอย่างยั่งยืนยาวนาน ในอัตราที่สูง แต่นักเศรษฐศาสตร์สีเขียว มีแนวคิดอีกแบบคือ กล่าวว่ เศรษฐกิจที่ยั่งยืน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงระบบนิเวศและโลก ธรรมชาติ การให้คุณค่าทางชีวิตจิตใจมากกว่าค่านึงถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมาจากศัพท์คำว่า “Sustainable” ที่แปลว่าความยั่งยืนเป็นคำที่มาจากภาษาลาตินคือ “Sus-tenere” ซึ่งหมายถึงการส่งเสริมหรือสนับสนุน (Uphold) หมายถึงความยั่งยืนนั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือกระบวนการเพื่อการสนับสนุน (Uphold) หรือปกป้อง (Defended) ความสามารถดำรงอยู่ได้^{๒๔}

องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง “การพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความต้องการของตนเอง”

องค์การสหประชาชาติได้บัญญัติศัพท์เฉพาะ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” “Sustainable Development” เพื่อกำหนดให้เป็นชื่อของเป้าหมายการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกต่อไปอันปรากฏในข้อตกลงระหว่างประเทศใน Earth Summit การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nation Conference on Environment and Development) ที่กรุงริโอเดอจาเนโรประเทศบราซิลเมื่อระหว่างวันที่ ๓-๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ. ๑๙๙๒)^{๒๕} เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ทดแทนเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals; MDGs) ซึ่งหมดอายุลงในปี ๒๕๕๘ โดยจะเป็นข้อผูกพันสำหรับชาติสมาชิกที่ได้ให้การรับรอง (๑๙๓ ประเทศ) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว จะถูกใช้เป็นเครื่องกำหนดทิศทางการพัฒนาทั้งของไทยและของโลกนับจากนี้จวบจนปี ค.ศ.๒๐๓๐ ครอบคลุมระยะเวลา ๑๕ ปี ที่ประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมาย (Goal) ๑๖๙ เป้าประสงค์ (Target)

^{๒๔} Michael Redclift, Sustainable Development : Economic and the Environment. In M.Redclift and C. Sage (eds.), **Strategies for Sustainable Development : Local Agenda for the Southern Hemisphere**, (U.K : John Wiley & Sons Ltd., 1994, P 65.)

^{๒๕} อัญญาชัยนาม, **แผนปฏิบัติการ ๒๑ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน), ๒๕๓๗), หน้า ๑.

การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึงความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ถูกตีความไปตามกระแสความคิดของคนแต่ละกลุ่มซึ่งแตกต่างกันไปทั้งนี้ก็เพราะอิทธิพลทางความคิดที่ได้มาจากการประชุมของสมาชิกองค์การสหประชาชาติดังนี้^{๒๖}

๑. คำนิยามคลาสสิกคือคำนิยามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาโลกได้ให้ไว้ว่า “เป็นการอนุรักษ์ไว้” และ “เป็นการพัฒนาที่ปลอดภัยเพื่อสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นหลังที่จะตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไป”

๒. คำนิยามของนักเศรษฐศาสตร์ “คุณจะสามารถเอาสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาทดแทนต้นทุนธรรมชาติได้หรือไม่” “ประโยชน์นั้นจะตกไปอยู่กับใคร?” “การดำรงอยู่และเติบโตนั้นเกิดขึ้นจากรายได้ของโลกไม่ใช่จากต้นทุน” หรือว่าอีกนัยหนึ่ง “การเพิ่มรายได้ประชาชาติอย่างต่อเนื่องหรือการพัฒนาเศรษฐกิจแบบไม่สิ้นสุด” คือ “ทฤษฎีที่เป็นไปไม่ได้” เพราะไม่สามารถทำให้การเติบโตดำเนินไปอย่างยั่งยืนบนโลกที่มีทรัพยากรจำกัด

๓. คำนิยามด้านการพัฒนาที่เหมาะสมในทางบริบทมากที่สุดได้แก่ “การตอบสนองความต้องการของมนุษย์รวมถึงการมีวิถีการดำเนินชีวิตมีทางเลือกมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอย่างพอเหมาะพอควรการเคารพในสิทธิมนุษยชนการแสดงออกซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณการมีที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมที่ดีพอในขณะที่ต้องจำกัดการใช้ทรัพยากรที่สูญสิ้นไปได้ใช้ทรัพยากรที่ไม่สิ้นสูญอย่างยั่งยืนและคงความสามารถรองรับของเสียในขอบเขตท้องถิ่นและโลกเอาไว้”

๔. คำนิยามทางสิ่งแวดล้อมคือ “การรักษาระดับการบริโภคและมลพิษให้อยู่ภายในขอบเขตจำกัดทางนิเวศวิทยา” แต่ไม่ได้กล่าวถึงว่าใครเป็นคนก่อมลพิษและใครได้ผลประโยชน์และใครเสียประโยชน์

๕. คำนิยาม “ธุรกิจเช่นเคย” นั่นคือ “การสร้างความสำเร็จเติบโตในวิถีที่คนรุ่นหลังจะต้องขอบคุณ” หรือ “โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม” แต่ความเสียหายด้านสังคมไม่เป็นอะไรใช่หรือไม่

๖. คำนิยามที่ว่า “มันมิใช่สิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่เป็นกระบวนการ” เป็นคำนิยามของผู้เชี่ยวชาญจริง ๆ ได้แก่ “กระบวนการการเปลี่ยนแปลงในการใช้ทรัพยากรทิศทางการลงทุนและการเริ่มต้นพัฒนาทางเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงสถาบันให้สอดคล้องกับความต้องการของอนาคตและปัจจุบัน” และอื่น ๆ เช่น “เป็นกระบวนการผสมและหรือประนีประนอมเป้าหมายทางเศรษฐกิจนิเวศวิทยาและสังคมเข้าไว้ด้วยกัน”

๗. คำนิยามด้านจริยธรรมได้แก่ “การดูแลระดับของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตของโลกสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นหลังให้ดำเนินการพัฒนาอย่างรอบคอบและเป็นธรรม”

^{๒๖} ทอมสันคอยส์วีสตี, “การจะเป็นผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาที่ยั่งยืน”, ในจดหมายจากลอนดอน, โลกสีเขียว, ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๓๖), หน้า ๔.

๘. คำนิยามสีเขียวเข้ม “จำกัดความเจริญเติบโตของประชากรเพื่อที่มนุษย์จะได้มีชีวิตอย่างกลมกลืนกับโลกและมีสิทธิไม่มากไปกว่าสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ” นี่เป็นการยอมตายอย่างเลือดเย็นหรือ? จะใช้นโยบายบังคับให้หนึ่งครอบครัวมีเด็กได้คนเดียวหรือ? เป็นการลงโทษคนจนหรือ?

๙. คำจำกัดความจากรายงานของธนาคารโลก “ทุกสิ่งภายใต้หนึ่งเดียว” เป็นคำนิยามที่หยิบใช้ง่ายเพื่อที่จะแสดงถึงความใจกว้างและความโอบอ้อมของทุกคน “การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมายระยะยาวที่รักษาระดับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจโดยสัมพันธ์กับข้อจำกัดทางนิเวศวิทยา เป็นการแบ่งปันทรัพยากรและโอกาสระหว่างคนรุ่นนี้และคนรุ่นต่อไปอย่างเท่าเทียมกัน และในช่วงคนรุ่นนี้การแบ่งปันทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ก็คือ การคิดรวมต้นทุนทางธรรมชาติเข้าไปในต้นทุนการผลิตด้วย”

ในปีนี้สหประชาชาติจะประกาศเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) โดยเปลี่ยนจากกรอบคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบ ๓ เสาหลัก (Pillars) มาสู่กรอบคิดใหม่ที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อลดข้อจำกัดของการส่งเสริมการพัฒนาในแบบแยกส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากกรอบความคิดแบบเสาหลัก

๒.๑.๒ หลักการสำคัญของ SDGs

ที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ (UN General Assembly) ณ กรุงนิวยอร์ก ได้มีการรับรอง "เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ๑๗ ประการ" (The Global Goals for Sustainable Development) ประกอบด้วย

เป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่

เป้าหมายที่ ๒ ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๓ ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาพะในการดำรงชีวิต และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ

เป้าหมายที่ ๔ ทำให้แน่ใจถึงการได้รับการศึกษาที่ได้คุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

เป้าหมายที่ ๕ บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศ และเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

เป้าหมายที่ ๖ ทำให้แน่ใจว่าเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ ๗ ทำให้แน่ใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัยยั่งยืน เชื่อถือได้ตามกำลังซื้อของตน

เป้าหมายที่ ๘ ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึงให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำและการจ้างงานเต็มที่ และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ ๙ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม

เป้าหมายที่ ๑๐ ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ ๑๑ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๒ ทำให้แน่ใจถึงการมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๓ ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ ๑๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๕ พืชพันธุ์ บัรณะ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ภัยแล้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดิน และหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ ๑๖ ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ

เป้าหมายที่ ๑๗ เสริมสร้างความเข้มแข็งในวิธีการปฏิบัติให้เกิดผล และสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายทั้ง ๑๗ ข้อนั้นอาศัยกรอบแนวคิดที่มองการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านมิติที่เชื่อมโยงกันของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มาจากการรวบรวมความเห็นและข้อเสนอจากประชาชนจากทุกประเทศทั่วโลก ที่จะใช้เป็นเป้าหมายเพื่อการพัฒนาาร่วมกันในอีก ๑๕ ปีข้างหน้าจนถึงปี ๒๕๗๓ เพื่อทดแทนเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีเป้าหมายร่วมในการมุ่งจัดความยากจนของประชากรโลกทั้งสิ้น ๘๓๖ ล้านคนทั่วโลกให้หมดสิ้นไปภายในปี ๒๕๗๓

ด้วยเหตุนี้ องค์การสหประชาชาติจึงเน้นย้ำความสำคัญของเป้าหมายข้อ ๑๗ ที่เน้นการสร้างภาคีความร่วมมือเพื่อผลักดันให้ถึงเป้าหมาย (Partnerships for Goals) ซึ่งส่งเสริมการทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วน ทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติเพื่อสนับสนุนการระดมเงินทุน เทคโนโลยี การยกระดับศักยภาพของส่วนราชการและองค์กรสาธารณประโยชน์ และความรับผิดชอบต่อเป้าหมายร่วมกัน

โดยปี ๒๕๕๘ สหประชาชาติ ได้ประกาศใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ทดแทนเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium

Development Goals; MDGs) ซึ่งหมดอายุลงในปี ๒๕๕๘ โดยจะเป็นข้อผูกพันสำหรับชาติสมาชิกที่ได้ให้การรับรอง (๑๙๓ ประเทศ) ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly – UNGA) ประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมาย (Goal) ๑๖๙ เป้าประสงค์ (Target) ^{๒๗}

๑. ขจัดความยากจน ขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ ในทั่วโลก ผู้คนมากกว่า ๘๐๐ ล้านคน ยังคงอยู่ได้ด้วยเงินน้อยกว่า ๑.๒๕ ดอลลาร์ต่อวัน หลายคนยังขาดการเข้าถึงอาหาร น้ำดื่มที่สะอาดและสุขอนามัยที่เพียงพอ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในประเทศ เช่น จีนและอินเดีย ได้ช่วยยกระดับประชากรออกจากความยากจน แต่ความเติบโตในเรื่องดังกล่าวก็ยังไม่มีความสม่ำเสมอเท่าใดนัก ประชากรผู้หญิงมีสัดส่วนที่อยู่ในความยากจนมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากการเข้าถึงที่ไม่เท่ากันในเรื่องค่าแรงงาน การศึกษาและทรัพย์สิน

SDGs มีเป้าหมายที่จะขจัดความยากจนในทุกรูปแบบให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๗๓ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงในการเข้าถึงทรัพยากรและการบริการขั้นพื้นฐาน รวมถึงช่วยเหลือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งและภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ

๒. ขจัดความหิวโหย การขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ได้เห็นสัดส่วนของประชากรที่ขาดแคลนอาหารลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากที่เคยได้รับความทุกข์จากความอดอยากและความหิวโหย ซึ่งในขณะนี้ ประเทศเหล่านั้นสามารถให้ความช่วยเหลือทางโภชนาการแก่ผู้ด้อยโอกาสได้เป็นจำนวนมาก มีความคืบหน้าอย่างมากในเรื่องการกำจัดความหิวโหยโดยในภาคกลางและเอเชียตะวันออกเฉียง อเมริกา และประเทศกลุ่มแคริบเบียน

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะขจัดความหิวโหยและความอดอยากทุกรูปแบบ ให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๗๓ เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและผู้ด้อยโอกาสจำนวนมาก ได้รับการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการตลอดทั้งปี เป้าหมายนี้ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืน การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และกำลังการผลิตของเกษตรกรขนาดเล็ก ที่ช่วยให้เข้าถึงแหล่งที่ดินทำกิน เทคโนโลยีและการตลาดอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร จะสามารถยุติความอดอยากและความหิวโหยได้ภายในปี ๒๕๗๓ โดยดำเนินการร่วมกับเป้าหมายอื่น ๆ ที่กำหนดไว้

๓. มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี รับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุตั้งแต่การสร้างเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณค่าใน

^{๒๗} สหประชาชาติในไทย, “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals/>, [๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

หน้าประวัติศาสตร์ จากการลดการเสียชีวิตของเด็ก การปรับปรุงสุขภาพของมารดาและการต่อสู้กับเชื้อเอชไอวี/ เอดส์ มาลาเรียและโรคอื่น ๆ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ สามารถป้องกันการเสียชีวิตของเด็กทั่วโลก โดยลดลงกว่า ๕๐ % และการเสียชีวิตของมารดาที่สามารถลดลงได้ ๔๕% ในทั่วโลก ภาวะการติดเชื้อเอชไอวีและเอดส์ที่เกิดขึ้นใหม่ สามารถลดลงได้ ๓๐% ในระหว่างปี ๒๕๔๓ ถึงปี ๒๕๕๖ และมากกว่า ๖,๒๐๐,๐๐๐ ชีวิตได้รับป้องกันจากโรคมมาเลีย

การเสียชีวิตเหล่านี้สามารถหลีกเลี่ยงได้โดยการป้องกันและการรักษา การศึกษา แคมเปญการสร้างภูมิคุ้มกันของโรคและการดูแลสุขภาพเพศและระบบสืบพันธุ์ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความมุ่งมั่นที่จะยุติการระบาดของโรคเอดส์ วัณโรคมมาเลียและโรคติดต่ออื่น ๆ ภายในปี ๒๕๗๓ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและจัดให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัคซีนก็เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการเข้าถึงยาในราคาที่เหมาะสม

๔. การศึกษาที่เท่าเทียม รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคนตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ มีความคืบหน้าเป็นอย่างมากในการบรรลุเป้าหมายเรื่องของผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา อัตราการลงทะเบียนเรียนรวมในประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๙๑ ในปี ๒๕๕๘ และจำนวนของเด็กทั่วโลกที่ไม่ได้รับการศึกษาลดลงได้เกือบครึ่งหนึ่ง นอกจากนี้ อัตราผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ยังเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และเด็กผู้หญิงได้ไปโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความสำเร็จอันยอดเยี่ยม

การประสบความสำเร็จครอบคลุมถึงการศึกษามีคุณภาพ ซึ่งตอกย้ำความเชื่อที่พิสูจน์แล้วว่าการศึกษาเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายนี้ทำให้แน่ใจว่าเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายทุกคนจะได้รับสำเร็จศึกษาฟรีในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพในราคาที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกัน และขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะประสบผลสำเร็จในการเข้าถึงหลักสากลเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ

๕. ความเท่าเทียมทางเพศ บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง ในปี ๒๕๔๓ UNDP ร่วมกับ พันธมิตรของ UN และประชาคมโลกให้ความเสมอภาคทางเพศเป็นศูนย์กลางในการทำงาน มีผู้หญิงจำนวนมากขึ้นที่ได้เรียนในโรงเรียน เมื่อเทียบกับ ๑๕ ปีที่ผ่านมา และในภูมิภาคส่วนใหญ่ ก็มีความเท่าเทียมกันทางเพศในการศึกษาระดับประถมศึกษา ในขณะที่ ผู้หญิงสามารถทำงานนอกบ้านและได้รับค่าแรงจากงาน ที่ไม่ใช่ทำการเกษตรได้ถึง ๔๑% เมื่อเทียบกับปี ๒๕๓๓ ซึ่งมีเพียง ๓๕%

SDGs มีจุดหมายที่จะสร้างความสำเร็จเหล่านี้เพื่อให้แน่ใจว่ามีการยุติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในทุกที่ แต่ในบางภูมิภาคยังคงมีความไม่เท่าเทียมกันในเบื้องต้นสำหรับการเข้าถึงค่าจ้าง และยังคงมีช่องว่างที่มีนัยสำคัญระหว่างชายและหญิงในตลาดแรงงาน ความรุนแรง

ทางเพศและการละเมิดทางเพศ การใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย และการแบ่งแยกชนชั้นของประชาชน ยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ในเรื่องนี้

๖. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล คุ้มครองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน ปัญหาการขาดแคลนน้ำส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วโลกมากกว่า ๔๐ % และคาดว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แม้ว่าประชาชน ๒,๑๐๐ ล้านคน ได้รับการเข้าถึงการสุขาภิบาลน้ำที่ดีขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ แต่การขาดแคลนอุปกรณ์สำหรับน้ำดื่มที่ปลอดภัยยังคงเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อทุกทวีป ภายในปี ๒๕๗๓ การทำให้มีน้ำดื่มที่ปลอดภัยและราคาเหมาะสม จำเป็นต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยและส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับ ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศน์ที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ป่าไม้ ภูเขาและแม่น้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดูแล การที่จะลดการขาดแคลนน้ำ นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศ ยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนเทคโนโลยีการบำบัดน้ำในประเทศที่กำลังพัฒนา

๗. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ คุ้มครองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืนทันสมัย ระหว่างปี ๒๕๓๓ ถึงปี ๒๕๕๓ จำนวนประชากรมีการเข้าถึงไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ๑,๗๐๐ ล้านคนทั่วโลกและยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีการเรียกร้องถึงพลังงานราคาถูก เศรษฐกิจทั่วโลก พึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลและการเพิ่มขึ้นของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งนั่นคือการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงต่อระบบภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลถึงทุกทวีปทั่วโลก

ภายในปี ๒๕๗๓ มีเป้าหมายที่จะทำให้เกิดการผลิตไฟฟ้าที่เหมาะสมในทุกที่ ซึ่งหมายถึงการลงทุนในแหล่งพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลมและพลังงานความร้อน การนำมาตรฐานการประหยัดค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในอาคารและอุตสาหกรรมสำหรับความหลากหลายของเทคโนโลยียังสามารถลดการใช้ไฟฟ้าทั่วโลกได้ ๑๔% ซึ่งหมายถึงการลดการใช้งานโรงไฟฟ้าขนาดกลาง ประมาณ ๑,๓๐๐ แห่ง การขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้มีแหล่งที่มาของพลังงานสะอาดในประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นเป้าหมายสำคัญที่ทั้งการขยายโครงสร้างและการพัฒนาเทคโนโลยีสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตและช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมได้

๘. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานที่มีคุณค่า โดยใน ๒๕ ปีที่ผ่านมา จำนวนคนงานที่ประสบปัญหาความยากจนได้ลดลงอย่างมาก แม้จะมีผลกระทบที่ยาวนานของวิกฤตเศรษฐกิจจากปี ๒๕๕๑/๒๕๕๒ ในประเทศที่กำลังพัฒนา ชนชั้นกลางถือเป็น ๓๔% ของการจ้างงานทั้งหมด โดยตัวเลขนี้เพิ่มขึ้นกว่าสามเท่าจากปี ๒๕๓๔ ถึง ๒๕๕๘ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนโดยบรรลุเป้าหมายการผลิตในระดับที่สูงขึ้นและผลิตผ่านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี สนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและการสร้างงานซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในเรื่องนี้ เช่นเดียวกับมาตรการที่มีประสิทธิภาพที่จะกำจัดการบังคับใช้แรงงานทาสและ

การคำนึงด้วยเป้าหมาย ภายในปี ๒๕๗๓ เพื่อให้เกิดการจ้างงานเต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพ และการทำงานที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงและผู้ชายทุกคน

๙. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นกุญแจสำคัญในการหาทางแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนให้กับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดให้มีชิ้นงานใหม่และส่งเสริมประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนและการลงทุนในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมเหล่านี้เป็นวิธีที่สำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและนวัตกรรมเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนา ๑๗ ข้อ ในวาระการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) วิธีการแบบบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความคืบหน้าไปยังเป้าหมายอื่น ๆ

๑๐. ลดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมของรายได้มีอัตราเพิ่มขึ้น ๑๐% ของคนร่ำรวยที่สุด มีรายได้เป็น ๔๐% ของรายได้รวมทั่วโลก ผู้ที่ยากจนที่สุด ๑๐% ทำได้รายได้เพียง ๒ - ๗% ของรายได้รวมทั่วโลก ในประเทศกำลังพัฒนา ความไม่เท่าเทียมเพิ่มขึ้น ๑๑ % ตามการเจริญเติบโตของประชากร ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้เป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องการการแก้ไข ซึ่งปัญหานี้เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับ การตรวจสอบของตลาดการเงินและสถาบันด้านการเงิน การส่งเสริมการช่วยเหลือด้านการพัฒนา และการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติไปยังภูมิภาคที่มีความจำเป็นมากที่สุด การอำนวยความสะดวกในการอพยพย้ายถิ่นที่ปลอดภัยและการเคลื่อนย้ายของผู้คนก็เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาการแบ่งเขตแดน

๑๑. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน การเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนา ควบคู่ไปกับการเพิ่มขึ้นในการย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมือง ซึ่งนำไปสู่ความเจริญในเมืองขนาดใหญ่ ในปี ๒๕๕๓ มี ๑๐ เมืองใหญ่ที่มีพลเมืองจำนวน ๑๐ ล้านคนหรือมากกว่านั้น ในปี ๒๕๕๗ มีเมืองขนาดใหญ่ถึง ๒๘ เมือง ผู้อยู่อาศัยรวม ๔๕๓,๐๐๐,๐๐๐ คน

ความยากจนมักจะกระจุกตัวอยู่ในเมือง รัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นต้องพยายามจัดการเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่เหล่านั้น การทำให้เมืองปลอดภัยและยั่งยืนหมายถึง การทำให้เข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมและพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการลงทุนเรื่องขนส่งสาธารณะ การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียว และการปรับปรุงการวางผังเมืองและการจัดการในลักษณะแบบมีส่วนร่วม

๑๒. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน รับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน การที่จะบรรลุเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องลดรอยเท้าทางนิเวศลงอย่างเร่งด่วน โดยการเปลี่ยนแปลงการผลิตและการบริโภคสินค้าและทรัพยากร การเกษตรกรรมเป็นผู้นำรายใหญ่ที่สุดในโลก และในขณะนี้มีการจัดการน้ำได้ถึง ๗๐% ของผู้ใช้น้ำทั้งหมด การจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและวิธีการกำจัดขยะที่เป็นพิษและมลพิษเป็น

สิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนี้ การส่งเสริมให้มีการรีไซเคิลและลดขยะมูลฝอยในอุตสาหกรรม ธุรกิจและผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญเท่าเทียมกับการสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาเพื่อก้าวเข้าสู่แผนการ บริโภคที่ยั่งยืนภายในปี ๒๕๗๓

๑๓. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังคงเพิ่มขึ้น จาก ปี ๒๕๓๓ มากกว่า ๕๐% นอกจากนี้ ภาวะโลกร้อนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอัน ยาวนานกับระบบสภาพภูมิอากาศ ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากไม่เริ่ม ดำเนินการในตอนนี้ การสร้างความเข้มแข็ง ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของ ภูมิภาคที่มีความเสี่ยง เช่น ประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล และประเทศที่เป็นเกาะ จำเป็นต้องร่วมมือ กันเพื่อพยายามสร้างความตระหนักรู้และบูรณาการมาตรการการเข้าไปในนโยบายและกลยุทธ์ ระดับชาติ ซึ่งยังคงมีความเป็นไปได้ด้วยเจตจำนงทางการเมืองและความหลากหลายของมาตรการ ทางเทคโนโลยีที่สามารถจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกได้ถึงสององศาเซลเซียสซึ่งจำกัด ได้มากกว่าก่อนยุคอุตสาหกรรม สิ่งนี้จำเป็นต้องดำเนินการร่วมกันอย่างเร่งด่วน

๑๔. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความหลากหลายทางชีวภาพทาง ทะเลและชายฝั่งในปัจจุบันนี้ ๓๐% ของปลาทะเลของโลกได้ถูกใช้ไปเกินขนาด ซึ่งต่ำกว่าระดับ ที่สามารถผลิตผลทดแทนที่ยั่งยืนให้ได้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) สร้างกรอบการทำงาน เพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนและปกป้องระบบนิเวศทางชายฝั่งและทางทะเลจากภาวะมลพิษจากแหล่ง บนบก ตลอดจนจัดการปัญหาผลกระทบของการเป็นกรดของมหาสมุทร เสริมสร้างการอนุรักษ์และใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรทะเลผ่านกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งจะสามารถช่วยบรรเทา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับมหาสมุทร

๑๕. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก ปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน ความเสื่อมโทรมในปัจจุบันของที่ดินแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และการสูญเสียที่ดินทำกิน ๓๐ - ๓๕ ครั้ง ภัยแล้งและการแปรสภาพเป็นทะเลทรายก็ยังคงเพิ่มขึ้นใน แต่ละปี รวมจำนวนการสูญเสียถึง ๑๒ ล้านเฮกเตอร์ และส่งผลกระทบต่อชุมชนที่ยากจนทั่วโลก จาก ๘,๓๐๐ สายพันธุ์สัตว์ที่เป็นที่รู้จัก มีจำนวน ๘% ที่กำลังจะสูญพันธุ์และอีก ๒๒% มีความเสี่ยง ต่อการสูญพันธุ์ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูประโยชน์จาก ระบบนิเวศทางบก อาทิ ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่กึ่งแห้งแล้ง และภูเขา ภายในปี ๒๕๖๓ การส่งเสริม การจัดการป่าอย่างยั่งยืนและแก้ไขการตัดไม้ทำลายป่าก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ควรต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะลดการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัย ตามธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน

๑๖. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน สันติภาพ ความมั่นคง สิทธิมนุษยชนและการปกครองที่มีประสิทธิภาพบน

พื้นฐานของหลักนิติธรรมเป็นการรวมกันที่สำคัญเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในโลกที่ถูกแบ่งแยกมากขึ้น บางภูมิภาคได้รับสิทธิในความสงบ การรักษาความปลอดภัย ความเจริญ อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ในขณะที่ภูมิภาคอื่นตกอยู่ในวงจรของความขัดแย้งและความรุนแรงที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถหลีกเลี่ยงได้และควรจะต้องได้รับการแก้ไข

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะลดความรุนแรงทุกรูปแบบ พร้อมทำงานร่วมกับรัฐบาลและชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไม่มั่นคงอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการปกครองด้วยกฎหมายและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เป็นกุญแจสำคัญในกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการลดอาวุธผิดกฎหมาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันการปกครองทั่วโลก

๑๗. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โลกยุคปัจจุบันมีการเชื่อมต่อกันมากขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาในการเข้าถึงเทคโนโลยีและความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการแบ่งปันความคิดและสนับสนุนนวัตกรรม การประสานงานด้านนโยบายจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถจัดการหนี้ได้ เช่นเดียวกับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประสบผลในการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายนี้มุ่งมั่นที่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา (North-South) และความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-South) โดยการสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มอัตราการส่งออก ซึ่งนี่คือส่วนประกอบทั้งหมดที่จะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในหลักเกณฑ์สากลและระบบการค้าที่เสมอภาค ซึ่งเป็นสิ่งที่ยุติธรรม เปิดกว้างและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ในด้านการศึกษา มีเป้าหมายและสาระสำคัญคือให้จัดการศึกษาแก่เด็กเยาวชนทุกคน ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษา รวมทั้งสร้างเสริมโอกาส "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" แก่ประชาชน ซึ่งถือเป็นความท้าทายของประเทศด้อยพัฒนา และประเทศกำลังพัฒนาที่ยังมีเด็กและเยาวชนอีกกว่า ๑๒๔ ล้านคนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เพราะจากการประมาณการพบว่าจำเป็นต้องใช้งบประมาณปีละกว่า ๓๙,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี ตลอด ๑๕ ปีข้างหน้าเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยสถาบันการศึกษา และ “กองทุนการศึกษาโลก” (Global Partnership for Education: GPE) จึงเป็นหนึ่งในตัวอย่างการร่วมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหน้าที่ระดมทรัพยากรจากประเทศพัฒนาแล้วเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนเพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ต้องการการสนับสนุนด้านทรัพยากร องค์ความรู้ทางวิชาการ และนวัตกรรมการจัดการที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาให้ได้เพื่อสนับสนุนงานด้านการศึกษาขององค์การยูเนสโกและประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติทั่วโลก โดย Ms. Alice Albright ผู้จัดการกองทุนการศึกษาโลก ได้ใช้โอกาสในการประชุมสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติสมัยที่ ๗๐

จัดตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้นำประเทศต่าง ๆ และผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโกเพื่อการระดมทุนสนับสนุนการศึกษาโลก (Commission on Financing Global Education) ให้ได้ตามเป้าหมาย ๓๙,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ ๑.๔ ล้านล้านบาท ต่อปีเพื่อช่วยให้ประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกประสบความสำเร็จ

สำหรับประเทศไทยเองนั้น นอกจากการพัฒนาใน ๓ มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมตามแนวทางของ SDGs แล้ว ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับมิติทางการศึกษาและวัฒนธรรมอีกด้วย การจะบรรลุความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์นักพัฒนาที่ทรงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและระดับนานาชาติได้พระราชทานเข็มทิศการพัฒนาไว้ให้ทุกภาคส่วนน้อมนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม นั่นคือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตและสร้างสัมฤทธิ์ผลแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

สรุปเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไป โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็น “องค์รวม” คือมองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้จึงยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป การอย่างยั่งยืนยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าปฏิเสธ “ระบบเทคโนโลยี” เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยี ที่นำมาใช้นั้น เป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือ ทำลายทำลายที่สุด ผลของการดำเนินการพัฒนาตามแนวคิดใดก็ตามจะตกแก่ตัวมนุษย์เองเสมอ เช่น หากพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจและการใช้เทคโนโลยีควบคุมและบงการธรรมชาติมากเกินไป สังคมมนุษย์ก็อาจถึงกาลอวสานรวดเร็วขึ้น หรือหากยึดถือการพัฒนาตามแนวทางความยั่งยืนที่ตระหนักว่าสรรพสิ่งเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อกันอย่างซับซ้อนและหลากหลาย สังคมโลกก็จะดำเนินไปด้วยกันระหว่างสรรพสิ่งและตัวมนุษย์ได้อย่างยั่งยืนยาวนาน เป็นต้น^{๒๘}

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง รูปแบบของการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต ต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นการพัฒนาที่สามารถดำเนินไปได้อย่างมั่นคง ราบรื่น โดยไม่เกิดสภาพที่ไม่พึงปรารถนาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนานั้นเอง เนื่องจากทุกครั้งที่มีการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน ต้องมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบในทางลบต่ออนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาหนี้ต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โครงการพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึง

^{๒๘} โครงการพัฒนาฯ ๑๖ ปีชีวิตการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, ๒๕๕๔, หน้า ๔.

องค์ประกอบทั้ง ๓ ด้านนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอะไรที่ไกลกว่าเพียงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็น การเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปใน ระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้างอย่างที่ผ่านมาและ ยังทำกันอยู่หลายแห่ง ให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน อยู่ดีกินดี และอยู่เย็นเป็นสุข

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบรมราชาโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ “การพัฒนา ประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐาน มั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดย ไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิด ความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด”^{๒๙}

๒.๔.๑ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักปรัชญา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระ ราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาว ไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งนี้ ยังมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังจะนำมากล่าว เป็นตัวอย่างดังนี้

กาญจนา บุญยัง และคณะ ได้กล่าวสรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด โดยความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ ลักษณะ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ให้อยู่ในความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับ คุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรม มีชื่อเสียง สุจริต และเพียร อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี^{๓๐}

^{๒๙} พระบรมราชาโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗).

^{๓๐} กาญจนา บุญยัง และคณะ , “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล”, รายงานวิจัย, (สำนักงานวุฒิสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐-๑๔.

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพื้นฐาน และเศรษฐกิจชุมชนว่า ถ้าสังคมไทยให้ความสนใจเรื่องเศรษฐกิจพื้นฐานกันอย่างทั่วถึง เราสามารถจัดความยากจนของคน ทั่วประเทศพร้อม ๆ กับสร้างฐานทางสังคมและธรรมชาติแวดล้อมให้ฟื้นฟูบูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็ม ประเทศ ความเข้มแข็งที่เป็นพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การพัฒนา เศรษฐกิจในระดับบนมั่นคงและยั่งยืน เศรษฐกิจพื้นฐาน หรือเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสถึงเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ มีความ คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน

เศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็ง ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือชุมชน เพราะฉะนั้น เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจพื้นฐานก็อย่างเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียงมีความรัก พอเพียง มีปัญหาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อ สมดุลเป็นปกติสบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจ พอเพียง ข้อสำคัญเมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วนแต่เป็นเศรษฐกิจ ที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเครื่องมือ พัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นบูรณาการ

ลักษณะพื้นฐาน ๕ ประการของเศรษฐกิจพอเพียง

๑. เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความร่ำรวยให้คนส่วนน้อยแต่ ทั้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน
๒. มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน
๓. มีบูรณาการ คือ ไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจโดด ๆ แต่เชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป
๔. อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง
๕. การจัดการและนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมความก้าวหน้าให้แก่เรื่องพื้นฐาน ทำให้มี พลวัตอย่างไม่หยุดนิ่ง^{๓๑}

อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ ออยุธยา ได้อธิบายถึงคำว่า“พอ”ในหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ๓ ชั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ พอมี พอกิน ชั้นแรกเป็นการผลิตเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัวเป็นอันดับแรกตั้ง ข้อความที่ว่า “กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน” พึ่งเงินให้น้อยที่สุดเพราะเป็นสิ่งหายากโดย เริ่มจากการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เพื่อจะได้เห็นส่วนที่เป็นรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย เกินความพอดี เกิน ความต้องการ จะได้หาทางแก้ไขด้วยการลดในส่วนนั้น ๆ และอะไรที่สามารถผลิตได้เอง ก็ลอง ผลิตดู

^{๓๑} ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ, พิมพ์ ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ ณ พรีนติ้งเซ็นเตอร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐ - ๒๒.

เช่น การปลูกผักสวนครัวในบ้าน การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ การทำปุ๋ยชีวภาพจากวัสดุเหลือ ใช้ในบ้านแทนการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และการทำสบู่เหลวไว้ใช้เอง เป็นต้น ซึ่งบุคคลทุกกลุ่มอาชีพสามารถทำได้ ถ้าเป็นเกษตรกรก็หาทางบริหารจัดการพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่เป็นหลัก คนเรากล้าไม่โลภมากชีวิตก็มีความสุขยิ่งปลดหนี้ได้ ความสุขก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

ขั้นที่ ๒ อยู่ดี กินดี เป็นขั้นของการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนและในสังคมใกล้เคียงเข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดพลัง ก่อให้เกิดการผลิต เพื่อมุ่งสู่เศรษฐกิจชุมชน ด้วยการรวบรวมข้อมูลด้านการตลาดการแปรรูปวัตถุดิบของชุมชนให้เป็นสินค้าของชุมชน ให้เป็นสินค้าและบริการเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น เช่น ผลผลิตของข้าวแปรรูปเป็นโจ๊กของสำเร็จรูป การนำสมุนไพรที่ปลูกได้มาอบแห้งบรรจุแคปซูล การทำปุ๋ยอัดเม็ดชีวภาพ ปุ๋ยน้ำ และสารไล่แมลงบรรจุขวด เป็นต้น ซึ่งการจะทำเช่นนี้ได้ จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งมีการสร้างเครือข่ายของการพัฒนา และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้สูงขึ้น

ขั้นที่ ๓ มั่งมี ศรีสุข ขั้นนี้เป็นการดำเนินธุรกิจชุมชนที่เกิดจากพลังสร้างสรรค์ จากเครือข่ายสหกรณ์ที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน ร่วมมือกันทำกิจกรรมผลิต และการจำหน่ายเพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองในทุก ๆ เรื่อง โดยประชาชนในชุมชนและในสังคมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเอง เช่นเป็นเจ้าของโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ โรงสีกลาง กิจการขนส่ง และเจ้าของตลาดกลาง การเกษตร เป็นต้น จะได้สามารถกำหนดราคาสินค้าและบริการได้เอง อันจะนำไปสู่ความมั่งมี ศรีสุขในที่สุด และเป็นความมั่งมี ความสุขที่ยั่งยืนด้วย เพราะใช้หลักการพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บนฐานของความไม่มีหนี้สิน^{๓๒}

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิต ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๙ มีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมา และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทต่อการกำหนดอุดมการณ์การพัฒนาของประเทศ โดยปัญญาชนในสังคมไทยหลายท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น อย่างเช่น ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ศ.เสนห์ จามริก, ศ.อภิชัย พันธเสน, และศ.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา โดยเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเคยถูกเสนอมาก่อนหน้าโดยองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งนับตั้งแต่พุทธทศวรรษ ๒๕๒๐ และได้ช่วยให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

๒.๔.๒ หลักแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสาย กลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความ

^{๓๒} อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, “ศาสตร์แห่งธรรมมีราคาสร้างคุณค่าแห่งชีวิต”, นิตยสารข่าวทางเดิน, ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑๔๙ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๓), หน้า ๕๑ - ๕๒ .

พอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีใน ตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำมีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้^{๓๓}

๑. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อ ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติตามทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

๓. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในระดับที่พอประมาณความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณา จากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบ ด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและ ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริตและ ความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕. แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติ ตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา บริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะ การพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และ ความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานทุกขั้นตอน

^{๓๓} รัตนา แก้วเสน, “การวางแผนระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่สมดุลด้วยตารางวางแผนเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียงคือ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ได้แก่ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีระบบภูมิคุ้มกัน ซึ่งเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันเหมือนเป็นห่วง ๓ ห่วง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้กับคุณธรรม อันเป็นเงื่อนไขอีก ๒ เงื่อนไขได้แก่

ความมีเหตุผล โดยเน้นการปรับกิจกรรมและการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับภูมิสังคม การที่ภูมิประเทศ และภูมิอากาศของประเทศไทยเหมาะสมกับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ และประชากรมีความชำนาญเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม มีเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม และความต้องการอาหารของโลกเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทำให้เกษตรกรรม เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญสำหรับประเทศ เปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมที่เราต้องพึ่งทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และการบริหารจัดการจากต่างประเทศ

ความพอประมาณ คือ ในการทำกิจกรรมหรือลงทุนธุรกิจต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงความสามารถด้านการบริหารจัดการของผู้จะลงทุน ความพร้อมของเงินทุน และเทคโนโลยี ซึ่งควรจะต้องมีประสบการณ์ในการบริหารกิจกรรมหรือธุรกิจที่จะดำเนินการ ต้องมีเงินทุนเพียงพอ หากจะต้องกู้เงินก็ให้เป็นส่วนอยู่และมีความมั่นใจว่าจะใช้คืนเงินกู้ได้ และต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้เป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปรับปรุงเทคโนโลยีได้ด้วยตนเอง

การมีภูมิคุ้มกัน คือ เราต้องสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายทุนที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศมาแล้วไม่ให้เกิดอีก ต้องแก้ไขการที่พึ่งตัวเองไม่ได้ ด้านพลังงานและการที่ไม่สามารถเรียนรู้หรือปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ เราต้องมีภูมิคุ้มกันความโลภของเราเอง ไม่ให้ความโลภที่ต้องการเพิ่มปริมาณผลผลิตทำให้เราต้องใช้ปุ๋ยใช้ยาฆ่าแมลงในภาคการเกษตร ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันเป็นสาระหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเงื่อนไขดังนี้

ความรอบรู้ คือ ต้องรู้ทันโลก รู้เขารู้เรา เราต้องรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อที่จะปรับตัวให้ทันและได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นให้ได้ ซึ่งผู้ที่เอาใจใส่ที่จะรับรู้และสามารถประเมินผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดีจะได้เปรียบ

ความรอบคอบ คือ การคิดอย่างรอบคอบต้องเข้าใจความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยและคาดการณ์ได้ว่า การกระทำของเรา หรือผลกระทบของการกระทำของคนอื่นมีเหตุและปัจจัยที่จะมีผล

ต่อเราอย่างไร ต้องมีการวิเคราะห์เหตุปัจจัย หรือสถานการณ์ที่เป็นไปได้หลายๆ สถานการณ์ และเตรียมหาวิธีการรับมือกับผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น^{๓๔}

๒.๕ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้าน ทั้งการสร้างควมมั่นคงด้านอาชีพ และรายได้ที่ทำให้จำนวนคนยากจนลดลง บริการทางการศึกษาและสาธารณสุขขยายทั่วถึงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมนั้นว่ามีความคืบหน้าช้า และยังเป็นปัญหาท้าทายในหลายด้าน ทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับบริการที่คุณภาพต่ำกว่า รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไข ปัจจัยเสี่ยงหลายประการที่อาจจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยรุนแรงขึ้นได้ อาทิ การเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยซึ่งจำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ภาระพึ่งพิงต่อวัยแรงงานสูงขึ้นจากภาระเลี้ยงดูทั้งเด็กและผู้สูงอายุทำให้มีข้อจำกัดในการออมเพื่อบริการที่ประกอบกับบางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเงินและการออม ซึ่งอาจกลายเป็นผู้สูงอายุที่ยากจนในอนาคตได้ นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ที่สามารถเข้าถึงซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีทักษะสูงทำให้สามารถได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นและทิ้งห่างจากผู้ที่มีทักษะและไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ ขณะที่เดียวกันเทคโนโลยีก็สามารถทำให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการศึกษา ความรู้ และบริการสาธารณสุขได้ ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งพัฒนาและแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ เพื่อไม่ให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง โดยจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ เป็นองค์รวมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาภาคและเมือง และการบริหารจัดการ ภาครัฐ ดังนั้น การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนา ในยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ มาเป็นพลังร่วมและสนับสนุนการพัฒนา อาทิ ยุทธศาสตร์ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนที่จะเป็นช่องทางให้ชุมชนและผู้ใช้แรงงานได้มี ศักยภาพและโอกาสได้รับประโยชน์จากการพัฒนา เศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นการบริหารจัดการที่ดินให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐที่จะช่วยสร้างความเป็นธรรมในสังคม ป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย และยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจที่จะช่วยกระจาย ความเจริญและ

^{๓๔} พระปรีชญญา ฐิตธมโม (จันทะมงคล), “บทบาทด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารองค์การส่วนตำบลแม่ท่าช้าง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๙.

รายได้ไปสู่พื้นที่ สำหรับยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในช่วง ๕ ปีต่อจากนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการศึกษาและ สาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทยซึ่งเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากที่ได้ ขับเคลื่อนและผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและ การใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน และเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น และการสร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือ ที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ ๔๐ รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึง ปัจจัย การผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ^{๓๕}

แนวทางการพัฒนา

๑. เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ ทั้งในด้านการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การได้รับขยายการคุ้มครอง ทางสังคม (Social Protection) และสวัสดิการ (Welfare) ที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และ การพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ โดย

๑.๑ ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว พื้นที่ และสภาพร่างกาย การดูแลนักเรียนยากจนที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลที่ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างรายได้ของครัวเรือน การสนับสนุน ค่าเดินทางไปยังสถานศึกษา การปรับปรุงระบบคัดกรองและการให้เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน ของ สพฐ. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการให้ทุนการศึกษาต่อระดับสูง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดนักเรียนออก จากโรงเรียนกลางคัน

๑.๒ จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยรัฐจัดให้มีกลไกช่วยเหลือและสนับสนุนสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐในพื้นที่ได้ อาทิ ค่าใช้จ่าย การเดินทางไปสถานพยาบาล รวมทั้งจัดให้มีบริการด้านสุขภาพเชิงรุกทั้งในด้านการให้คำปรึกษา การควบคุม และป้องกันกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาเรื้อรังต่อสุขภาพ และการส่งเสริมด้านสุขอนามัย

๑.๓ สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ โดยรัฐเข้าไปสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมี

^{๓๕} แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, หน้า ๗๕.

เงื่อนไขเพื่อ ป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะ ความชำนาญ การจัดสรรเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพอย่างทั่วถึง การขยายโอกาสในการเข้าถึงข่าวสาร สารสนเทศ และองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพและการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนส่งเสริมทักษะการบริหารเงิน เพื่อให้สามารถจัดการรายได้ เงินทุน และหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน เพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ที่จะช่วยให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ยากจน ได้มีที่ดิน ทำกินและมีที่อยู่อาศัย

๑.๔ กำหนดนโยบายการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเอื้อประโยชน์ต่อ กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สิน และปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนปรับ โครงสร้างการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการ และเชิงพื้นที่ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมควบคู่ไปกับเป้าหมาย ทางเศรษฐกิจ

๑.๕ เพิ่มการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้น้อยต่ำสุดอย่างเพียงพอและเหมาะสม อาทิ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขปกคลุมให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหา ชุมชนแออัดในเมือง สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จะต้องมีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลกับการจัดบริการภาครัฐ โดยเชื่อมโยงฐานข้อมูล ของหน่วยงานราชการทั้งหมดและร่วมใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลดังกล่าว ในการกำหนดเป้าหมายคนจน คนเกือบจน และกลุ่มประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้น้อยต่ำสุด เพื่อให้สามารถระบุประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

๒. กระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพ ให้ครอบคลุมและทั่วถึง ตลอดจนปรับปรุงปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เกิด การแข่งขันที่เป็นธรรม เพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐและทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน สามารถพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดย

๒.๑ ส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพให้มีความเท่าเทียมกัน มากขึ้นระหว่างพื้นที่ โดย (๑) สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรครูมีการกระจายตัวอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้ง มาตรการที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน อาทิ สวัสดิการบ้านพักครู เส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพที่ชัดเจน เพิ่มโอกาสในการพัฒนาครู (๒) สร้างระบบความรับผิดชอบ (Accountability) ของการจัดการศึกษา โดยนำ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามาประกอบการประเมินผลครูและโรงเรียน (๓) ขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน

๒.๒ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ผ่านการพัฒนาาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพ

มากขึ้น ควบคู่ไปกับบริหารจัดการการให้บริการระบบควบคุมโรคที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางในพื้นที่ห่างไกล

๒.๓ เร่งรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบตระหนักถึงประโยชน์ของการสร้างหลักประกันในวัยเกษียณและประโยชน์จากระบบประกันสังคม รวมถึงการขยายความครอบคลุมของสวัสดิการด้านการจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ในทุกพื้นที่

๒.๔ ส่งเสริมและจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มเด็ก - เยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อให้เข้าถึงบริการของรัฐและโอกาสทาง สังคมได้อย่างเท่าเทียม รวมถึงการได้รับการพัฒนาทักษะให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ตามศักยภาพ และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทของกลุ่มข้างต้นให้มีส่วนร่วมในการบริหารและ การตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนา ประเทศ

๒.๕ ปรับปรุงปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม อาทิ การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการผูกขาดทางการค้า การปรับปรุงสิทธิประโยชน์ทางภาษีของ ธุรกิจขนาดเล็ก - กลางให้เหมาะสมและไม่ด้อยกว่าของธุรกิจขนาดใหญ่ ส่งเสริมการดำเนิน ธุรกิจที่รับผิดชอบต่อ สังคม (Corporate Social Responsibility) และผลักดันการบังคับใช้และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองผู้บริโภคให้ทันต่อรูปแบบสินค้าและบริการที่เปลี่ยนแปลง

๓. เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงิน ฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการ ทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน โดย

๓.๑ สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการสร้างแรง บันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา มีจุดยืนทางความคิด มีธรรมาภิบาลในการบริหารและ พัฒนาชุมชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน

๓.๒ ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน

๓.๓ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (Cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนา ความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพ

ให้กับชุมชนในการประกอบ ธุรกิจการสนับสนุนการประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว

๓.๔ สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับองค์กรการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้านตำบลที่ทำหน้าที่ทั้ง การให้ กู้ยืมและการออม และจัดตั้งโครงข่ายการเงินฐานรากโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์เป็นแม่ข่าย

๓.๕ สนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ บริการ และการจัดการทรัพยากร ในชุมชน ในลักษณะเป็นหุ้นส่วนกับหน่วยงานภาครัฐ อปท. ในการดูแลคุณภาพชีวิตประชาชน โดย เปิดรับ สมาชิกทุกคนในท้องถิ่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ ผลักดัน พ.ร.บ. โฉนดชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการ บริหารจัดการและ ใช้ประโยชน์จากที่ดินและทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกัน^{๓๖}

แผนรองรับ

ปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีแผนงานรองรับซึ่งครอบคลุมระยะเวลาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔
๒. ร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔
๓. ร่างแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

๔. ร่างแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๕. ร่างแผนยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ ๓ พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๖. ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย ๑๐ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๘

แผนงานและโครงการสำคัญ

๑. แผนงานการช่วยเหลือประชากรผู้มีรายได้น้อย

๑.๑ สาระสำคัญ มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจให้กับคนที่ไม่อยู่ในระบบฐานข้อมูลรายได้ (กล่าวคือ ระบบฐานข้อมูลภาษี) ให้เข้ามาอยู่ในระบบ เพื่อให้สามารถระบุเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย เพื่อให้การ ช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ ขับเคลื่อนการบูรณาการ ฐานข้อมูลกลางภาครัฐ ซึ่งมอบหมายให้กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง ดำเนินการให้ประชาชนทุกคนยื่น แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาโครงสร้างระบบการชำระเงิน แบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e - Payment Master Plan) โดยบุคคลที่มาเข้าระบบข้อมูล รายได้ดังกล่าวและมีรายได้น้อยถึงเกณฑ์จะได้รับ ประโยชน์จากรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เงินอุดหนุน สิทธิการเดินทางสาธารณะโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย คุ้มครองอาหาร ช่วยให้กลุ่มคนรายได้น้อยสามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ วัตถุประสงค์ที่สำคัญของโครงการฯ คือการมีฐานข้อมูลรายได้ซึ่งช่วยให้สามารถระบุเป้าหมายผู้มี

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๗๗ - ๗๙.

รายได้น้อยเพื่อให้การช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ รัฐต้องจัดทำระบบดังกล่าวให้ง่าย และอำนวยความสะดวกกับประชากรในพื้นที่ห่างไกล และประชากรที่เข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย

๑.๒ หน่วยงานดำเนินงาน กระทรวงการคลัง

๑.๓ กรอบระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

๒. แผนงานการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาในพื้นที่ห่างไกลอย่างครอบคลุม

๒.๑ โครงการ Free Wifi เพื่อการศึกษาทั่วประเทศ

๑) สำคัญ ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสามารถช่วยสนับสนุน การพัฒนาการศึกษาทั้งด้านสื่อการเรียนการสอน การค้นคว้าข้อมูล ฯลฯ อย่างไรก็ตามในพื้นที่ห่างไกลแม้ จะสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้แต่จากการมีค่าใช้จ่ายทำให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลไม่สามารถ เข้าถึง อินเทอร์เน็ตได้เต็มที่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยเรียน ซึ่งการส่งเสริมให้มี Free Wifi ใน สถานศึกษาจะช่วยให้ นักเรียนนักศึกษาสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ การค้นคว้า และเป็นช่องทางของการเรียน การสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก

๒) หน่วยงานดำเนินงาน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และกระทรวง ศึกษาธิการ

๓) กรอบระยะเวลาดำเนินการ ๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๑)

๒.๒ โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อติดตามเด็ก

๑) สำคัญ ประเทศไทยจำเป็นต้องมีระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเก็บ ข้อมูลและติดตามเด็กทุกคนตั้งแต่แรกเกิดอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงกับฐานทะเบียนราษฎร และให้ สถานศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกสังกัดใช้ระบบสารสนเทศเดียวกัน และบูรณาการข้อมูล ร่วมกัน เพื่อลดปัญหาการติดตามเด็กมาเรียนไม่ได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ทับซ้อน หรือพื้นที่ช่องโหว่ระหว่างสังกัด พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลการย้ายถิ่นฐานซึ่ง กันและกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่เป็นปัจจุบัน โดยในระยะแรกอาจเริ่มจากการต่อยอด ขยายผลให้ระบบติดตามและประเมินผลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring and Evaluation System: e - MES) และฐานข้อมูล Data Management Center (DMC) ของ สพฐ. ครอบคลุม นักเรียนจากสถานศึกษาทุกพื้นที่และทุกสังกัด ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยกำลังดำเนินโครงการให้ เงินอุดหนุน ๖๐๐ บาท/เดือน แก่เด็กแรกเกิดอายุ ๐ - ๓ ปีที่เกิดในครอบครัวยากจน จึงนับเป็น โอกาสอันดีในการใช้โครงการนี้เป็นโครงการนำร่องในการเก็บข้อมูลเด็กยากจน ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กที่มี แนวโน้มสูง ในการหลุดออกนอกระบบการศึกษา

๒) หน่วยงานดำเนินงาน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ

๓) กรอบระยะเวลาดำเนินการ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๒)

๒.๓ โครงการขยายระบบแพทย์ทางไกล

๑) สำคัญ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และลดจำนวนผู้ป่วยที่ต้องเข้ามารักษาในโรงพยาบาลในเมืองหลัก/เมืองใหญ่ การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยให้คำแนะนำและการรักษา จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพทางการรักษาทั้งมีแพทย์ที่เชี่ยวชาญเฉพาะในการให้คำปรึกษา ขณะที่ผู้ป่วยไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลและเสียค่าใช้จ่ายมาก และหากผู้ป่วยมีอาการรุนแรงก็สามารถส่งต่อและเตรียมการรักษาได้ทัน

๒) หน่วยงานดำเนินงาน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงสาธารณสุข และโรงพยาบาลของรัฐในสังกัดอื่น

๓) กรอบระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

๓. โครงการบริหารจัดการงบประมาณด้านการศึกษาแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

๓.๑ สำคัญ การที่หน่วยงานต้นสังกัดเปิดโอกาสและให้อิสระแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการงบประมาณมากขึ้น มุ่งเน้นที่การประเมินผลลัพธ์เป็นสำคัญ ใช้มาตรการทางการเงินเพื่อกระตุ้นคุณภาพการศึกษา และนำผลการประเมินสถานศึกษามาใช้ประกอบการจัดสรรงบประมาณเพื่อ สนับสนุนการปฏิรูประบบความรับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องลดสัดส่วนการให้งบประมาณด้านอุปทาน อาทิ งบดำเนินการ งบบุคลากร และงบลงทุนซึ่งขึ้นกับการตัดสินใจของภาครัฐและไม่สัมพันธ์กับความต้องการ ของผู้เรียน และเพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้านอุปสงค์ (Demand - Side Financing) คือ เงินอุดหนุนรายหัว ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนที่เลือกเข้าเรียน พร้อมทั้งจัดสรรเงินอุดหนุนในอัตราที่มากกว่าให้แก่โรงเรียน ในเขตพื้นที่ด้อยโอกาสเพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษามากขึ้น

๓.๒ หน่วยงานดำเนินงาน กระทรวงศึกษาธิการ

๓.๓ กรอบระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

๔. แผนงานสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง

๔.๑ สำคัญ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านเครือข่ายวิสาหกิจเพื่อสังคม/วิสาหกิจชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม (วิสาหกิจชุมชน) และความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคม (วิสาหกิจชุมชน) ในแต่ละพื้นที่ เพื่อการสร้างองค์ความรู้รูปแบบการจัดการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจในระยะยาวรวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านการส่งเสริม เศรษฐกิจชุมชนฐานราก พร้อมทั้งประสานงานกับจังหวัดและท้องถิ่นเพื่อขยายผลจากชุมชนต้นแบบให้มีการนำไปใช้ในชุมชนอื่น ๆ อย่างกว้างขวางเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการแก้ไขปัญหา ความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างการเติบโตจากภายใน

๔.๒ หน่วยงานดำเนินงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และวิสาหกิจชุมชน

๔.๓ กรอบระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)^{๓๗}

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๗๙ – ๘๑.

๒.๖ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม การที่ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศไทยจะต้องเป็นประเทศที่ทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคในทุกด้าน หรือการเป็น “สังคมแห่งโอกาส” ทั้งในมิติของการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร กระบวนการยุติธรรม และบริการสาธารณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นหลักประกันทางสังคมที่ลดความเสี่ยงของบุคคลที่จะตกลงสู่ภาวะความยากจน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้น้อยที่สุดและผู้ด้อยโอกาสที่ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการดังกล่าว อันจะส่งผลให้ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศภายใต้ศักยภาพสูงสุดที่ตนเองมี รวมถึงการสร้างสังคมที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนสถานะของผู้คนในสังคมผ่านการสร้างสังคมแห่งโอกาสควบคู่ไปกับการสร้างสมรรถนะทางสังคมสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดสังคมแห่งโอกาสจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างทางสังคมเพื่อยกระดับ คุณภาพสังคมในทุก ๆ ด้านไปพร้อมกันโดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วยการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของ แต่ละบุคคลที่ได้รับการตอบสนอง โดยการมีหลักประกันทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาส ได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มผู้พิการ และมีการกระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอย่างเป็นธรรมควบคู่กับการ สร้างโอกาสที่เป็นธรรม โดยไม่แบ่งแยก และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในฐานะของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน และความสัมพันธ์ ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโอกาส การเข้าถึงบริการทางสังคม อย่างทั่วถึง และมีการบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน^{๓๘}

นอกจากนี้ยังต้องมีการเสริมสร้างพลังทางสังคม ที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และเปิดช่องทางให้มีการใช้และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวอย่างเต็มประสิทธิภาพขณะที่โครงสร้างเชิงสถาบันของรัฐต้องเปิดกว้างและสนับสนุนการมีบทบาทของประชาชนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและการมีบทบาทที่สำคัญ ในสังคมรวมถึงส่งเสริมความเสมอภาคทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสริมสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางสังคม รวมถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ที่สังคมยอมรับความแตกต่างและเคารพซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจกันมีค่านิยมร่วมกัน และสามารถก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคม โดยการสร้าง

^{๓๘} ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙, สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า ๙๕.

ความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การส่งเสริมค่านิยม ความเสมอภาค ระหว่างกลุ่มคนในสังคม

เป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมตั้งอยู่บนหลักการและพื้นฐานสำคัญคือการสร้างสังคมคุณภาพสังคมในทุก ๆ ด้านไปพร้อมกันโดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic Security) ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนอง โดยการจัดระบบสวัสดิการทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ควบคู่กับการสร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก (Social Inclusion) โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาค และความเป็นธรรมในฐานะของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึง และเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันและความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องมีการเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment) ที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และเปิดช่องทางให้มีการใช้และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวอย่างเต็มประสิทธิภาพ ขณะที่โครงสร้างเชิงสถาบันของรัฐต้องเปิดกว้างและสนับสนุนการมีบทบาทของประชาชนและชุมชน รวมถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (Social Cohesion) ที่สังคมยอมรับความแตกต่างและเคารพซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจกัน มีค่านิยมร่วมกัน และสามารถก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคม โดยมีแนวทางและประเด็นพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

๑. การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้คนทุกกลุ่มในสังคม โดยการมีหลักประกันทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ และมีการกระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอย่างเป็นธรรม ดังนี้

๑.๑ สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัยและทุกกลุ่ม โดยพิจารณาให้ครอบคลุมสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงมีตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงการให้สิทธิตามระดับขั้นความจำเป็นของแต่ละบุคคลตั้งแต่การสร้างความมั่นคงสำหรับตัวบุคคลจนถึงการนำไปสู่ประสิทธิภาพของสังคมในภาพรวม อาทิ การขยายความคุ้มครองระบบประกันสังคม การพัฒนาระบบบริหารจัดการหลักประกันสุขภาพ และการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกระดับ เป็นต้น

๑.๒ เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย (ประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำที่สุด) และผู้ด้อยโอกาส โดยการสร้างศักยภาพของคนอย่างยั่งยืน ให้สามารถพึ่งตนเองได้และส่งเสริมการออมในทุกช่วงวัย เพื่อความมั่นคงทางรายได้ในสังคมสูงวัยและบรรเทาภาระทางการคลังของรัฐบาล

๑.๓ กระจายการถือครองทรัพย์สินให้มีความเป็นธรรมเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยการปฏิรูประบบภาษีเพื่อสร้างความเสมอภาคและการกระจายทรัพยากร เช่น การพิจารณาปรับรายการหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล การขยายฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การปรับลด การลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีรายได้สูง การปรับอัตราภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง การจัดเก็บภาษีมรดก และขยายการจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวข้องกับการถือครอง

ทรัพย์สิน เป็นต้น รวมทั้งการมีมาตรการสนับสนุนให้ประชาชนมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ซึ่งจะช่วยยกระดับความมั่นคงในการดำรงชีวิตของประชาชน

๒. การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง โดยประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ครอบคลุมคนทุกกลุ่มในสังคมตามสิทธิ และกลุ่มคนที่แตกต่างกันสามารถได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค ดังนี้

๒.๑ กระจายบริการทางสังคมที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยพัฒนาคุณภาพการให้บริการทางสังคมให้มีคุณภาพในทุกพื้นที่และทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง ผ่านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสารทางไกลมาปรับใช้ในการให้บริการ และใช้การบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานในเขตพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนให้มีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่ร่วมกันจัดบริการทางสังคมให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และการสร้างความร่วมมือที่เน้นผลลัพธ์เพื่อสังคม (Social Impact Partnership Model) เป็นต้น

๒.๒ สร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสำหรับทุกกลุ่มทุกวัย โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับประชาชนทุกกลุ่มทุกวัยตามหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) เช่น ทางเดินเท้าระบบขนส่งสาธารณะ พื้นที่สาธารณะ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น การลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนในพื้นที่ชายขอบสามารถเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารได้สะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการดำเนินชีวิตให้แก่กลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น นวัตกรรมป้องกันการล้มนในผู้สูงอายุ หุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุ การทดสอบภาวะสมองเสื่อมผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์กายเทียมสำหรับผู้พิการ เป็นต้น

๓. การเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ดังนี้

๓.๑ สร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการสนับสนุนให้ชุมชนมีโอกาสในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเองให้เหมาะสมกับความต้องการ และบริบทของพื้นที่ โดยไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือรุกล้ำพื้นที่อื่น ผ่านการจัดทำโฉนดชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้วิสาหกิจของชุมชนสามารถเข้าถึงตลาดเงิน ตลาดทุน และมีการเชื่อมต่อกับตลาดสินค้าและบริการตามกลุ่มประเภทของแต่ละวิสาหกิจ และสร้างเสริมความรู้ทางการเงินให้แก่สมาชิกของชุมชน พร้อมทั้งจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนในการให้บริการทางการเงิน การกระจายความรู้ทางการเงิน และการติดตามพฤติกรรมทางการเงินอย่างต่อเนื่องให้แก่คนในชุมชน

๓.๒ ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและการมีบทบาทที่สำคัญในสังคม รวมถึงส่งเสริมความเสมอภาคทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยเน้นการสร้างการยอมรับในเพศสภาพของกลุ่มคนต่าง ๆ ภายใต้การสร้างเจตคติที่ถูกต้องบนพื้นฐานของการเรียนรู้และรับรู้ร่วมกันในสังคม

การศึกษาการทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้คนทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความเห็นที่เป็นประโยชน์ และมีความพร้อมในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาในระดับปัจเจกและระดับประเทศได้อย่างเท่าเทียม

๓.๓ เสริมสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางสังคม ผ่านการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงข่าวสารเพื่อให้ประชาชนมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่ทั่วถึง ขณะเดียวกันมุ่งเน้นพัฒนาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเครือข่ายที่มีศักยภาพในการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่ประชาชน

๔. การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม โดยการสร้างการยอมรับความแตกต่างในสังคม มีเครือข่ายทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อใจ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนี้

๔.๑ สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยปรับแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ให้มีความทันสมัยลดความขัดแย้งของกฎหมาย และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและสนับสนุนการลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การปรับปรุงกฎหมายด้านการค้าที่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขัน กฎหมายที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาการผูกขาด เป็นต้น รวมทั้งให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขกฎหมายตั้งแต่ขั้นตอนการร่างและให้ความสำคัญกับร่างกฎหมายที่ภาคประชาชนเป็นผู้เสนอ และจัดให้แต่ละชุมชนมีระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ร่วมกับระบบการให้คำปรึกษาด้านกระบวนการยุติธรรมและมีการสร้างความรู้พื้นฐานทางกฎหมายในชุมชน นอกจากนี้ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด จริงจัง ไม่เลือกปฏิบัติตามฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคม ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

๔.๒ ส่งเสริมค่านิยมความเสมอภาคระหว่างกลุ่มคนในสังคมโดยฟื้นฟูบทบาทสถาบันทางศาสนาในการส่งเสริมการมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ถูกต้อง รวมทั้งให้สื่อสารมวลชนและสื่อสาธารณะทุกช่องทางการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสริมการมีจิตสาธารณะ ลดความขัดแย้ง ร่วมใจกันพัฒนาสังคมและประเทศ โดยยึดเอาประโยชน์ของส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งสร้างเสริมให้เกิดการยอมรับและเข้าใจความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงการให้โอกาสแก่กลุ่มคนเปราะบางและกลุ่มด้อยโอกาสสามารถพัฒนาและแสดงศักยภาพของตนเองได้โดยไม่พึ่งพิงการช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ^{๓๙}

๒.๗ นโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ (Thailand 4.0)

กลไกขับเคลื่อนประเทศชุดใหม่ภายใต้ Thailand 4.0

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๙๖ - ๑๐๐.

Thailand 4.0 มีเป้าหมายเพื่อหลุดพ้น 3 ก้นดัก โดยปรับเปลี่ยนกลไกการขับเคลื่อนการเติบโตชุดใหม่ (New Growth Engines) เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ “ประเทศในโลกรุ่นที่หนึ่ง” ภายในปี ๒๕๗๕ ดังนี้

๑. หลุดพ้นจากก้นดักประเทศรายได้ปานกลาง ด้วยการสร้างความมั่งคั่งผ่าน กลไกขับเคลื่อน เศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ (Competitive Growth Engines) เพื่อก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยเปลี่ยนจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก” ซึ่งประกอบไปด้วย

- การยกระดับขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา
- การสร้างคลัสเตอร์ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- การบ่มเพาะธุรกิจด้านเทคโนโลยี การออกแบบและความคิดสร้างสรรค์
- การพัฒนาวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม
- การพัฒนาทักษะและงานใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
- การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ
- การบริหารจัดการสมัยใหม่ ที่พร้อมดำเนินการ ทั้งใน Physical และ Digital

Platforms

- กิจกรรมร่วมทุนรัฐและเอกชนในโครงการขนาดใหญ่

๒. หลุดพ้นจากก้นดักความเหลื่อมล้ำ ด้วยการสร้างความมั่นคงผ่าน กลไกการกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engine) โดยเน้นการปรับเปลี่ยนจากความมั่งคั่งที่กระจุกเป็นความมั่งคั่งที่กระจาย ด้วยหลักคิดที่ว่า “เราจะเดินไปด้วยกัน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ประกอบไปด้วย

- การยกระดับ Digital Skill Literacy, ICT Literacy, Information Literacy และ

Media Literacy ของคนไทย

- การสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด และจังหวัด
- การสร้างเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน
- การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

- การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

- การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตจากภายนอก

- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ
- การจ่ายภาษีให้แก่ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแบบมีเงื่อนไข

๒. หลุดพ้นจากก้นดักความไม่สมดุล ด้วยการสร้างความยั่งยืนผ่าน กลไกการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม (Green Growth Engine) ปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลสู่ “การพัฒนาที่สมดุล” ประกอบไปด้วย

- การมุ่งเน้นธุรกิจ การผลิต และการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- การมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน
- การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงความได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost Advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost Advantage)

- การส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นองค์กรที่ “คิดดีทำดี” (Doing Good, Doing Well)^{๔๐}

เป้าหมาย Thailand 4.0

Thailand 4.0 กำหนดเป้าหมายครอบคลุมใน ๔ มิติ ดังนี้

๑. ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เป็น “ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า” (Value - Based Economy) ที่ขับเคลื่อนด้วย นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์

- พ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง โดยมีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นจาก ๕,๔๑๐ ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็น ๑๕,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. ๒๕๗๕

- อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากระดับร้อยละ ๓ - ๔ เป็นร้อยละ ๕ - ๖ ตามศักยภาพที่ควรจะเป็นของประเทศภายใน ๕ ปี

- การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) จากระดับร้อยละ ๑.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็น มากกว่าร้อยละ ๕ ต่อปีอย่างต่อเนื่องภายใน ๑๐ ปี

- ผลักดันให้ประเทศไทยเป็น Trading & Service Nation ในระดับภูมิภาค ภายใน ๑๐ ปี

- ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางตลาดทุนของ ASEAN ภายใน ๑๐ ปี

- มี ๕ บริษัทข้ามชาติระดับโลกสัญชาติไทย ภายใน ๑๐ ปี

- มีความง่ายในการประกอบธุรกิจอยู่ใน ๑๐ ลำดับแรกของโลก ภายใน ๑๐ ปี

- เพิ่มระดับการวิจัยและพัฒนา จากระดับร้อยละ ๐.๒๕ GDP ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๔.๐ (เทียบเท่าประเทศเกาหลีใต้)

- สร้างโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาให้แข็งแกร่งภายใน ๕ ปี เพื่อปรับเปลี่ยนสัดส่วนการพัฒนา เทคโนโลยีของตนเองต่อการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอก จาก ๑๐:๙๐ ในปัจจุบัน เป็น ๓๐:๗๐ ภายใน ๑๐ ปี และปรับขึ้นเป็น ๖๐:๔๐ ภายใน ๒๐ ปี

๒. ความอยู่ดีมีสุขทางสังคม เป็น “สังคมที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Inclusive Society) ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของผู้คน ในสังคม เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นฐานความสมานฉันท์และความเป็นปึกแผ่น ของคนในสังคม ให้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

- ระดับความเหลื่อมล้ำในสังคม (วัดผลจาก Gini Coefficient) จาก ๐.๔๖๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็น ๐.๒ - ๐.๔ ตามมาตรฐาน OECD ภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๕

^{๔๐} พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง ยั่งยืน พุทธศักราช ๒๕๕๙, กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, หน้า ๑๓ - ๑๔.

- ปรับเปลี่ยนสู่ระบบสวัสดิการสังคมอย่างสมบูรณ์ ภายใน ๒๐ ปี
- เปลี่ยนเกษตรกรให้เป็น **Smart Farmer** จำนวน ๒๐,๐๐๐ ครัวเรือน ภายใน ๕ ปี และ ๑๐๐,๐๐๐ ครัวเรือน ภายใน ๑๐ ปี
- ยกระดับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้เป็น **Smart SME** จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ สถานประกอบการ ภายใน ๕ ปี และเพิ่มเป็น ๕๐๐,๐๐๐ ราย ภายใน ๑๐ ปี
- พัฒนาวิสาหกิจชุมชนและต่อยอดด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และสามารถเข้าสู่ตลาดได้ตาม แนวทางประชารัฐจำนวน ๒๐,๐๐๐ ราย ภายใน ๕ ปี และเพิ่มเป็น ๑๐๐,๐๐๐ ราย ภายใน ๑๐ ปี

๓. การยกระดับคุณค่ามนุษย์ ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ ๒๑” ควบคู่ไปกับการเป็น “คนไทย ๔.๐ ในโลกที่หนึ่ง”

- **PISA score** จากลำดับที่ ๔๗ จาก ๗๖ ประเทศ เป็น ๑ ใน ๒๐ ประเทศแรก ภายใน ๒๐ ปี

- ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (**HDI**) จาก ๐.๗๒๒ (ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖) หรืออันดับที่ ๘๙ เป็น ๐.๘๐ (กลุ่ม **Very High Human Development**) หรือ ๕๐ อันดับแรก ภายใน ๑๐ ปี

- ยกระดับคุณภาพฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการและทิศทางการพัฒนาของประเทศ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ คน ภายใน ๕ ปี

- มหาวิทยาลัยไทยติด ๑๐๐ อันดับแรกของโลก จำนวน ๕ สถาบัน ภายใน ๒๐ ปี

- นักวิทยาศาสตร์ไทยได้รับรางวัล **Noble Prize** อย่างน้อย ๑ ท่านภายใน ๒๐ ปี

๔. การรักษาสีงแวดล้อม มี “ระบบเศรษฐกิจที่สามารถปรับสภาพตามภูมิอากาศ” ควบคู่ไปกับการเป็น “สังคมคาร์บอนต่ำ” อย่างเต็มรูปแบบ

- มี ๑๐ เมืองที่น่าอยู่ของโลก ภายใน ๕ ปี

- มี ๕ เมืองอัจฉริยะ เต็มรูปแบบ ภายใน ๑๐ ปี^{๔๑}

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธัญชัย ไชยหงษ์ ได้ศึกษา “การประเมินความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพสถานศึกษาของประเทศไทยจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า (๑) จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๓ รอบเมื่อจำแนกตามขนาด สังกัด และที่ตั้งของสถานศึกษา พบว่า ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา มีแนวโน้มลดลง (๒) การดำเนินงานตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลต่อความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕ - ๑๖.

ได้แก่ ตัวแปรอัตราส่วนครูต่อนักเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา การส่งเสริมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (๓) แนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน คือ ๑) ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีบทบาท อย่างแท้จริงในการเข้ามา ร่วมจัดการศึกษาและบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ๒) ครูผู้สอนต้อง รู้จักปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้เกิดความหลากหลาย และ ๓) สถานศึกษาควรเน้นการขยายโอกาสทางการศึกษาควบคู่กับการยกระดับคุณภาพการศึกษา^{๔๒}

มัทยา บุตรงาม ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีความสัมพันธ์ต่อกันในทิศทางเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้นก็ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเช่นกัน ผลการศึกษาวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของ ประชากร และสัดส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่ออุตสาหกรรม เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเช่นกัน

ผลการศึกษาจากการทดสอบสมมติฐานคชเนททางรายได้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยเป็นไปตามสมมติฐานของ คชเนท ผลการศึกษาจากการทดสอบสมมติฐานคชเนททางการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปี จำนวนการศึกษาเฉลี่ยและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยไม่เป็นไปตามสมมติฐานของ คชเนท^{๔๓}

ภูกิจ ทัพประดิษฐ์ ได้ศึกษา “ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงคุณภาพการบริการ ภูมิศึกษาโรงพยาบาลมะเร็ง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเหลื่อมล้ำใน การเข้าถึงคุณภาพการบริการ ของโรงพยาบาลมะเร็ง จังหวัดชลบุรีเป็นไปตามลำดับดังนี้ ๑.การนัดพบแพทย์ใน ครั้งต่อไปมีความเหลื่อมล้ำมาก ๒.การรับบัตรคิวมีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างมาก ๓.การตรวจรักษาของ แพทย์มีความเหลื่อมล้ำปานกลาง ๔.การรับยามีความเหลื่อมล้ำปานกลาง ๕.การจ่ายค่า รักษาพยาบาลและค่ายามีความเหลื่อมล้ำปานกลาง ๖.การรอพบแพทย์มีความเหลื่อมล้ำปานกลาง ๗. การชั่งประวัติคนไข้มีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างน้อย สรุปการเปรียบเทียบความ เหลื่อมล้ำในการเข้าถึง

^{๔๒} ธัญชัย ไชยหงส์, “การประเมินความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพสถานศึกษาของประเทศไทยจากผล การประเมินคุณภาพภายนอกศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การ วัดและประเมินผลการศึกษา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖).

^{๔๓} มัทยา บุตรงาม, “ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทาง รายได้ในประเทศไทย”, *วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

คุณภาพการบริการจะพบว่ามีแตกต่างกันตามอาชีพ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการรู้จักบุคคล ภายใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๔๔}

นพรัตน์ ไบยา ได้ศึกษา “การประเมินความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการประเมินผลสอบวิชา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับ มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ทั้ง ๓ ปี โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ (๒) การจัดลำดับผลการสอบระดับชาติ (O - NET) ของปี พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๔ ระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๖ วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนไม่มีความคงเส้นคงวา แต่ระดับจังหวัด และ ระดับภูมิภาคมีความคงเส้นคงวาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (๓) ผลประเมินความเหลื่อมล้ำทางการ ศึกษาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของผลสอบระดับชาติ (O - NET) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ตามระดับโรงเรียนและจังหวัดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนความเหลื่อมล้ำตามขนาดสถานศึกษาโรงเรียน ขนาดใหญ่พิเศษมี ความเหลื่อมล้ำมากที่สุด ส่วนตามสังกัดโรงเรียนสังกัด สข. มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด สำหรับที่ตั้งของโรงเรียน โรงเรียนในเมืองมีความเหลื่อมล้ำมากกว่านอกเมืองในวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนโรงเรียนนอกเมืองมีความเหลื่อมล้ำ มากกว่าโรงเรียนในเมืองในวิชาคณิตศาสตร์ และ (๔) ปัจจัย ที่ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาวิชา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ลดลง อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติมีหลายด้าน คือ ด้านนักเรียนและครอบครัว ได้แก่ ทรัพยากรทางการเรียนที่บ้าน การส่งเสริม การเรียนของผู้ปกครอง ด้านครู ได้แก่ คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ความรู้ใน เนื้อหาวิชาที่สอน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดผลประเมินผลอย่าง หลากหลาย ด้านสถานศึกษา ได้แก่ การกระจายอำนาจด้านหลักสูตร^{๔๕}

สิริรัตน์ สุวรรณรัตน์ ได้ศึกษา “การจัดการการให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน ตาม นโยบายลดความเหลื่อมล้ำในระบบประกันสุขภาพ ของโรงพยาบาลเอกชนนอกเครือข่ายกองทุน สุขภาพ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ด้านการจัดการการให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน โรงพยาบาล มีการวางแผนกำหนด เป้าหมายการทำงานโดยยึดหลักวิชาชีพภายใต้มาตรฐานเดียว มี ระบบการคัดกรองผู้ป่วยฉุกเฉิน การ ตรวจสอบสิทธิ์การรักษาพยาบาลเพื่อประโยชน์ในการส่งต่อ ผู้ป่วยกลับโรงพยาบาลต้นสังกัดภายหลัง จากผู้ป่วยมีอาการปลอดภัยแล้ว มีการประชุมระหว่างคณะ ผู้บริหารกับหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ภายใน โรงพยาบาล ประกอบกับระบบรายงาน มีความชัดเจนเรื่องการ สร้างวิสัยทัศน์ขององค์กรในการ ให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน และการควบคุมมาตรฐานโดย ภาพรวมของโรงพยาบาลที่เป็น มาตรฐานสากล ระบบการตรวจสอบภายใน ระบบบริหารจัดการ สมัยใหม่ ๒. พบปัญหาดังนี้ การจ่ายค่าชดเชยการรักษาพยาบาลที่คิดว่าไม่คุ้มทุน ปัญหาหลักเกณฑ์ การ ประเมินเพื่อคัดแยกกระตือรือร้นของการเจ็บป่วย ปัญหาประชาชนไม่เข้าใจนิยาม

^{๔๔} ภูเก็ต ทวีประดิษฐ์, “ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงคุณภาพการบริการ กรณีศึกษาโรงพยาบาล มะเร็ง จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘).

^{๔๕} นพรัตน์ ไบยา, “การประเมินความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๕).

“ฉุกเฉิน” พยายามหาช่องโหว่และวิถีทางเพื่อให้สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลจากกองทุน ปัญหาการไม่สามารถ ส่งตัวกลับไปโรงพยาบาลต้นสังกัด ๓. แนวทางการจัดการการให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพคือ การกำหนดนโยบายที่มีผลต่อภาคเอกชน ควรให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการร่างนโยบาย ปรับปรุงระบบการนำส่งผู้ป่วยฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจหลักเกณฑ์การประเมินระดับความรุนแรงของการเจ็บป่วยฉุกเฉิน และคำว่า “ฉุกเฉินรักษาฟรี” แก่ประชาชน ปรับปรุงระบบการย้ายผู้ป่วย กลับโรงพยาบาลต้นสังกัด และปรับอัตราค่าจ่ายค่าชดเชยให้เหมาะสม เช่น การใช้ระบบ Co - payment การใช้ Third Party หรืออัตราค่าจ่ายค่าชดเชยหลายระดับตามความสามารถและต้นทุนโรงพยาบาล^{๕๖}

อุทัยวรรณ ภูเทศ ได้ศึกษา “กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้โดยการบูรณาการการเรียนการสอนกับการพัฒนา กรณีศึกษา ตำบลหนองตางู อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนตำบลหนองตางูเป็นชุมชนเก่าแก่ ประกอบด้วย ๑๓ หมู่บ้าน คนจนส่วนใหญ่มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในสภาพทรุดโทรม ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ มักจะมาจากกระบวนการซื้อขายแบบเงินผ่อน ส่วนใหญ่มักเป็นการประกอบอาชีพรับจ้างแรงงานในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับฤดูกาลและดินฟ้าอากาศ สภาพการเป็นหนี้ของคนในชุมชน ตำบลหนองตางูมักกู้ยืมเงินจากนายทุน นายจ้าง เพื่อใช้จ่ายในครอบครัว สำหรับการแก้ปัญหาหนี้สินของตัวชาวบ้านพบว่า มีลักษณะของการกู้เงินมาใช้หมุนเวียน โดยนำมาใช้หนี้เจ้าหนี้ยาต่าง ๆ แล้วทำการกู้ใหม่ จนกลายเป็นวัฏจักรของหนี้ในกลุ่มคนจน

จากการศึกษาสภาพบริบทในแต่ละด้านของชุมชนตำบลหนองตางู ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนตำบลหนองตางู โดยคณะผู้วิจัยและนักศึกษาโปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชน ได้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองตางู จัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยได้บูรณาการการเรียนการสอนกับการพัฒนาชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในลักษณะของการเรียนแบบใฝ่รู้ หรือ Active Learning ซึ่งนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงในพื้นที่ภาคสนาม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจต่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมดียิ่งขึ้น ทั้งนี้กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ของประชาชนนั้น เป้าหมายไม่ได้อยู่ที่การแก้ไขปัญหาความยากจนเพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่สำคัญก็คือ การเกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนจนอันเป็นกลไกในการขับเคลื่อน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และพัฒนารายได้อย่างยั่งยืน และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง สำหรับ

^{๕๖} สิริรัตน์ สุวรรณรัตน์, “การจัดการการให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน ตามนโยบายลดความเหลื่อมล้ำในระบบประกันสุขภาพ ของโรงพยาบาลเอกชนนอกเครือข่ายกองทุนสุขภาพ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๗).

ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มีดังนี้ ๑. เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ๒. เกิดการพึ่งพาตนเอง ๓. เกิดเครือข่ายคนจน^{๔๗}

ภิรมย์พร อินพุ่ม ได้ศึกษา “แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษาชุมชน หมู่บ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยองนั้น ผู้ศึกษาได้ไปเรียนรู้ที่หมู่บ้านจำรุง และได้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ อยู่กันด้วยความรักสามัคคี และความเอื้ออาทรต่อกัน ปัญหาเรื่องผลประโยชน์ต่าง ๆ ก็มีน้อยมาก เพราะทุกคนรู้จักกับคำว่า “พอ” และ “เสียสละ” ทำให้ชุมชนหมู่บ้านจำรุงนี้เป็นชุมชนที่น่าอยู่อย่างยิ่ง กล่าวโดยสรุป จากการที่ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้านจำรุง นั้นพบว่า หมู่บ้านจำรุงมีการนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และแก้ไขปัญหาความยากจนได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ส่วนการที่ให้ชุมชนหมู่บ้านจำรุงในปัจจุบันต้องการพัฒนาตนเอง ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น ปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการความรู้ คือ ต้องมีการพัฒนาบุคลากร องค์กร ใครเป็นผู้จัดการความรู้ เพื่อส่งเสริมความรู้ให้ประชาชน รวมทั้งการพัฒนาทักษะ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ และกระตุ้นให้ประชาชนมีการบูรณาการเพื่อใช้ความรู้เป็นฐานในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน

การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ต้องดำเนินการ โดยยึดหลักการที่เชื่อว่าการศึกษา และการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญ ต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา มีการบูรณาการการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน ยึดชุมชนเป็นฐานของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ศักยภาพและทรัพยากรเป็นหลัก ให้ประชาชน และทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนให้สังคมทุกส่วนและทุกระดับได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้จะทำให้เกิดพลังชุมชนที่เข้มแข็ง อันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืนตลอดไป^{๔๘}

สุริยะ นุชพิช ได้ศึกษา “การยอมรับของราษฎรต่อการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดิน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า (๑) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ ๕๕.๓ อายุเฉลี่ย ๔๘.๑๒ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๗๐.๙ จำนวน

^{๔๗} อุทัยวรรณ ภูเทศ, “กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้โดยการบูรณาการการเรียนการสอนกับการพัฒนา กรณีศึกษา ตำบลหนองตาง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, (รายงานการวิจัย), ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

^{๔๘} ภิรมย์พร อินพุ่ม, “แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑).

สมาชิกเฉลี่ยในครัวเรือนประมาณ ๔ คน ทำเกษตรกรรม ร้อยละ ๘๖.๒ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย ๑๒๙,๖๔๕ บาท/ปี มีหนี้สิน ร้อยละ ๗๗.๔ ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น ร้อยละ ๗๘.๐ ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย ๓๑.๒๘ ปี จำนวนเนื้อที่ที่ถือครองเฉลี่ย ๔๓.๘๐ ไร่ ได้ที่ดินมาโดยพ่อแม่มอบให้ ร้อยละ ๗๔.๓ ทำประโยชน์ในที่ดินตนเอง ร้อยละ ๙๗.๐ ใช้ประโยชน์ที่ดินเต็มพื้นที่ ร้อยละ ๙๒.๙ ที่ดินมีความเพียงพอแล้ว ร้อยละ ๖๘.๑ ไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ร้อยละ ๕๓.๒ (๒) ราษฎรร้อยละ ๕๔.๖ มีความรู้ความเข้าใจต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินระดับปานกลาง (๓) ราษฎรยอมรับการดำเนินงานในระดับน้อยทุกขั้นตอน (๔) ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ อายุ วิธีการได้มาของที่ดิน วิธีการทำประโยชน์ของที่ดิน ลักษณะการใช้ประโยชน์ของที่ดิน ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และความรู้ความเข้าใจต่อการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดิน (๕) สำหรับปัญหาต่อการดำเนินงานที่สำคัญได้แก่ การประชาสัมพันธ์ชี้แจงโครงการไม่ทั่วถึง แนวเขตควบคุมพื้นที่ไม่ชัดเจน และราษฎรไม่มีส่วนร่วม ส่วนข้อเสนอที่สำคัญได้แก่ ราษฎรขออาศัยทำกินในพื้นที่เดิม ให้ส่งข้อมูลแผนที่การถือครอง และแผนที่แนวเขตควบคุมพื้นที่ ให้ชุมชนและราษฎรที่เกี่ยวข้อง และรับรองสิทธิกรณีพื้นที่พิสูจน์สิทธิ์แล้วอยู่ก่อน^{๔๙}

อ่าไพรัตน์ อักษรพรหม, กฤษฎา รุ่งโรจน์วณิชย์ ได้ศึกษา “การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว มีความต้องการสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุระดับปานกลาง ได้รับระดับน้อยและเข้าถึงระดับยาก เหมือนกันซึ่งมีช่องว่างแตกต่างกันระหว่างร้อยละ ๓.๑ - ๖๕.๖ ในรอบ ๑ ปีที่ผ่านมาชุมชนมีการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ๕ ประเภทโครงการ ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา นันทนาการ ฝึกอาชีพ และบริการสังคมทั่วไป โดยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน พบความเหลื่อมล้ำที่เป็นผลกระทบจากนโยบายภาครัฐที่ชัดเจน ได้แก่ การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบถ้วนหน้า เป็นเงินที่ไม่เพียงพอต่อการครองชีพของผู้สูงอายุที่ยากจน แต่ผู้สูงอายุที่ฐานะปานกลางใช้สิทธิที่พึงได้ นำเงินเข้าบัญชีธนาคารเก็บไว้ให้ลูกหลานเมื่อตนเองเสียชีวิต ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุในชนบทไม่ได้ใช้สิทธิ์ลดหย่อนภาษีเลี้ยงดูบุตรเพราะมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ต้องเสียภาษี และผู้สูงอายุมีสิทธิการรักษาพยาบาลแตกต่างกัน ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศในหลักการเป้าประสงค์กลไกขับเคลื่อนวิธีการและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ให้ความสำคัญกับการใช้ครอบครัวเป็นฐานในการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ผลการวิจัยทุกขั้นตอนข้างต้นพบตรงกันว่าผู้สูงอายุต้องการอยู่ในชุมชนที่คุ้นเคยจึงไม่ต้องการสถานที่พักอาศัยที่สร้างเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุถูกลูกหลานทอดทิ้ง แบบจำลองสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ปรัชญา คือ “สังคมครอบครัว

^{๔๙} สุริยะ นุชพีช ได้ศึกษา “การยอมรับของราษฎรต่อการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดิน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ”, วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘).

เดียวกัน เท่าเทียมในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจความต้องการของครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ” เป้าประสงค์ ๓ ประการ คือ Smart Elder Family, Strong Elder Family, และ Responsible Elder Family (SSR) นำไปสู่ยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ๓ ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สวัสดิการสังคม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และดำเนินการวิจัยด้วย ๗ กลยุทธ์ ได้แก่ ขยายอายุการเกษียณงาน สร้างอาชีพและรายได้ มาตรการภาษีทางตรง สนับสนุนครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ สวัสดิการสังคมเพื่อเสริมการพึ่งพาตนเองของครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคมในการดูแลครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ โดยมีกลไกขับเคลื่อนที่สอดคล้องกับประเทศไทย ๔.๐ ๔ กลไก ได้แก่ การจัดการชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล การวิจัยชุมชนเพื่อชุมชน การเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขชุมชน และชุมชนสื่อสารออนไลน์^{๕๐}

โสมนัส ทรัพย์สินเสริม ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์หมู่บ้านสันลมจอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชาชนรับรู้สภาพปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ และมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินการแก้ไขปัญหาในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในการเตรียมการแก้ไขปัญหาและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในระดับน้อย ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ สถานะที่พักอาศัย สาเหตุที่ทำให้มีการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ และการทราบข่าวสารการใช้ประโยชน์ในที่สาธารณะ การแก้ไขปัญหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ของภาครัฐ ควรดำเนินการทั้งในด้านประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ของรัฐบาลเจ้าหน้าที่รัฐให้มีความรู้และความเข้าใจในระเบียบวิธีการปฏิบัติอย่างถ่องแท้ ปรับปรุงในเรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงระเบียบกฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ ให้ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง^{๕๑}

กรกนก สุริยะ ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย” จากการวิจัยทราบว่าดัชนีในการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๗๗ ต่อปี โดยในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๐๓, ๒.๗๔, ๑.๓๒, ๑.๕๓, ตามลำดับ ในขณะที่ดัชนีคุณภาพชีวิตในระดับประเทศมีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ ๐.๓๗ ต่อปี โดยภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๘๙, ๑.๓๑, ๐.๗๒ มีเพียง

^{๕๐} อ่ำไพรัตน์ อักษรพรหม, กฤษณา รุ่งโรจน์วิชัย, “การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น), หน้า ๑๐ - ๑๒.

^{๕๑} โสมนัส ทรัพย์สินเสริม, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์การเมือง), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙).

ภาคกลางที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ ๐.๓๔ ต่อปี การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของดัชนีการพัฒนายั่งยืนแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในมิติต่าง ๆ ในระดับต่ำ อันว่าแนวทางในการพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมายังเป็นไปอย่างแยกส่วน ใสสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม พบว่าทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ดัชนีที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือดัชนีในมิติด้านเศรษฐกิจและดัชนีมิติในด้านสังคม นั้นหมายความว่าถ้าหากมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ การจัดความยากจน รวมทั้งการที่ประชาชนได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นจะมีผลอย่างสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชากรไทย^{๕๒}

จุฬารัตน์ คำทวี ได้วิจัยเรื่อง “ไปที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านโครงการกลไกการพัฒนาที่สะอาดด้านการปศุสัตว์ในประเทศไทย จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลวิจัยพบว่า ไปที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านโครงการกลไกการพัฒนาที่สะอาดมี ๔ ปัจจัยคือ ๑) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๒) รายได้รวม/ครัวเรือน/ปี ๓) อ่านได้รับข้อมูลข่าวสาร ๔) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านโครงการโครงการพัฒนาที่สะอาดด้านปศุสัตว์ ทั้ง ๔ ปัจจัยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ เกษตรกรที่เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบกับการได้รับข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น การประชาสัมพันธ์โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรเพื่อทำให้ได้รับข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์ นำไปสู่ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้พบว่าปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ คือ ขาดเงินทุน และโครงการนี้เหมาะสมกับขนาดที่มีขนาดใหญ่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าทางการลงทุน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหามาตรการช่วยเหลือฟาร์มขนาดเล็กให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืนทุกภาคส่วน อาทิเช่น จัดตั้งสหกรณ์เพื่อรับข้อมูลสุกร เป็นต้น^{๕๓}

ศักดิ์ศรี รักไทย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดสรรน้ำใหม่จากอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ที่ให้ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดสรรน้ำใหม่ที่ให้ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและสังคมยอมรับคือการจัดสรรน้ำที่กักเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำแก่งกระจานในช่วงฤดูแล้งเฉลี่ย ๔๕๐ - ๕๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรให้กับการอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรม เกษตรกรรมและรักษาระบบนิเวศทำนน้ำ ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำใหม่ การบริหารจัดการแบบรอบเวร รวมทั้งเกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบควรได้รับคำแนะนำในการปลูกพืชฤดูแล้งทดแทนการปลูกข้าวนาปรังอย่างถูกต้องเหมาะสม สนับสนุน ส่งเสริม เผยแพร่การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินอย่างถูก

^{๕๒} กรกนก สุริยะ, “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย”, **ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔).

^{๕๓} จุฬารัตน์ คำทวี, “ไปที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านโครงการกลไกการพัฒนาที่สะอาดด้านการปศุสัตว์ในประเทศไทย จังหวัดฉะเชิงเทรา” **วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒).

วิธีเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้และทำให้เกษตรกรไม่รู้สึกเสียประโยชน์จากการได้รับน้ำ ในปริมาณที่ลดลง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสามารถจัดสรรน้ำแก่เกษตรกรให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำด้านต่าง ๆ ได้อย่างคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและคนให้การยอมรับร่วมกันโดยไม่เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากเป็นการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเป็นประโยชน์ของทุกฝ่ายไม่ทำลายสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นรูปแบบการจัดสรรน้ำที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยได้^{๕๔}

---

^{๕๔} ศักดิ์ศรี รักไทย, “รูปแบบการจัดสรรน้ำใหม่จากอ่างเก็บน้ำแก่งกระจานที่ให้ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”, *ดุชนิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔).

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ และเพื่อวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ โดยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล
- ๓.๕ การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล
- ๓.๖ การนำเสนอข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและพรรณนา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑. ผู้ศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๒. ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อได้ข้อมูลการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน คือ นักวิชาการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นักวิชาการสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดกาญจนบุรี และปราชญ์ชุมชน รวมจำนวน ๑๓ ท่าน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และพรรณนา

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ส่วนราชการ และปราชญ์ชุมชน รวม ๑๓ รูป/คน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๑) นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและกำหนดนโยบาย ๘ ท่าน ๒) ปราชญ์ชุมชน ๕ ท่าน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๑. คุณ มนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์ ผู้เชี่ยวชาญ พัฒนารายได้และการกระทบรายได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒. คุณ ภูมิสุข คณานุกรักษ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓. คุณ ณัฐสุชน อินทรารุช นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔. คุณ ณิชภัทรพงษ์ วชิรวงศ์บุรี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๕. คุณ อาทิตย์ สุณีพัฒน์ ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน สถาบันบริหารจัดการที่ดิน (องค์การมหาชน)

๖. คุณ อุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กาญจนบุรี

๗. คุณ ศศิวรรณ ชนะศุภโชค นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กาญจนบุรี

๘. ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี

๙. พระมหา วุฒิชัย วชิรเมธี ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย

๑๐. คุณ ศิวโรดม จิตนิยม ประธานสถาบันการเงินชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย

๑๑. คุณ โจน จันได ปราชญ์ชุมชน

๑๒. คุณ สุแก้ว ฟุ้งฟู กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ

๑๓. คุณ หน่อคำ สมสวัสดิ์ เลขาธิการชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง ส่วนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ จากการตั้งประเด็นหลักในการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน โดยดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ใน

การวิจัยคือ การศึกษาจากเอกสาร (Treatise Research) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

โดยกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร พิจารณารายละเอียดในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถสร้างแบบสัมภาษณ์ได้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เพื่อให้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัด และ มีความแม่นยำในการวัด ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. ร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวทางที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity)

๓. นำแบบสอบถามกลับมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามที่อาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ

๔. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการ เพื่อขอรับคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) จำนวน ๕ ท่าน คือ

๑.) ดร. อัมพร ทองเหลือง ตำแหน่งอาจารย์ประจำผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี

๒.) ดร. อุบล วุฒิพรโสภณ ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

๓.) นายสัญญา สดประเสริฐ ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา นครปฐม

๔.) ผศ.ประจวบ ประเสริฐพันธ์ ตำแหน่งหัวหน้าภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา นครปฐม

๕.) พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ ปธ. ๙ ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา นครปฐม

ผู้เชี่ยวชาญทดสอบหาค่าความสอดคล้องกับเนื้อหา มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ ๑ = ไม่สอดคล้อง

ระดับ ๒ = สอดคล้องบางส่วน

ระดับ ๓ = ค่อนข้างสอดคล้อง

ระดับ ๔ = มีความสอดคล้องมาก

นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา Content Validity Index (CVI)^๑

$$CVI = \frac{\sum R_{3,4}}{N}$$

CVI = เป็นดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

$\sum R_{3,4}$ = จำนวนข้อแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ระดับ 3 และ 4

N = จำนวนข้อแบบสอบถามทั้งหมด

ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ ๑ หรือมากกว่าหมายความว่า แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ส่วนค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่าน้อยกว่า ๑ หมายความว่าแบบสอบถามไม่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพราะถือว่าเป็นแบบสอบถามที่ขาดความตรงตามเนื้อหาหรือมีความตรงตามเนื้อหาต่ำเกินไปโดยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเกิดความเที่ยงตรงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Expert) และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น จากการทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลจากประชากรที่กำหนดไว้

จากการวิเคราะห์พบว่าข้อที่ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในระดับ ๓ และ ๔ มีจำนวน ๑๓ ข้อ จากแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน ๑๓ ข้อ ดังนั้น

$$CVI = \frac{\sum R_{3,4}}{N}$$

$$\text{แทนค่า CVI} = \frac{13}{13} \approx 1$$

๕. นำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

๖. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ

๗. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

^๑ L. Davis. Instrument review : Getting the most from your panel of experts, (Applied Nursing Research, 1992), pp 194-197.

๑. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตร พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๒. ประสานขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกไว้คือ นักวิชาการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๔ ท่าน นักวิชาการสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) ๑ ท่าน ปราชญ์ชุมชน ๕ ท่าน จำนวน ๑๓ ท่าน เพื่อขออนุญาตให้ความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก

๓. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตลอดถึงขออนุญาตทำการจดบันทึก บันทึกเสียง และภาพ ในการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม ตั้งแต่ก่อนเข้าสนาม ระหว่าง หลัง ออกจากสนามการวิจัย

๔. ทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้น มีความสมบูรณ์นั้น ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัยหรือไม่ โดยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลที่ทำการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้มีการพัฒนาคำถามในการสังเกต/สัมภาษณ์จากข้อเท็จจริง เป็นคำถามเชิงวิเคราะห์หรือคำถามที่เฉพาะเจาะจง^๒ ซึ่งได้บันทึกที่รวบรวมได้อย่างเป็นระบบโดยจัดทำแบบบันทึกข้อมูลขึ้นมาเฉพาะจึงทำให้มีความสะดวกในการแยกหมวดหมู่และประเภทข้อมูลตลอดถึงการตรวจสอบข้อมูล ได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) ซึ่งมีวิธีการ คือ

๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ได้ใช้การสังเกตทั้งที่ได้มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมควบคู่กับการซักถาม สัมภาษณ์ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ประกอบด้วยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตามวิธีการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว หากเป็นข้อมูลที่เหมือนกัน หรือซ้ำ ๆ กัน ถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และนำข้อมูลสรุปเหล่านั้นมาบันทึก และแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเภท

๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่ได้มา ประกอบด้วยแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล แล้วดูว่าหากข้อมูลที่ได้มานั้นต่างเวลา ต่างสถานที่และต่างบุคคลที่ให้ข้อมูล เหมือนกันหรือไม่ ถ้าหากว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเหมือนกันหรือซ้ำ ๆ กัน ข้อมูลที่ได้มานั้นเชื่อถือได้ และเป็นข้อมูลจริงเมื่อได้ข้อสรุปแล้วได้จดบันทึกข้อมูลเหล่านั้นไว้

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Traingulation) โดยเริ่มตั้งแต่เก็บข้อมูล การ

^๒ ชูเกียรติ ลีสุวรรณ, แนวความคิดและแนวทางการเตรียมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์สำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๙ - ๑๐.

สัมภาษณ์ การสังเกต แล้วนำมาบันทึก รวมทั้งการทำทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
กับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทปและการบันทึกภาคสนามใน
หลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการนำกลับไปให้อ่านข้อมูลหรือ
กลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอก เมื่อได้รับ
ข้อมูลในแต่ละครั้งแล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เบื้องต้น นำข้อมูลที่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ไป
ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

๓.๖ การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑. ศึกษาสภาพปัญหา
และผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ๒. ศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความ
เหลื่อมล้ำทางสังคมที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ๓. วิเคราะห์
นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ๔. นำเสนอแนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำใน
สังคมไทยอย่างยั่งยืน ๕. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบวิธีการวิจัยคุณภาพผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น ๕ ขั้นตอนเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

๔.๒ ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

๔.๓ ผลวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔.๔ แนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๔.๕ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ผลการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ดังนี้

การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเป็นที่ทราบกันดีว่าติดอันดับต้น ๆ ของโลก จึงเป็นปัญหาที่สำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน และสิ่งที่สำคัญคือ การเข้าไปศึกษาหาสาเหตุทำความเข้าใจจากต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหา การศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ชาติในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้เราทราบถึงทิศทางการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่จะส่งไปยังผู้ที่ยังขาดโอกาสที่กำลังรอคอยความช่วยเหลือจากทางภาครัฐ โดยหากการวิเคราะห์จากเอกสารเพียงอย่างเดียวคงไม่อาจทำให้เราทราบถึงการลดปัญหาของความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นได้เพราะเอกสารเป็นเพียงแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ แต่ในขณะที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่าง ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความช่วยเหลือที่ส่งไปยังผู้ที่ยังขาดโอกาสนั้นตรงต่อความต้องการของ

ผู้ที่ขาดโอกาสหรือไม่ ซึ่งการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่ม จำนวน ๑๓ คนเป็นการทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริงต่อไป

๔.๑.๑ สภาพปัญหาของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาช่วยสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มขึ้นจาก ๒๘,๗๑๒ บาทต่อปี ในปี พ.ศ.๒๕๓๑ มาอยู่ที่ประมาณ ๒๑๒,๙๘๐ บาทต่อปี ใน พ.ศ. ๒๕๕๙ ทั้งยังส่งผลให้ระดับความยากจนโดยรวมลดลงต่อเนื่อง จากเดิมที่มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๖๕.๒ ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ.๒๕๓๑ เหลือเพียงร้อยละ ๘.๖ ใน พ.ศ.๒๕๕๙ อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำของรายได้และช่องว่างทางสังคมกลับทรงตัวอยู่ในระดับสูง โดยมีความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยในหลายมิติ ทั้งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อาทิ ด้านรายได้สินทรัพย์ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงบริการของรัฐ ได้แก่ การศึกษา บริการทางสาธารณสุข กระบวนการยุติธรรม โครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการคุ้มครองทางสังคม^๑

ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยก็มีหลายด้าน ทั้งด้านการศึกษา ยังมีเด็กในชนบทอีกมากมายเข้าถึงการศึกษา คำว่าเด็กในที่นี้คนทั่วไปมักจะมองว่าเป็นแค่เด็กและเยาวชน ทว่าไปยังมีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งถูกมองข้ามและเด็กเหล่านี้เป็นผู้ที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา ก็คือเด็กยากจน เด็กไร้สัญชาติตามเขาตามดอยเด็กเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง กับอีกกลุ่มหนึ่งก็คือกลุ่มที่เข้ามาบวชเป็นพระหนุ่มเณรน้อยในโรงเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งได้รับการศึกษาที่พูดอย่างตรงไปตรงมาว่ากระพร่องกระแพร่งสิทธิภาพทางการศึกษาไม่สูงและส่งผลอย่างรุนแรงต่อการทำบทบาทการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในสังคม ดังที่เราเห็นได้ว่าบทบาทการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของพระเณรในสังคมลดลง ก็เพราะ พื้นฐานทางการศึกษาที่ไม่แข็งแกร่งทำให้ไม่เข้าใจบทบาททางโลก ไม่เข้าใจธรรมะที่ตนเองควรจะเป็นผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญมากกว่าคนอื่น เมื่อไม่เข้าใจก็เท่ากับว่าไม่มีความรู้ ไม่มีเครื่องมือที่จะทำบทบาทให้กับสังคมและเมื่อโลกเปลี่ยนไป บทบาทก็จะหายไป และแทนที่จะกลายเป็นผู้นำทางสังคม ส่วนหนึ่งก็กลายเป็นปัญหาในสังคมก็มี และนั่นก็คือปัญหาซึ่งมันมาจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอะไรคือสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ก็

^๑ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๕๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม, พ.ศ.๒๕๖๐), หน้า ๑.

มาจากกฎหมายทางการศึกษานั้นเองที่ยังทำให้การศึกษาเป็นเรื่องราคาแพงอยู่ทำให้คนเข้าไม่ถึง^๒ คนที่ขาดโอกาสที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารไม่ทัน ฉะนั้นการศึกษาคือ สาเหตุหลักของความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ ปัญหาจากผลกระทบทางการศึกษาทำให้คนไม่เท่าเทียมกัน คนที่ร่ำรวยกว่าจะถูกเอาเปรียบทางสิทธิ โดยเฉพาะคนชั้นล่างที่เป็นเกษตรกรที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างเต็มที่ ก็เลยทำให้กลายเป็นเหยื่อในสังคม นักการเมืองก็เช่นกัน ใช้คนชั้นล่างเป็นเหยื่อ ข้าราชการก็ใช้คนชั้นล่างเป็นเหยื่อ ภาคธุรกิจก็ใช้คนชั้นล่างเป็นเหยื่อ คนชั้นล่างก็ไม่อาจเติบโตได้ นี่เป็นผลกระทบที่เป็นวงกว้างแล้วก็เห็นชัด^๓ เด็กไทยในปัจจุบันคนที่สามารถที่จะได้รับการศึกษาที่ดีมีความรู้ หรือความรู้ที่มันสมบูรณ์แบบเป็นเด็กที่มีไอคิวสูงก็ต้องเป็นคนที่มีฐานะ แต่ตรงกันข้ามกับลูกคนจนที่ต้องเรียนตามยถากรรม^๔ ที่เห็นได้ชัดก็คือ เรื่องการทำมาหากินเรื่องทุนมันก็มีความเหลื่อมล้ำมาก นายทุนหลาย ๆ คนมีที่ดินหลายแสนไร่ แต่ชาวบ้านในพื้นที่บ้านแพะใต้ที่ชาวบ้านใช้ทำมาหากิน ทั้งที่ที่ดินเป็นของปู่ย่าตายายที่ทำกินมานานแล้วพอเราเข้าไปทำประโยชน์เขาก็บอกว่าเขามีเอกสารสิทธิ์ เขาไปทำเอกสารมาแล้วซึ่งที่ดินตรงนี้เป็นที่ดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ตั้งแต่สมัยนายกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งคิดว่าไม่ใช่เป็นเพราะชาวบ้านแพะใต้แค่กลุ่มเดียว แต่น่าจะเป็นปัญหาของคนจนทั่วประเทศ ที่ดินปัจจัยการถือครองที่ดินเพราะว่าเราไม่มีเอกสารสิทธิ์ เราจะอยู่ตรงไหนเมื่อเราไม่มีที่อยู่^๕ อย่างที่เราทราบปัญหาหลักของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยปัจจุบันมันก็เริ่มที่จากการถือครองที่ดิน การที่ราษฎรที่ทำการเกษตรไม่ได้มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองซึ่งมันก็เป็นมานานแล้วตั้งแต่ก่อนปี พ. ศ. ๒๕๑๘ ก่อนที่จะมีการรังวัดออกโฉนดที่ดินปัญหาพวกนี้มันก็มีมานานแล้ว ไม่มีคำว่าลดลงมีแต่จะเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ ๆ คนรวยก็มีแต่จะใช้อำนาจใช้เงินกว้านซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้นด้วยเรื่อย ๆ เพื่อมาเป็นหลักทรัพย์ เพราะหลักทรัพย์ที่มั่นคงที่สุดก็คือที่ดิน เพราะที่ดินไม่มีคำว่าราคาตกมีแต่ราคาที่สูงขึ้นด้วยเรื่อย ๆ คนรวยจึงพยายามที่จะเก็บสะสมที่ดินไว้ อย่างคนจนเราก็ทราบดีว่าผลผลิตนั้นมันไม่เพียงพอกับการที่จะลงทุน ก็จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุน เมื่อมีการไปกู้ยืมก็ต้องเอาโฉนดที่ดินไปค้ำประกันสุดท้ายที่ดินก็จะหลุดมือไปเรื่อย ๆ ทุกวันนี้ราษฎรที่เป็นเจ้าของที่ดินแต่เดิมมีสถานะเป็นเพียงแค่ผู้เช่า

^๒ สัมภาษณ์ พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี, ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย, สัมภาษณ์ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ คุณโจน จันได, ปราชญ์ชุมชน, สัมภาษณ์ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ หม่อมคำ สมสวัสดิ์, เลขาธิการของชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จ. เชียงราย, สัมภาษณ์ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ สุแก้ว ฟุ้งฟู, กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ, สัมภาษณ์ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

เท่านั้น^๖ อีกอย่างหนึ่งที่คนไม่ค่อยพูดถึงนั่นก็คือด้านความยุติธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม แม้กระทั่งความเหลื่อมล้ำทางความคิดก็มีเยอะมากในทุกที่^๗ ความเหลื่อมล้ำที่เห็นคือเรื่องรายได้ คนสัดส่วนน้อยรายได้สูงแต่มีคนสัดส่วนมากที่เป็นคนจนรายได้ต่ำ เมื่อรายได้ต่ำโอกาสของเขาคือจะได้รับการศึกษา มีงานทำ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ เข้าถึงบริการต่าง ๆ ก็ลดน้อยลง^๘ ถ้าจะแยกในส่วนที่เป็นความเหลื่อมล้ำก็คือ ในส่วนที่เป็นเม็ดเงินคือกลุ่มรายได้ ส่วนกลุ่มที่ไม่ใช่เม็ดเงินก็คือในเรื่องของการศึกษา กลุ่มของการเข้าถึงโอกาส การทำมาหากิน ถ้าหากเราพูดถึงความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐศาสตร์ เรามักจะพูดถึงส่วนที่เป็นเม็ดเงิน หรืออะไรก็ตามแต่ที่เป็นเม็ดเงิน ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เวลาเราพูดถึงตัวเงินเรามักจะนึกถึงการมีรายได้ แต่ในส่วนที่ไม่ใช่ตัวเงินก็เป็นในส่วนของการทำงานมาหากิน เรื่องของที่ดิน เรื่องของการเข้าถึงการศึกษา การสาธารณสุข ในทางเศรษฐศาสตร์ หรือในทางที่หน่วยงานสภาพัฒน์ได้วิเคราะห์ไว้พูดถึงความเหลื่อมล้ำ เรามักจะพูดถึงความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ เช่น คนที่มีรายได้ต่ำ คนที่มีรายได้สูง ห่างกันแคไหน ห่างกันเพราะอะไร ห่างกันก็เท่าและเรามักจะพูดถึงในเรื่องของการเข้าถึงการศึกษา คนจนเข้าถึงการศึกษาได้น้อยพวกคนรวย หรือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่อยู่ในภูมิภาค เด็กต่างจังหวัดเรียนแข่งสู้เด็กในเมืองไม่ได้ คุณภาพการศึกษาโรงเรียนต่างจังหวัดที่ด้อยกว่าโรงเรียนในตัวเมืองใหญ่ ๆ หรือว่าสาธารณูปโภคก็เช่นกัน ในตัวเมืองก็จะมีโรงพยาบาลใหญ่อยู่แต่พื้นที่ในชนบทโอกาสการเข้าถึงก็จะมีน้อย ทางสภาพัฒน์ได้ทำรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์เอาไว้ถ้าหากเราได้ศึกษาดูก็จะเห็น เป็นปัญหามากมายหลายประเด็น^๙ สภาพัฒน์ปัญหาสังคมไทย เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่เอื้อเพื่อพ่อแม่ ดังนั้นเวลาที่เรามองสภาพปัญหาของสังคมไทยที่มีความเหลื่อมล้ำ รากเหง้าเรามีระบบขุนนาง มีระบบข้าราชการซึ่งสังคมไทยเราให้เกียรติอย่างมากกับระบบขุนนางกับระบบราชการ ต่อมาก็ระบบค้าขายกับระบบพ่อค้า นักธุรกิจก็เพิ่มเข้ามา ในขณะที่ระบบเกษตรกรรมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งประกอบอาชีพเลี้ยงคนทั้งประเทศ

^๖ สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ สุนีพัฒน์, ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน, สัมภาษณ์ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, สัมภาษณ์ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, สัมภาษณ์ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ คุณมนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์, ร.ผช.พัฒนารายได้ และการกระทบรายได้, สัมภาษณ์ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

กลับถูกละเลย ดังนั้นเวลาเรามองเห็นสังคม ความเหลื่อมล้ำก็คือ คนบ้านนอกกับคนในเมืองอันนี้ชัดเจนมาก นี่คือระบบที่พัฒนามันไม่ทั่วถึงทั้งประเทศ^{๑๐}

๑. ปัญหาอันมีผลกระทบ

ผลกระทบที่ออกมาก็เป็นเรื่องของความเป็นธรรม ของสิทธิที่ควรจะได้ คือปัญหาเดียวกัน แต่คนละคนเจอแต่คนละคนทำปัญหาการตอบสนองมันต่างกัน การยอมรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นการตอบสนองกับวิธีแก้ปัญหาก็จะต่างกัน^{๑๑} เช่น ปัญหาขนส่งผลกระทบให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน การเข้าถึงทรัพยากรด้านรายได้ เกิดช่องว่างระหว่างการศึกษา ทำให้คนจนไม่สามารถที่จะยืนด้วยตนเองได้^{๑๒} คนยากจนจะเข้าไม่ค่อยถึงการบริการ อย่างเช่น การจดทะเบียนคนจน ที่ผ่านมารัฐบาลได้จดทะเบียนคนจน และให้คนจนมาขึ้นทะเบียน ๒ ครั้ง แต่จากการติดตามข้อมูลปรากฏว่าคนที่ได้ขึ้นทะเบียนคนจนส่วนหนึ่งเป็นคนที่มียาได้เป็นคนที่ยายอยู่แล้ว แต่พยายามทำให้จนเพื่อที่จะให้ตนเองได้รับสวัสดิการต่าง ๆ แต่ในขณะที่คนจนจริง ๆ ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนคนจน ๑. เนื่องจากไม่รู้จักราชการประชาสัมพันธ์ของรัฐ ๒. เนื่องจากคนจนต้องทำมาหากินไปวัน ๆ หนึ่งเมื่อไม่มีใครนำมาจดทะเบียนก็ไม่มีโอกาสได้จดทะเบียนไม่ได้ขึ้นทะเบียนคนจนก็จะหลุดตะแกรงที่รัฐบาลกำหนด การจดทะเบียนคนจนต้องอาศัยข้อมูล ซึ่งปัญหานี้หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาญจนบุรีได้พยายามช่วยเหลือถึงแม้ว่าคนจนเหล่านั้นจะไม่ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐในขณะนี้ หน่วยงานของเราก็ไม่ทอดทิ้ง แม้ว่าเขาจะหลุดจากตะแกรงที่รัฐบาลกำหนด เพียงแต่ว่าสิทธิต่าง ๆ ที่เขาจะได้รับจากที่ภาครัฐกำหนดก็จะหลุดไป แต่การช่วยเหลือตามความจำเป็นก็ยังคงทำอยู่ โดยการช่วยเหลือถ้าเป็นเรื่องเฉพาะหน้าก็จะช่วยเหลือเป็นเรื่องของการอุปโภคบริโภค เรื่องรายได้ที่เข้ามาช่วยระหว่างที่เขาประสบปัญหา เรื่องการเดินทางไปรับการรักษาต่อ เดินทางไปรับการรักษาต่อเขาอาจจะไม่มีเงินเดินทางไป เข้ารับการรักษาต่อจะได้รับการยกเว้นค่ารักษาอยู่แล้วไม่มีโอกาสเดินทางไปก็ไม่มีประโยชน์ตรงนี้เราได้ช่วยเหลือเขาเรื่องค่าเดินทาง ส่วนเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ครอบครัวประสบปัญหาเราก็ช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์เด็ก เพื่อให้เด็กไม่มีผลกระทบในระหว่างที่เรียนหนังสืออยู่^{๑๓} ถ้าหากไม่มีที่ดินก็เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อลูกหลาน เมื่อเราไม่มีที่ดินทำกินลูกหลานของเราก็ต้องไปทำงานที่นิคมอุตสาหกรรม^{๑๔}

^{๑๐} สัมภาษณ์ คุณศิวโรดม จิตนิยม, ประธานสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย, สัมภาษณ์ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

^{๑๒} สัมภาษณ์ คุณมนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์, ร.ผชช.พัฒนารายได้ และการกระทบรายได้, อ่างแล้ว.

^{๑๓} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๑๔} สัมภาษณ์ สุกแก้ว ฟุ้งฟู, กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ, อ่างแล้ว.

๒. สภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในประเทศไทย

โอกาสในการเข้าถึงการศึกษา การเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับของคนไทยอยู่ในสัดส่วนที่สูงแต่ยังคงมีเด็กในวัยเรียนบางส่วนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา และแนวโน้มอัตราการเข้าเรียนลดลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ปี ๒๕๕๙ อยู่ที่ร้อยละ ๘๗.๓ และ ๖๗.๔ ตามลำดับ ขณะที่อัตราการเข้าเรียนระดับอนุบาลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อยู่ที่ร้อยละ ๗๒.๓ ในปี ๒๕๕๙ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นกำลังคนที่มีคุณภาพในอนาคต ในส่วนของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (รวม ปวช.) และระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) มีแนวโน้มอัตราการเข้าเรียนที่เพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงต่ำกว่าระดับชั้นอื่น ๆ และหากพิจารณารายภาค พบว่า ในภาพรวมอัตราการเข้าเรียนในแต่ละภาคจำแนกตามระดับชั้นไม่แตกต่างกันมาก แต่อัตราการเข้าเรียนระดับปริญญาตรีของจังหวัดกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนสูงกว่าภาคอื่น ๆ อยู่ที่ร้อยละ ๔๐.๔ ในขณะที่ภาคใต้มีอัตราการเรียนต่อปริญญาตรีต่ำที่สุด อยู่ที่ร้อยละ ๑๙.๒ โดยอัตราการเข้าเรียนของภาคใต้เริ่มลดลงตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (รวม ปวช.)^{๑๕}

ระบบการศึกษามันทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างเช่น โรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองที่มีความพร้อมมากกว่า ความพร้อมในด้านของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีเข้ามา อย่างการคมนาคม ในเรื่องของตัวคนที่เข้ามาเรียน ผู้ปกครอง ในขณะที่ผู้ที่เรียนในชนบทความพร้อมตรงนี้จะน้อยกว่าก็จะมีความแตกต่างกันเป็นผลพวงเป็นวัฏจักร เมื่อโรงเรียนใหญ่มีคนมาเรียนเยอะงบประมาณก็จะลงมาเยอะ โอกาสที่คนจะสนใจหันมาเรียน เพราะมันมีความพร้อม พอคนหันมาเรียนเยอะก็มีการคัดเลือกนักเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า การเรียนการสอนก็ดีกว่า แม้แต่ตัวของครูเองครูผู้สอนก็มีโอกาสเลือกได้มากกว่าโรงเรียนที่อยู่ในชนบท ครูที่ดี ๆ เก่ง ๆ น้อยคนจะมีอุดมการณ์ที่จะอยู่ในชนบท ก็จะเป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนชนบท โรงเรียนในเมืองมีความพร้อมหลายอย่าง ครูก็อยากไปสอน นักเรียนก็อยากไปเรียน งบประมาณก็มีเยอะกว่าหลาย ๆ ด้าน^{๑๖} การประเมินวัดความรู้ของเด็กนักเรียนไทยยังไม่ดีพอ โรงเรียนมีการพัฒนาคัดห้องเด็กเรียนดี ปล่อยให้ด้อยลงเลย เด็กที่เรียนไม่ดีซึ่งมีจำนวนมากกว่าทำให้คุณภาพเด็กนักเรียนไทยสู้ประเทศอื่นไม่ได้^{๑๗} ปัญหาด้าน

^{๑๕} คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๕๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม, พ.ศ.๒๕๖๐), หน้า ๒ - ๔.

^{๑๖} สัมภาษณ์ คุณศศิธร ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, สัมภาษณ์ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

การศึกษาก็มีหลายอย่าง ยิ่งระดับชั้นการศึกษาสูงขึ้นก็ยิ่งมีความห่างของช่องว่างมากขึ้น ปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาก็มีปัญหาค่อนข้างเยอะในเรื่องของบุคลากร อย่างในสถานศึกษา บางแห่งก็มีปัญหาเรื่องครูผู้สอนไม่ครบชั้น และเรื่องของคุณภาพที่สะท้อนจากผลคะแนน o-net ที่จะมีความเหลื่อมล้ำด้านคะแนนมาก โรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ที่กรุงเทพ โรงเรียนประจำจังหวัดคะแนนจะห่างกันมากซึ่งเป็นความเหลื่อมล้ำที่เห็นได้ชัด ก็ได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการเรียนผ่าน สัญญาณดาวเทียมที่ยิงสัญญาณจากพระราชวังไกลกังวล ไปสอนอย่างโรงเรียนที่มีครูสอนนักเรียนไม่ครบชั้นตอนนี้ได้มีการขยายสัญญาณดาวเทียมไปครอบคลุมเกือบทั่วทุกโรงเรียนแล้ว ซึ่งโรงเรียนที่ได้ร่วมโครงการสัญญาณดาวเทียมเมื่อมีระยะเวลาผ่านไป ๒ - ๓ ปี ก็จะมีการกลับไปวัดผลซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพราะว่าเด็กนักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น แต่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการล่าสุดยังไม่ได้มีการวัดผลตรงนี้^{๑๘} คนที่รวยที่มีฐานะดีก็จะมีโอกาสมากกว่าทั้งในการเข้าถึงสถานศึกษา การเลือกสถานศึกษาที่ดีได้มากกว่า เพราะว่ามีมาตรฐานการศึกษาของไทยผมมองว่ายังไม่เท่าเทียมกัน คนที่จนโอกาสก็ไม่ค่อยจะมีการเลือกสถานศึกษา โอกาสที่จะได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอย่างเช่นว่า การติวการเรียนพิเศษก็ไม่มีโอกาส เพราะว่าต้องช่วยงานทางบ้านทำมาหากิน โอกาสที่จะได้รับอาหารในการที่จะนำมาบริโภคเพื่อที่จะพัฒนาร่างกาย พัฒนาด้านจิตใจก็น้อย^{๑๙} สภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เป็นจุดเด่นก็คือ ระบบการศึกษาที่เราอยู่ในปัจจุบัน เป็นระบบที่ไม่มีประโยชน์ต่อคน เป็นระบบที่ทำลายชาติทำลายหลายคน ฉะนั้นคนที่มีเงินมีทองก็จะส่งลูกไปเรียนต่างประเทศ หรือโรงเรียนที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ฉะนั้นคนยากคนจนก็คือไปเข้าโรงเรียนธรรมดา ซึ่งในสภาพของโรงเรียนนี้ถือว่าแย่ ก็คือไม่ได้มีการสอนจริง ๆ เน้นที่การทำข้อมูลปลอมขึ้นมาเพื่อแสดงว่า เด็กนักเรียนได้เกรดดี ๆ ได้คุณภาพดี แต่จริง ๆ แล้วเด็กไม่รู้เรื่องอะไรเลย ซึ่งตรงนี้ทำให้เด็กที่เกิดมารุ่นใหม่มีคุณภาพด้อยมาก คือจบสูงจริงแต่ไม่มีประสิทธิภาพที่จะทำอะไรได้ และไม่รู้อะไรจริง ๆ ที่จำเป็น ประมาณว่าความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด ซึ่งมันเป็นสภาพที่ถือว่าการลงทุนที่ห่วยที่สุดในโลก คือลงทุนสูงมากกับการศึกษา ๔ แสนล้านบาทต่อปีที่จ่ายไป แต่ปรากฏว่าเงิน ๔ แสนล้านบาทไปถึงนักเรียนไม่ถึง ๒ เปอร์เซ็นต์ ต่อคน ที่เหลือเอาไปจ่ายค่าเงินเดือน ค่าสวัสดิการ ค่าบริหารจัดการ ค่าเดินทางไปดูงานต่างประเทศ ค่าสิ่งก่อสร้างเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้หมายถึงการพัฒนาคน ฉะนั้น สภาพของเด็กจึงถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้การสอนเท่าที่ควร การศึกษาไม่ได้สอนให้คนพัฒนาตนเอง การศึกษาแค่ฝึกทาสให้ออกไปรับใช้ระบบเศรษฐกิจเท่านั้นเอง ฝึกคนงานที่ออกไปรับใช้ธุรกิจ ไม่ได้รับใช้ตัวเอง ไม่ได้รับใช้คน ฉะนั้นสิ่งที่เราเรียนจึงเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับตัวเรา เราไปเรียนข้างนอกที่ไกลจากตัวเราทั้งหมด ฉะนั้น จบปริญญาโท ปริญญาเอกมาไม่รู้ว่าจะทำอะไรยังไง ไม่รู้จะทำอาหารยังไง ไม่รู้ว่าจะฝักอะไรกินได้ ฝัก

^{๑๘} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, สัมภาษณ์ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ้างแล้ว.

อะไรกินไม่ได้ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา เราไม่ได้เรียน ยามเจ็บป่วยมาจะทำอย่างไรเราไม่รู้เลย เขาก็บอกว่าให้เราไปหาหมอทั้ง ๆ ที่มันเป็นตัวของเรา เป็นเรื่องของเราใช้ไหม เขาไม่ได้สอนอะไรที่เกี่ยวข้องกับเรา มันคือการยังชีพที่ต้องพึ่งพิง พุดง่าย ๆ ก็คือการศึกษา มันเป็นเรื่องของคน การศึกษาที่ดี คือการศึกษาที่ทำให้คนเข้าใจ และพึ่งตนเองได้อย่างน้อย ๆ คือปัจจัย ๔ อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย และการรักษาสุขภาพ นี่คือรากฐานของชีวิตของคนด้วย แต่หลังจาก ๔๐ กว่าปีที่ผ่านมา การศึกษาถูกออกแบบโดยระบบทุน ระบบทุนเป็นคนที่ออกแบบการศึกษาในปัจจุบัน เพราะฉะนั้น ระบบนี้จึงออกแบบการศึกษาเพื่อตัดรากของคนออกให้หมดเพื่อให้คนไม่มีราก ก็คือพึ่งตนเองไม่ได้ทำอะไรไม่เป็น คนจะรู้สึกกว้าง แล้วก็รู้สึกว่าไม่มั่นคง ชีวิตไม่มั่นคง ทีนี้เขาก็จะบอกว่าถ้าคุณต้องมั่นคงคุณต้องมีเงิน ถ้าคุณต้องการเงินคุณต้องทำงาน คือการบีบให้คนทุกคนเข้าไปสู่ระบบ ไปทำงานหาเงินเพื่อรับใช้เงิน แต่ไม่เคยหาเงินเพื่อรับใช้ตนเอง ความมั่น คือ การพึ่งตนเองได้อย่างน้อยปัจจัย ๔ ถ้าเราพึ่งตนเองได้นั้นคือรากฐานที่ดี อย่างน้อย ๆ ความมั่นคงที่แท้จริง ฉะนั้นถ้าเรามีอาหาร หรือถ้าเรามีความรู้ในการสร้างอาหาร หาอาหารเองได้ มีความรู้มีความสามารถ ที่จะสร้างที่อยู่อาศัยเอง ทำข้าวของเครื่องใช้เอง และดูแลสุขภาพของเราได้เราจะมี ความกลัวน้อยมาก เราจะมั่นใจในตัวเอง เราจะภาคภูมิใจในตัวเอง อยู่ที่ไหนก็ได้ไม่กลัว แต่ว่า พอเราทำไม่ได้ ๔ อย่างนี้ ไปทำงานก็ต้องวิ่งหางาน หาเงินไม่ได้ก็รู้สึกว่ามีปัญหา หรือได้ทำงานแล้วก็ต้องรู้สึก เราต้องยอมจำนนตามที่เขาสั่ง ทั้ง ๆ ที่มันไม่ถูกต้อง ต้องเสียศักดิ์ศรีของตัวเอง เพื่อที่จะได้เงินมาซื้ออาหารกิน ซื้อที่อยู่อาศัย คือการที่ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มันหายไป สรุปว่าการศึกษาในช่วง ๔๐ ปีที่ผ่านมา เราเดินมาผิดตลอด การศึกษาไม่ได้ช่วยสร้างคนแต่เป็นการทำลายคน ทำให้คนสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง การศึกษาควรจะเป็นแบบ Child Center แต่ว่าคนไทยพูดถึงเรื่อง Child Center จริงแต่ไม่มีใครเข้าใจ เจ้าหน้าที่เองยังรู้เรื่องเลย อย่างที่เราสอนกันนี่เขาบอกว่าเราจะต้องโปรโมท Child Center พอเวลาเราสอนแบบ Child Center เวลาเรารายงานไปเขาไม่รู้เรื่องเลย ก็ต้องมาแยกเป็น ๘ วิชาเหมือนเดิม สาระวิชาเหมือนเดิมซึ่งไม่เข้าใจสาระคำว่า Child Center คืออะไร แล้วก็ “บูรณาการ” ก็เป็นอีกหนึ่งคำที่ภาครัฐพูดกันจนซีเกียจพูด แต่ไม่เคยเข้าใจเลยว่าบูรณาการคืออะไร คือปัญหาหลักเจ้าหน้าที่มักไม่เข้าใจในระบบการศึกษา^{๒๐}

๓. สภาพปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางรายได้

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในภาพรวมมีแนวโน้มดีขึ้น สะท้อนจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้ เท่ากับ ๐.๔๔๕ ในปี ๒๕๕๘ ซึ่งมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วง ๘ ปีที่ผ่านมาจาก ๐.๔๘๙ ๐.๔๘๐ ๐.๔๘๔ และ ๐.๔๖๕ ในปี ๒๕๕๐ ๒๕๕๒ ๒๕๕๔ และ ๒๕๕๖ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของข้อมูลด้านรายได้ในปี ๒๕๕๙ เนื่องจากไม่มีข้อมูล

^{๒๐} สัมภาษณ์ คุณโจน จันโต, ปรชาญชุมชน, อ่างแล้ว.

ด้านรายได้ในการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี ๒๕๕๙ ทำให้ไม่สามารถคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ ปี ๒๕๕๙ ได้จึงจะใช้ข้อมูลรายได้จากค่าจ้าง จากสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) มาประกอบการวิเคราะห์แนวโน้มความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ปี ๒๕๕๙ แทน โดยพบว่า ยกเว้นปี ๒๕๕๘ ความเหลื่อมล้ำของรายได้จากค่าจ้างของแรงงานมีแนวโน้มดีขึ้น กล่าวคือ กลุ่มแรงงานที่มีรายได้น้อยที่สุด (Decile ๑) ได้รับส่วนแบ่งรายได้เพิ่มมากขึ้น ขณะที่สัดส่วนรายได้ของแรงงานในกลุ่มรายได้สูงที่สุด (Decile ๑๐) มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จากร้อยละ ๓๗.๐๑ ในปี ๒๕๕๑ มาอยู่ที่ร้อยละ ๓๐.๕๐ ในปี ๒๕๕๙ ส่งผลให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุด (Decile ๑๐) และกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุด (Decile ๑) อยู่ที่ ๘.๑๘ เท่าในปี ๒๕๕๙ ลดลงจาก ๑๘.๒๘ เท่าในปี ๒๕๕๑ และหากพิจารณาในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง (Decile ๓ - ๗) พบว่า มีสัดส่วนรายได้ลดลงจากปี ๒๕๕๘ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๕๙ โดยเฉพาะ Decile ๖ - ๗ ที่ลดลงมากถึงร้อยละ ๒.๔๑ และ ๑.๖๖ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่ามีการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่สุด (Decile ๑ - ๒) ดีขึ้น แต่การกระจายรายได้ของผู้มีรายได้ปานกลาง (Decile ๓ - ๗) แย่ลง^{๒๑}

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ยังคงมีอยู่ ในด้านของรายได้ของคนรวยที่รวยมากที่สุด กับคนจนมากที่สุดการเข้าถึงอาชีพหรือการบริการทางด้านอาชีพส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นมาด้วยเช่นกัน^{๒๒} ในปัจจุบันช่องว่างระหว่างรายได้มีเยอะมากคนที่อยู่ระดับบนซึ่งมีรายได้เยอะสูงมากก็มีอยู่จำนวนน้อย แต่จำนวนน้อยนี้ถ้ารวมกันแล้วรายได้มากกว่าคน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ของประเทศอีกส่วนคนที่อยู่ระดับล่างมีเยอะเป็นพวกที่มีรายได้น้อยก็เลยทำให้เกิดช่องว่าง^{๒๓} รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยพยายามแก้ไข โดยกำหนดนโยบายของรัฐบาลต่าง ๆ เพื่อกระจายรายได้ เช่น โครงการสวัสดิการแห่งรัฐ^{๒๔} คนรวยจะลดน้อยลงแต่คนจนมีมากขึ้น คนชั้นกลางจะกลายมาเป็นคนจนมากขึ้น คนจนก็จะกลายเป็นคนที่ไม่ทำอะไรเลยและเมื่อจนลงโอกาสที่จะเลื่อนสถานะของตัวเองอยากขึ้นมาก เพราะว่ารระบบมันออกแบบมาเพื่อให้ปลาใหญ่กินปลาเล็กได้ตลอดแต่ปลาเล็กมีโอกาสน้อยที่สุดในปัจจุบัน^{๒๕}

^{๒๑} คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๕๙, หน้า ๑ - ๒.

^{๒๒} สัมภาษณ์ คุณภูมิสุข คณานุรักษ์, นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ, สัมภาษณ์ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ้างแล้ว.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, อ้างแล้ว.

^{๒๕} สัมภาษณ์ คุณโจน จันได, ประชาชนชุมชน, อ้างแล้ว.

๔. ในปัจจุบันสภาพปัญหาด้านการถือครองที่ดิน

ข้อมูลในปี ๒๕๔๔ พบว่า ประเทศไทยมีที่ดินรกร้างว่างเปล่ากว่า ๔๘ ล้านไร่ และที่ดินร่อยละ ๗๐ ของประเทศไม่ได้ถูกนำมาใช้ หรือใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า แต่ในขณะเดียวกัน เรามีเกษตรกรและคนยากจนผู้ไร้ที่ดินทำกินที่ขึ้นทะเบียนอยู่กว่า ๑ ล้านราย จากสภาพปัญหาข้างต้น ราวปี พ.ศ. ๒๕๔๕ สถิติทางการตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมาแสดงให้เห็นว่า คนไทยราว ๒.๒ ล้านคนอยู่ในสถานะเปราะบางเนื่องมาจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน โดยร้อยละ ๔๐ ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนอีกร้อยละ ๓๗ ไม่มีโฉนดที่ดิน และที่เหลือไม่มีที่ดินเพียงพอในการทำมาหากินความเหลื่อมล้ำด้านที่ดินอย่างสุดขีดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini coefficient) ของผู้ครอบครองโฉนดอยู่ที่ ๐.๘๙ ในปี ๒๕๕๕ ประชากรไทยมากกว่าสามในสี่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินใด ๆ เลย และหมู่เจ้าของที่ดินนั้น ร้อยละ ๑๐ มีที่ดินโฉนดมากเป็น ๘๕๔ เท่าของผู้ถือครองที่ดินรายย่อยที่สุดร้อยละ ๑๐ เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงที่ดินทำกิน ระบบชลประทาน และเงินกู้ได้ โดยมีหลักฐานชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรไทยนั้นอยู่ในภาวะสูญเสียที่ดินมากขึ้นจนจนที่สุด ยังคงดิ้นรนเพื่อที่จะมีที่ดิน หรือไม่ให้สูญเสียที่ดินที่มีอยู่ เจ้าของที่ดินรายใหญ่ทั้งหลายก็แทบจะไม่ได้ใช้ที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ใด ๆ นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๘ มีที่ดินในประเทศไทยเพียงร้อยละ ๒๐ เท่านั้นที่เชื่อมต่อกับระบบชลประทาน โดยร้อยละ ๔๑ ของที่ดินดังกล่าวอยู่ในเขตภาคกลาง ทำให้เกษตรกรในชนบทที่ยากจนที่สุดต้องอาศัยน้ำฝนต่อไป^{๒๖}

อย่างที่เรารวบปัญหาหลักของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยปัจจุบันมันก็เริ่มที่จากการถือครองที่ดิน การที่ราษฎรที่ทำการเกษตรไม่ได้มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองซึ่งมันก็เป็นมานานแล้ว ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ก่อนที่จะมีการรังวัดออกโฉนดที่ดินปัญหาพวกนี้มันก็มีมานานแล้ว ไม่มีคำว่าลดลงมีแต่จะเพิ่มขึ้นมากเลยเรื่อย ๆ คนรวยก็มีแต่จะใช้อำนาจใช้เงินกว้านซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้นด้วยเรื่อย ๆ เพื่อมาเป็นหลักทรัพย์ เพราะหลักทรัพย์ที่มั่นคงที่สุดก็คือที่ดิน เพราะที่ดินไม่มีค่าว่าราคาตกมีแต่ราคาที่จะเพิ่มขึ้นด้วยเรื่อย ๆ คนรวยจึงพยายามที่จะเก็บสะสมที่ดินไว้ อย่างคนจนเราก็ทราบดีว่าผลผลิตนั้นมันไม่เพียงพอกับการที่จะลงทุน ก็จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุน เมื่อมีการไปกู้ยืมก็ต้องเอาโฉนดที่ดินไปค้ำประกันสุดท้ายที่ดินก็จะหลุดมือไปเรื่อย ๆ ทุกวันนี้ราษฎรที่เป็นเจ้าของที่ดินแต่เดิมมีสถานะเป็นเพียงแค่ผู้เช่าเท่านั้น^{๒๗}คนยากจนไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินต้องบุกรุกเข้าไปทำกินในที่ดินของรัฐซึ่งตนเองไม่มีกรรมสิทธิ์และนำไปสู่ความขัดแย้ง เพราะความไม่เป็น

^{๒๖} Isranews, ปัญหาถือครองที่ดิน ความเหลื่อมล้ำสุดขีด ภาพสังคมไทยรายกระจุกจนกระจาย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.isranews.org/isranews-scoop/53793-land-61732.html>, [๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

^{๒๗} สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ สุนิพัฒน์, ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน, สัมภาษณ์ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ธรรมในสังคมทั้งในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ^{๒๘} คนรวยก็ถูกฟ้องที่ดินมากกว่าคนจนเป็นร้อยเท่า คนจนจริง ๆ มีสิทธิ์ถือครองที่ดินน้อยมาก^{๒๙} ราคาที่ดินมันแพงมากทำให้คนจนจำนวนมากคิดถึงเงินขายที่ดินให้คนรวยไปแต่พอขายเสร็จไม่สามารถซื้อคืนที่ดินได้ด้วยจำนวนเงินเท่าเดิม เป็นเหตุให้คนจนที่ดินหลุดมือออกไปเรื่อย ๆ ทั้ง ๆ ที่ที่ดินคือความมั่นคงของชีวิต ถ้ามีที่ดินเราจะทำอะไรก็ได้ แต่ถ้าไม่มีที่ดินก็คือหมดเนื้อหมดตัว ฉะนั้นการที่เราสร้างค่านิยมในเรื่องเงิน ทำให้ชาวบ้านไม่มีความรู้ที่จะปกป้องตนเอง ทำให้เขาจำไม่ได้ถึงการณ์ต้องขายที่ดินของตนเอง ซึ่งเป็นกับดักของระบบทุนนิยม เพื่อที่จะเปลี่ยนคนจนให้เป็นคนจนมากขึ้น เมื่อคนจนมาก ๆ ก็จะไม่คิดอะไรนอกจากเป็นขี้ข้าที่ติดตอกไป^{๓๐} การที่คนไทยอาจจะไม่ได้ใส่ใจเรื่องเอกสารสิทธิ์ คือไม่ได้พุ่งเป้าไปที่ตรงนี้ว่าจะต้องได้เอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้อง คิดแค่เพียงว่าขอให้อันใดอยู่ตรงนี้ไม่มีใครมาขังไล่ก็พอ ดังนั้นเวลาที่คนนั้น คนนี้ก็ทำเอกสารสิทธิ์ ส่วนใหญ่จะเป็นพวกนายทุนทั้งนั้นที่ทำการเลกกลายเป็นว่า คนปกติทั่วไปก็ไม่ได้เอกสารสิทธิ์ดังนั้นก็ไม่ได้เอกสารสิทธิ์เมื่อรัฐประกาศ พอไปดูในแปลงทั้งหมดว่ามีเอกสารสิทธิ์ตรงไหน ทั้ง ๆ ที่มีชาวบ้านอยู่ แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้ไปเรียกร้องที่ไหนหรือพูดง่าย ๆ ว่าประชาชนเองก็ไม่ค่อยตื่นตัวในเรื่องของสิทธิของตนเอง ซึ่งตรงนี้ผู้นำเองจะต้องช่วยในการกระจายข่าว^{๓๑}

๕. สภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการให้บริการสาธารณสุขในปัจจุบัน

คนไทยเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเพิ่มขึ้นครอบคลุมร้อยละ ๙๙.๙๕ ในปี ๒๕๕๙ โดยเฉพาะสิทธิประกันสังคมซึ่งเป็นระบบประกันสุขภาพสำหรับลูกจ้างภาคธุรกิจ/เอกชน มีผู้ใช้สิทธิเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากร้อยละ ๑๕.๓ ในปี ๒๕๕๒ เป็นร้อยละ ๑๗.๒ ในปี ๒๕๕๘ จนถึงร้อยละ ๑๗.๗ ในปี ๒๕๕๙ นอกจากนี้ ยังมีระบบประกันสุขภาพอีก ๒ ระบบ ประกอบด้วย ระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ และระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าซึ่งเป็นระบบสุขภาพสำหรับคนไทยที่ไม่ได้อยู่ในสองระบบแรก โดยผลการดำเนินงานพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ใช้บริการภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า จำนวน ๔๘.๓ ล้านคน (๗๓.๔%) รองลงมาคือระบบประกันสังคมจำนวน ๑๑.๖ ล้านคน (๑๗.๗%) และระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจจำนวน ๔.๗ ล้านคน (๗.๒%) นอกจากนี้ ยังมีบุคคลที่ใช้สิทธิอื่น ๆ อีกประมาณ ๔.๖ แสนคน และบุคคลที่ยังไม่ลงทะเบียนสถานะสิทธิอีกจำนวน ๓๔,๕๘๔ คน โดยบริการด้านหลักประกันสุขภาพมีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงการรักษายาบาลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง สามารถใช้บริการ

^{๒๘} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๒๙} สัมภาษณ์ คุณณัฐสุน อินทรารุช, นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ระดับชำนาญการ, สัมภาษณ์ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ คุณโจน จันได, ราชภัฏชุมชน, อ่างแล้ว.

^{๓๑} สัมภาษณ์ คุณศิวโรดม จิตนิยม, ประธานสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย, อ่างแล้ว.

ได้โดยลดอุปสรรคด้านค่าใช้จ่ายของประชาชน อย่างไรก็ตาม ระบบประกันสุขภาพทั้ง ๓ ระบบ ยังมีปัญหาความไม่เท่าเทียมในเรื่องของสิทธิในการรักษาพยาบาล ประเภทของโรคที่ได้รับสิทธิในการรักษา ความแตกต่างด้านคุณภาพการรักษาพยาบาลเนื่องจากเงื่อนไขการกำหนดอัตราการเบิกจ่ายของแต่ละโรคที่แตกต่างกัน รวมถึงมีความแตกต่างด้านภาระค่าใช้จ่ายของระบบประกันสุขภาพแต่ละระบบ โดยผู้ที่เป็นสมาชิกระบบประกันสังคมเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่ต้องร่วมสมทบค่าใช้จ่ายเข้ากองทุนในอัตราหนึ่งในสาม ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน^{๓๒}

ด้านการบริการสาธารณสุข ผู้ที่มีรายได้น้อยมีโอกาสเสียชีวิตจากโรคร้ายไข้เจ็บสูงกว่าคนที่มียาได้มาก ด้านการคมนาคม การขนส่งมวลชนที่ไร้ราคาไม่แพงกระจุกตัวอยู่ในตัวเมือง จากข้อมูลสภาพัฒน์ได้รวบรวมมาความเหลื่อมล้ำในด้านการให้บริการสาธารณะก็มีทั้ง ไฟฟ้า น้ำประปา การโทรศัพท์ หรือตลอดจนถึงถนนหนทางคมนาคม ก็ประมาณ ๘๐ - ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีแล้วไม่น่ามีปัญหาอะไร ถ้ามองในประเด็นของการให้บริการสาธารณสุขก็เป็นประเด็นสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ได้พูดถึงเป็นสาระสำคัญในด้านของคุณภาพ ดูได้จากตัวชี้วัดต่างๆ คือสัดส่วนประชากรมีความแตกต่างกันมากระหว่างภาคอีสานกับในกรุงเทพมหานคร และส่วนที่จะกล่าวถึงอีกอย่างหนึ่งก็คือระบบสวัสดิการของภาครัฐ ระหว่างสวัสดิการของข้าราชการ กับบริการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค หรือระบบประกันสังคมจากนายจ้าง สิ่งที่เป็นสิทธิประโยชน์อาจจะไม่เท่ากันเช่นการรักษาไข้หวัดอาจจะมียาใช้จ่ายไม่เท่ากันส่งผลถึงระดับผู้ให้บริการทางการแพทย์ ซึ่งปัจจุบันนี้ทางภาครัฐก็ไม่ได้มีนโยบายในการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพยายามสร้างสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานของคนไทยให้เท่าเทียมกัน

๔.๑.๒ สาเหตุความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเกิดจาก

สาเหตุความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา

๑. ครู อาจารย์ผู้สอน

- การที่อาจารย์หรือครูเปิดคอร์สสอนพิเศษเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของความเหลื่อมล้ำการศึกษาเพราะว่า ถ้าครูเปิดคอร์สสอนพิเศษก็แสดงว่าูกก็มองว่าการศึกษาเป็นธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ และครูก็จะอาศัยช่องว่างทางการศึกษามาเสริมความเหลื่อมล้ำที่มันมีอยู่ให้เพิ่มมากขึ้น ถ้าหากใครมาเรียนพิเศษก็จะได้เกรดดีกว่า^{๓๓} การที่ครูสอนเด็กนักเรียนแล้วได้เกรดดีก็เป็นผลงานของเขา ดังนั้นการสอนก็จะสอนความรู้ที่ตรงจุดกับข้อสอบ^{๓๔} แต่ไม่ใช่ทั้งหมด สาเหตุความ

^{๓๒} คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๕๙, หน้า ๒ - ๙, ๒ - ๑๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๓๔} สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

เหลื่อมล้ำคือโรงเรียนไม่มีครูที่มีประสิทธิภาพพอเด็กถึงต้องออกไปหาครูที่มีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาในโรงเรียนได้เด็กก็ไม่ต้องเดินทางไปหาสถานที่เรียนในเมือง^{๓๕} แต่ในแง่ของความเป็นจริงอีกอย่างก็คือ เด็กไม่จำเป็นต้องไปเรียนพิเศษเพราะการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ก็อาจจะไม่จำเป็นต้องไปเรียนพิเศษกับครู ถ้าเด็กสามารถคอนโทรลตัวเองให้ไปหาความรู้ได้ไม่ใช่การเข้าอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าไปเล่นหรือหาความบันเทิงเพียงเท่านั้น^{๓๖}

- สังคมไทยให้ความสำคัญกับวุฒิการศึกษาเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำ วุฒิกิจการศึกษาก็จะเป็นตัวกำหนดค่าแรงในระยะเริ่มต้น เช่นวุฒิปริญญาตรีอันดับ๑ ปริญญาโทอันดับ๑ ปวช. ปวส. ก็จะถูกแบ่งเกรดกันโดยอันดับวุฒิการศึกษาเพราะวุฒิการศึกษามันต่างกัน ก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ยิ่งมีการศึกษาน้อยกว่าจะเข้าทำงานก็น้อยกว่า โอกาสในการหารายได้ก็น้อยกว่ารายได้ในทางที่ถูกที่ควรแบบปกติทั่วไป^{๓๗} วุฒิกิจการศึกษาก็นำไปสู่โอกาสที่ดีกว่า สมมุติว่าการจ้างงานในปัจจุบันยังมองกันที่เครดิตของการศึกษาไม่ได้มองกันที่ความสามารถในการทำงานก็เป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำ เพราะคนที่มีโอกาสจะได้เรียนจบการศึกษาสูงต้องเป็นคนที่มีความรู้ ซึ่งการที่ตลาดแรงงานมองกันที่วุฒิการศึกษาไม่ได้มองกันที่ความสามารถและประสบการณ์การทำงานก็ยังคงเป็นความเหลื่อมล้ำอยู่^{๓๘} แต่การที่สังคมให้ความสำคัญกับวุฒิการศึกษาเช่นการตีค่าคนในทางที่ผิด ปัจจุบันสังคมไทยมักตีค่าคนด้วยวุฒิการศึกษา ซึ่งถ้าหากใครมีวุฒิการศึกษามาแสดงก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนดีคนเก่ง แต่ในความเป็นจริงแล้วมันก็แค่กระดาษใบเดียว แจ็คหม่าบอกว่ามันก็แค่ใบเสร็จ การจะเป็นคนดีคนเก่งนั้นมันไม่ได้อยู่ที่วุฒิปริญญา แต่มันอยู่ที่การที่คุณได้แบ่งปัน ช่วยเหลือ ทำให้ผู้อื่นรัก ทำให้บรรยากาศในที่ทำงานมีความสุขนั่นคือสุดยอดของคน^{๓๙} ถ้าไม่ใช่คุณก็จะสามารถเข้าถึงงานได้มากขึ้นแล้วคนที่มีความรู้ก็จะได้ทำงาน อย่างในต่างประเทศที่ไปสมัครงานไม่มีบัตรประชาชน ไม่มีสำเนาทะเบียนบ้าน ไม่มีวุฒิปะไรเลยเอาแค่ resume ของตัวเองไปสมัครงานแล้วก็เบอร์โทรศัพท์ของเจ้านายเก่าเท่านั้นเองทุกคนสามารถที่จะหางานได้ขอให้มีความสามารถ^{๔๐} ปริญญาใบเดียวไม่สามารถการันตีว่าคนนี้โง่ หรือฉลาดเป็นการทำให้คุณค่าของคนหายไป คนบ้านนอกเรามีความรู้เยอะก็มีปัจจุบันนี้เขาใช้คำว่า

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย, อ่างแล้ว.

^{๓๖} สัมภาษณ์ คุณมนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์, ร.ผชช.พัฒนารายได้ และการกระทบรายได้, อ่างแล้ว.

^{๓๗} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๓๘} สัมภาษณ์ คุณภูมิสุข คณานุรักษ์, นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ, สัมภาษณ์ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ หมอคำ สมสวัสดิ์, เลขาธิการของชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จ.เชียงราย, อ่างแล้ว.

^{๔๐} สัมภาษณ์ คุณโจน จันได, ประชาชนชุมชน, อ่างแล้ว.

ปราชญ์ชาวบ้าน ดร.เขาเรียนเก่งเรื่องเดียว เช่น รู้เรื่องแมลงก็แมลงเรื่องเดียวไม่ได้รู้เรื่องอื่น แต่คนที่ไม่ได้จบนี้รู้หลายเรื่องที่เป็นต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นปริญญาจึงไม่ใช่ตัวชี้วัดคุณค่าของคนเสมอไป^{๔๑}

๒. ขนาดโรงเรียน

โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีครูไม่ครบชั้นเรียนก็เป็นปัญหาในเรื่องของคุณภาพของการเรียน ทำให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการที่ล่าช้าไม่เต็มศักยภาพที่เขาควรจะได้รับ รัฐบาลจึงได้มีนโยบายยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในบริเวณเดียวกันเข้าด้วยกันเพื่อให้มีครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่มากขึ้น มีความสะดวกในการสอนมากขึ้น และดึงงบประมาณมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนมากขึ้น และในพื้นที่ห่างไกลความเจริญบางแห่งก็ยังคงจำเป็นต้องให้มีการเปิดสอนอยู่ เพื่อให้เด็กที่อยู่ห่างไกลได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอยู่ แต่ตามกฎหมายทุกคนก็มีสิทธิ์เข้าถึงการศึกษาภาคบังคับอยู่แล้วก็คือเรียนจบจนถึงปวช.หรือม. ๖ แต่ถ้าพูดถึงขนาดของชั้นเรียนที่เหมาะสมจากงานวิจัยของต่างประเทศรูปแบบของการศึกษาเล่าเรียนในประเทศที่เขาประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนในแต่ละห้องเรียนก็มีอยู่ที่ ๒๐ คนต่อครูประจำชั้น ๑ คน ซึ่งในประเทศไทยก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องนี้คือเรื่องงบประมาณซึ่งเป็นเรื่องที่ยากที่จะทำให้แต่ละห้องมีนักเรียน ๒๐ คนต่อครูประจำชั้น ๑ คนเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากซึ่งเราประสบกับปัญหาตรงนี้อยู่^{๔๒} ขนาดของโรงเรียนไม่ได้เป็นสาเหตุของปัญหาของความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ยิ่งขนาดโรงเรียนยิ่งเล็กก็ยิ่งมีคุณภาพมากขึ้น ครูสามารถดูแลนักเรียนได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ที่ครูไม่สามารถดูแลเด็กนักเรียนได้ทั่วถึงเพราะครูมีจำนวนน้อย เด็กนักเรียนจะดูแลหรือช่วยเหลือตัวเองก็ค่อนข้างยาก^{๔๓} ขนาดของโรงเรียนไม่เป็นปัญหาหลัก แต่การบริหารจัดการศึกษาระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบทแตกต่างกัน^{๔๔}

๓. จำนวนครูผู้สอนแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน

ต้องเทียบเป็นสัดส่วนเหมือนกันคือครูต่อโรงเรียน ถ้าหากนักเรียนมีเยอะก็จะทำให้การดูแลทั่วถึงในการเรียนการสอนลดน้อยลง และเด็กก็จะไม่สนใจการเรียน ซึ่งอัตราครูต่อนักเรียนที่เหมาะสมก็คือ ๒๐ ต่อ ๑ เป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมที่ใช้อ้างอิงในระดับโลกด้วย ถ้าอัตราครูต่อนักเรียนอยู่ที่ ๕๐ ต่อ ๑ เราจะได้คะแนนประเมินที่ไม่ดี^{๔๕} จำนวนครูผู้สอนก็มีส่วนเหตุของความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษาดังเพราะจำนวนครูที่มีน้อยคุณภาพก็น้อย ถ้าโรงเรียนไหนสามารถจ้างครูได้เยอะก็มีคุณภาพเยอะ^{๔๖}

^{๔๑} สัมภาษณ์ คุณศิวโรดม จิตนิยม, ประธานสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย, อ่างแล้ว.

^{๔๒} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, อ่างแล้ว.

^{๔๓} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๔๕} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, อ่างแล้ว.

^{๔๖} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

๔. การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนกระทรวงศึกษาธิการก็จะมีหลักสูตรแกนกลางอยู่กับหลักสูตรมาตรฐานเป็นตัวกำหนดอยู่แล้ว ก็มี สมศ. เป็นหน่วยงานที่ประเมินทั้งภายในและภายนอก แต่ในความเป็นจริงแล้วรูปแบบการสอนของครูเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ เพราะโดยปกติแล้วหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรมาตรฐานเป็นหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับอยู่แล้ว^{๔๗} การจัดการเรียนการสอนที่ไม่ได้มาตรฐานก็เป็นอีกหนึ่งสาเหตุของความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา^{๔๘} ควรมีการกำหนดหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพให้เท่าเทียมกัน รวมถึงการกระจายการบริการทางการศึกษา กระจายงบประมาณทางการศึกษาให้ทั่วถึงทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนในชนบท^{๔๙}

๕. เทคโนโลยีใช้ในการเรียนการสอน

เทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ก็จะเป็นการเพิ่มศักยภาพแต่ด้วยงบประมาณที่เป็นข้อจำกัดทำให้สถานศึกษาหลายแห่งยังไม่สามารถที่จะจัดหาซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีเทคโนโลยีมาใช้งานได้เพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก^{๕๐} ในโรงเรียนใหญ่ ๆ มักมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนที่มั่นคงกว่า ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนชนบทมันไม่มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีเทคโนโลยี โอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้เทคโนโลยีอะไรต่าง ๆ ก็ลดน้อยลง^{๕๑}

สาเหตุความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

การเข้าถึงโอกาสในการประกอบอาชีพ ทั้งพื้นที่ในเมืองและชนบท ความแตกต่างทางภูมิประเทศทำให้อาชีพแตกต่างกัน^{๕๒} ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ประกอบอาชีพ คนจนประกอบอาชีพอิสระพื้นที่ในการทำมาหากินเป็นของตนเองก็ไม่มี หรือรายได้ที่ทำมาหากินไม่เพียงพอก็ต้องไปเป็นลูกจ้างเขา นโยบายการพัฒนาประเทศก็มีส่วนด้วยเช่นกัน^{๕๓} ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ส่วนหนึ่งก็เกิดจากโอกาส เรื่องของความรู้ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ โอกาสที่จะได้เข้าทำงานหรือการประกอบอาชีพ การเข้าถึงบริการที่ภาครัฐจัดให้ อย่างเช่น การจะเข้าถึงการเรียนทางวิชาชีพแต่ได้รับแค่ ๓๐ คน อย่างนี้คนจนก็ไม่ได้เรียนแล้ว ในขณะที่บางคนก็เรียนก็ไม่มีค่าจ้างเป็นคนที่ ๑ หรือคนที่ ๒ อาจไม่มีความจำเป็นเท่าคนที่ ๓๕ ประมาณนี้^{๕๔} การผูกขาดทางธุรกิจเป็นปัญหาหลักเลย อย่างเช่น

^{๔๗} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, อ่างแล้ว.

^{๔๘} สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๕๐} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, อ่างแล้ว.

^{๕๑} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๕๒} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, อ่างแล้ว.

^{๕๓} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๕๔} สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

ผลผลิตทางการเกษตรมันมีการผูกขาดระหว่างนายทุนกับรัฐบาลเพื่อที่จะควบคุมราคาผลผลิต ปีไหนลำไยเยอะเขาก็บอกมันเยอะซื้อแพงไม่ได้ก็ต้องขายราคาที่ถูก ปีไหนลำไยน้อยเขาก็บอกว่ามันน้อยหายากก็เลยซื้อแพง ๆ แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้อะไรทั้งขึ้นทั้งลงนั่นคือการผูกขาด^{๕๕} ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาส่งผลกระทบต่อรายได้ในสังคมไทย ถ้าครอบครัวที่รวยมีโอกาสส่งลูกหลานให้เรียนในระดับที่สูงก็มีโอกาสที่จะทำงานหรือมีรายได้ที่ดีกว่าคนที่ไม่ได้รับการศึกษา เพราะตลาดแรงงานในบ้านเราเป็นตลาดแรงงานที่จ้างคนตามวุฒิการศึกษาไม่ได้จ้างคนตามความสามารถเพียงอย่างเดียว^{๕๖} สำหรับคนที่ไม่มีโอกาสทางเลือกก็น้อยลง โอกาสที่จะทำงานอื่นที่มีรายได้ดีก็ลดลง^{๕๗}

สาเหตุของความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน

มาจากรายได้ของคนสองกลุ่มที่ไม่เท่ากัน คนรวยมีรายได้เยอะขึ้นทุกวัน แต่เกษตรกรซึ่งเป็นคนจนกลับมีรายได้ที่ไม่ได้ถูกพัฒนาขึ้นรายได้เท่าไรก็ยังมิเท่าเดิมซ้ำซ้ำใช้จ่ายก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นได้เรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็ค่าแรง ค่าปุ๋ยค่ายา ที่เพิ่มขึ้นด้วยเรื่อย ๆ ทุกวันแต่ราคาผลผลิตกับไม่ได้เพิ่มขึ้นตาม ก็เลยทำให้มีช่องว่างที่มีระยะห่างเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มันจำเป็นที่ตัวของเกษตรกรหรือราษฎรต้องหารายได้เข้ามาที่ไม่มีทางอื่นนอกจากการไปกู้ยืม ซึ่งก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในการฝึกซ้อมที่ดินไปเรื่อย ๆ ผมมองว่าตัวของเกษตรกรการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้เขาเห็นถึงการพัฒนาวิธีการในการที่จะทำการเกษตร เราจะเห็นได้ว่าเกษตรกรเคยทำอะไรเมื่อ ๒๐ หรือ ๓๐ ปีที่แล้วทุกวันนี้ก็ยังทำเหมือนเดิม รายได้ก็ไม่ได้เท่าเดิม ทำก็ทำเหมือนเดิม แต่เกษตรกรไม่ได้มองว่าทำอย่างไรจะให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด ทำอย่างไรที่จะให้มีรายได้เข้ามาในที่ดินได้มากที่สุด คือทำนาอยู่หน้าแล้งก็หยุด แต่เขาไม่ได้มองว่าแล้วช่วงที่ไม่ได้ทำนาควรที่จะทำอะไรเพื่อให้มันมีรายได้เข้ามา ซึ่งการรอรายได้ก็รอรจากดินฟ้าอากาศ ที่เป็นตัวกำหนดว่าคุณจะมีรายได้จากการเกษตรมากเท่าไร ถ้าน้ำท่วมก็ขาดทุน ฝนแล้งก็ขาดทุนตัวของเกษตรกรไม่ได้มีการปรับตัวถึงตรงนี้เลย^{๕๘} คนยากจนที่ได้รับที่ดินสปก. เขาไม่สามารถที่จะทำมาหากินได้พอเลี้ยงชีพเขา เมื่อนำไปสลักหลังขายให้กับผู้อื่นเมื่อไม่มีที่ดินทำกินเขาก็ยากจนลงไปอีก ที่ดินเป็นเรื่องของการถ่ายทอดทางมรดก และในส่วนของเรื่องปัญหาของกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ที่ดินของชาวเลที่เขาอยู่มานานแล้วแต่รัฐบาลไปออกเป็นกฎหมายภายหลังว่าที่ดินบริเวณนี้เป็นที่ดินของป่าสงวน เป็นการออกกฎหมายที่ทับซ้อน กฎหมายไปครอบที่ดินที่เขาอยู่อาศัยมาก่อนซึ่งเป็นปัญหาที่กรมที่ดินจะรู้ดีว่าการออกเอกสารสิทธิ์สปก. ต้องมีการ

^{๕๕} สัมภาษณ์ คุณโจน จันได, ปรชาชนชุมชน, อ่างแล้ว.

^{๕๖} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, อ่างแล้ว.

^{๕๗} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๕๘} สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ สุนิพัฒน์, ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน, อ่างแล้ว.

ชี้เขตที่แน่นอน บางครั้งไม่มีการชี้เขตป่าไม้ก็มาบอกว่าเป็นของเขา และในส่วนของตัวเจ้าหน้าที่รัฐเอง มีปัญหาคอร์ปชั่นก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาเช่นกัน^{๕๙}

๑. ปัญหาข้าราชการเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำในด้านการถือครองที่ดิน

ปัญหาของข้าราชการก็มีส่วน ผมมองว่าตัวของข้าราชการ ๑. การทำงานของข้าราชการ ภายใต้ระเบียบกฎหมายส่วนหนึ่งมันไปไม่ถึงปัญหา พอจะทำอะไรข้าราชการก็ติดในกฎระเบียบ ๒. เกี่ยวกับนโยบาย ถึงเรื่องจะถูกกฎหมายแต่ก็ไม่ถูกกับนโยบายมันก็ทำให้ทำไม่ได้ ถึงเราอยากทำแต่ถ้า นายสั่งบอกว่าไม่ให้ทำก็ทำไม่ได้ การแก้ปัญหาบางอย่างของข้าราชการมันถึงตุลาชา ไม่รวดเร็วสาเหตุ ก็เพราะว่ามีหลายส่วนเข้ามาบีบบังคับระบบราชการ และอีกส่วนหนึ่งก็คือข้าราชการที่ไม่ดี เพราะข้าราชการเองก็มีทั้งที่ดีและไม่ดี ข้าราชการที่ไม่ดีเขาจะรู้ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วกว่า เขาจะรู้ว่าพื้นที่ ส่วนไหนที่จะปลูกสร้าง หรือมีโครงการก่อสร้างอะไรถ้าเขามีเงินก็จะไปกว้านซื้อพื้นที่แถวนั้นเอาไว้ก็เป็นปัญหา หรืออาจมีการฮั้วกับนายทุนโดยการจ้างข่าวเพื่อให้ในทุนไปกว้านซื้อ ซึ่งตรงนี้เขาอาจจะ ไม่ได้ลงทุนด้วยตนเองแต่เขาอาจจะจ้างข่าวให้กับนายทุนเพื่อมุ่งหวังเงินเปอร์เซ็นต์^{๖๐}

๒. ชาวบ้านไม่ตื่นตัวในการออกเอกสารสิทธิ์

ปัญหานี้เป็นปัญหาส่วนมากเลย เพราะชาวบ้านเองส่วนใหญ่แล้วเขาไม่เห็นความสำคัญของเอกสารสิทธิ์ เพราะทุกวันนี้เขาทำกินอยู่แล้วเขาไม่ได้เดือดร้อนในเรื่องของการมีเอกสารสิทธิ์ หรือไม่มีเอกสารสิทธิ์ ยกเว้นคนที่เขาเอาเอกสารสิทธิ์ไปทำเรื่องกู้เงิน แต่ถ้าเป็นชาวบ้านที่ไม่มีภาระที่จะต้องใช้เงินเขาก็จะไม่ค่อยสนใจเรื่องเอกสารเขาก็จะใช้ชีวิตของเขาอยู่อย่างนั้น ปัญหาคือต้องต่อสู้กันซึ่งจะต้องใช้เอกสารกรรมสิทธิ์ที่ดินเมื่อชาวบ้านไม่มีเอกสารก็สู้เขาไม่ได้ บ่อยครั้งที่มีการทำกินอยู่แต่เอกสารไปออกเป็นชื่อของคนอื่นแล้ว ถ้าเขาออกเอกสารแล้วการจะออกซ้ำเป็นที่คนอื่นก็ทำไม่ได้ ข้อมูลข้าราชการรับการอัปเดตว่าพื้นที่ตรงไหนที่จะออกเอกสารสิทธิ์ได้ ตัวชาวบ้านเองไม่ได้เห็นความสำคัญของเอกสารสิทธิ์ พื้นที่ที่บ้านเป็นนส. ๓ อยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น พื้นที่นส. ๓ ไม่มีระวาง ไม่มีแผนที่ การที่ถูกคนอื่นไปออกโฉนดสวมสิทธิ์ชาวบ้านก็ไม่สนใจไม่ได้มองเห็นปัญหาจะมาเห็นปัญหาก็คตอนที่โฉนดสวมสิทธิ์แล้วมีการฟ้องร้อง ซึ่งก็จะทำให้สู้เขาไม่ได้ในชั้นศาล^{๖๑}

๓. การเมือง และนักการเมือง

ไม่ได้เป็นปัญหาโดยตรง ปัญหาการเมืองหรือนักการเมืองถ้าหากจะให้มองก็คือพวกนายทุนนั่นเองและชาวบ้านก็ไปขอความช่วยเหลือเขา ในด้านของการเงินไปกู้ยืมเงินเขา มา เมื่อเขาต้องการค้าประกันก็ต้องเอาโฉนดไปเป็นหลักทรัพย์ค้าประกัน ซึ่งเป็นวัฏจักรเป็นเรื่องธรรมดาซึ่งเราต้องมาคิดว่าทำอย่างไรที่จะให้คนที่ไปกู้เงินเขาหันมากู้เงินในระบบแทน แทนที่จะไปกู้เงินนอกระบบ

^{๕๙} สัมภาษณ์ คุณณัฐสุน อินทรารุช, นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ระดับชำนาญการ, อ่างแล้ว.

^{๖๐} สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ สุนิพัฒน์, ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน, อ่างแล้ว.

^{๖๑} สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ สุนิพัฒน์, ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน, อ่างแล้ว.

ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกสร้างขึ้นจากตัวของชาวบ้านเองในเรื่องของปฏิสัมพันธ์ ไม่มีเงินก็ไปกู้เงินเขามาโดยเอาที่ไปค้ำประกันเขา ปัญหา มันก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ^{๖๒}

สาเหตุความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณะ

การบริการสาธารณะบางสิ่งบางอย่างก็เพื่อประโยชน์ผู้มีรายได้สูงเช่นการคมนาคมที่รัฐบาลพยายาม สร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกมารวมไว้ในตัวเมืองใหญ่เช่นรถไฟฟ้าความเร็วสูงระบบการขนส่งมวลชนที่อยู่ในตัวเมืองกรุงเทพมหานครมีมากมายเกินความจำเป็น และบางจังหวัดก็ยังไม่มียุทธบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง^{๖๓} เกิดจากระเบียบชั้นตอน ถ้าหากระเบียบชั้นตอนไม่ยุ่งยากซับซ้อนคนยากจนทั่วไปก็สามารถเข้ามาใช้บริการได้ มีความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ แต่ในสังคมของเราถ้าใครมีเส้นสายมีคนรู้จักก็สามารถลดขั้นตอนใช้บริการได้เร็วขึ้น ในขณะที่คนที่ไม่มีใครรู้จัก ไม่มีเส้นสาย ก็ใช้บริการได้ยาก จึงมองว่าการบริการสาธารณะต้องมีความเป็นธรรม และไม่เป็นการเพิ่มภาระการให้บริการกับประชาชนมากเกินไป^{๖๔}

ตารางสรุปผลการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ด้านความเหลื่อมล้ำ	ผลการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบ
ด้านการศึกษา	- การขยายขนาดโรงเรียน - การเพิ่มจำนวนครู - การให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กนักเรียน - การกำหนดนโยบายของรัฐบาล
ด้านรายได้	- เปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำของรายได้สูงกว่าประเทศอื่น - การกระจายรายได้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น - การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเป็นลักษณะการใช้การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวนำการพัฒนาประเทศ

^{๖๒} สัมภาษณ์ คุณอาทิตย์ สุณีพัฒน์, ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน, อ่างแล้ว.

^{๖๓} สัมภาษณ์ คุณมนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์, ร.ผช.พัฒนารายได้ และการกระจายรายได้, อ่างแล้ว.

^{๖๔} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

ด้านความเหลื่อมล้ำ	ผลการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบ
ด้านการถือครองที่ดิน	- เกษตรกร ไม่สามารถเข้าถึงที่ดินทำกิน ระบบชลประทาน และเงินกู้ได้ - เจ้าของที่ดินรายใหญ่ไม่ได้ใช้ที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ - ที่ดินในประเทศไทยเพียงร้อยละ ๒๐ เท่านั้นที่เชื่อมต่อกับระบบชลประทาน - ที่ดินดังกล่าวอยู่ในสิทธิ์การถือครองนายทุนเป็นส่วนใหญ่
ด้านการบริการสาธารณสุข	- ผู้มีการศึกษาและรายได้น้อยกว่า มีแนวโน้มที่จะเสียชีวิตเมื่ออายุน้อย - บริการสาธารณสุขจึงต้องครอบคลุมส่งเสริมสุขภาพให้ทั่วถึงทุกภาคส่วน - รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

๔.๒.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ โดยที่สัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๙.๘ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในขณะที่จำนวน ประชากรวัยแรงงานได้เริ่มลดลงมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาวะ ที่ผลิตภาพแรงงานไทยก็ย่ำต่ำ เนื่องจากปัญหาคุณภาพแรงงาน ความล่าช้าในการพัฒนาเทคโนโลยี และปัญหา การบริหารจัดการจึงเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการสร้างรายได้และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย ทั้งนี้ เมื่อพิจารณา คุณภาพคนพบว่ายังมีปัญหาในแต่ละช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่พัฒนาการ ไม่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะของ แรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ขณะที่ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ครอบครัว มี

รูปแบบที่หลากหลายและเปราะบางสูงส่งผลต่อการบ่มเพาะให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ ประกอบกับการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยผ่านสังคมยุคดิจิทัล ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทักษะ และ พฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคน ให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะ การเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และ ความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคม ที่เข้มแข็งทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนที่ร่วมกัน พัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง อีกทั้งยังเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้าน ทั้งการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ และรายได้ที่ทำให้จำนวนคนยากจนลดลง บริการทางการศึกษาและสาธารณสุขขยายทั่วถึงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมนั้นยังมีความคืบหน้าช้า และยังเป็นปัญหาท้าทายใน หลายด้าน ทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับบริการที่คุณภาพต่ำกว่า รวมทั้งข้อจำกัดในการ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไข/ปัจจัย เสี่ยงหลายประการที่อาจจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยรุนแรงขึ้นได้ อาทิ การเป็นสังคมผู้สูงอายุของ ประเทศไทยซึ่งจำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ภาวะพึ่งพิงต่อวัยแรงงานสูงขึ้นจากภาระเลี้ยงดูทั้งเด็กและผู้สูงอายุทำให้มีข้อจำกัดในการออมเพื่ออนาคตประกอบกับบางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเงินและการออม ซึ่งอาจกลายเป็นผู้สูงอายุที่ยากจนในอนาคตได้ นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เอื้อ ประโยชน์ต่อผู้ที่สามารถเข้าถึงซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีทักษะสูงทำให้สามารถได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นและ ทิ้งห่างจากผู้ที่ขาดทักษะและไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ ขณะที่เดียวกันเทคโนโลยีก็สามารถทำให้ผู้ที่อยู่ ห่างไกลสามารถเข้าถึงการศึกษา ความรู้ และบริการสาธารณสุขได้ ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งพัฒนาและ แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เพื่อไม่ให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นข้อจำกัดต่อ การพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง โดยจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ เป็นองค์รวมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาภาคและเมือง และการบริหารจัดการ ภาครัฐ ดังนั้น การสร้าง

เป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนา ในยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มาเป็นพลังร่วมและสนับสนุนการพัฒนา อาทิ ยุทธศาสตร์ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนที่จะเป็นช่องทางให้ชุมชนและผู้ใช้แรงงานได้มีศักยภาพและโอกาสได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นการบริหารจัดการที่ดินให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐที่จะช่วยสร้างความเป็นธรรมในสังคม ป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย และยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจที่จะช่วยกระจาย ความเจริญและรายได้ไปสู่พื้นที่ สำหรับยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในช่วง ๕ ปีต่อจากนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและ สาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทยซึ่งเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากที่ได้ ขับเคลื่อนและผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและ การใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น และการสร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือ ที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ ๔๐ รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึง ปัจจัย การผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิง พื้นที่และบูรณาการเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ

แนวทางการพัฒนา

๑. เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ ทั้งในด้านการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การได้รับขยายการคุ้มครอง ทางสังคม (Social Protection) และสวัสดิการ (Welfare) ที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และ การพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ โดย

๑) ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว พื้นที่ และสภาพร่างกาย การดูแลนักเรียนยากจนที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลที่ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างรายได้ของครัวเรือน การสนับสนุน ค่าเดินทางไปยังสถานศึกษา การปรับปรุงระบบคัดกรองและการให้เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน ของ สพฐ. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการให้ทุนการศึกษาต่อระดับสูง เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กนักเรียนออก จากโรงเรียนกลางคัน

๒) จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยรัฐจัดให้มีกลไกช่วยเหลือและสนับสนุนสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐในพื้นที่ได้ อาทิ ค่าใช้จ่าย การเดินทางไปสถานพยาบาล รวมทั้งจัดให้มีบริการด้านสุขภาพเชิงรุกทั้งในด้านการให้คำปรึกษา การควบคุม และป้องกันกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาเรื้อรังต่อสุขภาพ และการส่งเสริมด้านสุขอนามัย

๓) สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ โดยรัฐเข้าไปสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อ ป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะ ความชำนาญ การจัดสรรเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพอย่างทั่วถึง การขยายโอกาสในการเข้าถึงข่าวสาร สารสนเทศ และองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพและการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนส่งเสริมทักษะการบริหารเงิน เพื่อให้สามารถจัดการรายได้ เงินทุน และหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน เพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ที่จะช่วยให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ยากจน ได้มีที่ดิน ทำกินและมีที่อยู่อาศัย

๔) กำหนดนโยบายการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเอื้อประโยชน์ต่อ กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สิน และปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนปรับ โครงสร้างการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการ และเชิงพื้นที่ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมควบคู่ไปกับเป้าหมาย ทางเศรษฐกิจ

๕) เพิ่มการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้น้อยที่สุดอย่างเพียงพอและเหมาะสม อาทิ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขปฐมภูมิให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหา ชุมชนแออัดในเมือง สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จะต้องมี การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลกับการจัดบริการภาครัฐ โดยเชื่อมโยงฐานข้อมูล ของหน่วยงานราชการทั้งหมดและร่วมใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลดังกล่าว ในการกำหนดเป้าหมายคนจน คนเกือบจน และกลุ่มประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้น้อยที่สุด เพื่อให้สามารถระบุประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

๒. กระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ ครอบคลุมและทั่วถึง ตลอดจนปรับปรุงปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งกฎหมาย กฎ ระเบียบให้

เกิด การแข่งขันที่เป็นธรรม เพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐและทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน สามารถพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดย

๑) ส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้นระหว่างพื้นที่ โดย (๑) สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรครูมีการกระจายตัวอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้ง มาตรการที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน อาทิ สวัสดิการบ้านพักครู เส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพที่ชัดเจน เพิ่มโอกาสในการพัฒนาครู (๒) สร้างระบบความรับผิดชอบ (Accountability) ของการจัดการศึกษา โดยนำ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามาประกอบการประเมินผลครูและโรงเรียน (๓) ขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน

๒) บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ผ่านการพัฒนาาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควบคู่ไปกับบริหารจัดการการให้บริการระบบควบคุมโรคที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางในพื้นที่ห่างไกล

๓) ส่งเสริมและจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อให้เข้าถึงบริการของรัฐและโอกาสทาง สังคมได้อย่างเท่าเทียม รวมถึงการได้รับการพัฒนาทักษะให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ตามศักยภาพ และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทของกลุ่มข้างต้นให้มีส่วนร่วมในการบริหารและ การตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

๔.๒.๒ นโยบายการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ มีจุดแข็ง

ในแผน ๑๒ เราพูดถึง ๓ อย่าง ๑. คือ ให้โอกาสคนกลุ่มล่างได้ลืมตาอ้าปากได้ ได้เข้าถึง การบริการของรัฐ ๒. เราเน้นในเรื่องของการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ ทั้งด้านการสาธารณสุข การศึกษา ๓. เราเน้นในเรื่องของชุมชนเข้มแข็งที่คอยช่วยเหลือตนเองได้ เป็น ๓ จุดที่เราเน้นให้ ความสำคัญ ที่เราคิดว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้^{๖๕} การน้อมนำ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ^{๖๖} มีความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และ ผลักดันให้ประเทศไทยพ้นจากรายได้ปานกลาง ลดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำด้วยการเพิ่ม GDP โดยให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่ต่ำกว่าปีละ ๕ เปอร์เซ็นต์ เปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อย

^{๖๕} สัมภาษณ์ คุณมนต์ทิพย์ สัมพันธ์วงศ์, ร.ผชช.พัฒนารายได้ และการกระจายรายได้, อ่างแล้ว.

^{๖๖} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

เข้าถึงการบริการของรัฐที่มีคุณภาพ^{๖๗} เน้นการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมุ่งที่จะสร้างความเป็นธรรมนำนวัตกรรมมาใช้ ยกเว้นการศึกษา ต้องการกระจายรายได้ กระจายการทำงานของภาครัฐ กระจายการถือครองที่ดิน แก้ไขในทุกระบบพร้อมกัน^{๖๘}

๔.๒.๓ นโยบายการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ท่านคิดว่ามี จุดอ่อน

จุดอ่อนก็คือการนำไปปฏิบัติยังไม่สามารถบังคับใช้ได้จริงจัง การพัฒนาชาติต้องอาศัยเทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจ เป็นตัวนำ ทำให้คนที่รวยอยู่แล้วยิ่งมีโอกาสมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ยากจนคนที่ด้อยโอกาสอยู่แล้วโอกาสนั้นจะยิ่งน้อยลงถ้าหากเราไม่เน้นเศรษฐกิจ เราเน้นที่ความพอเพียงเน้นที่ความสุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง แต่ประเทศไทยยังใช้ตัวชี้วัดโดยการใช้เศรษฐกิจเป็นเกณฑ์อยู่ นี่จึงเป็นจุดอ่อน^{๖๙}

สรุปผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการสร้างรายได้และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคน ให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีความสุขกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะ การเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และ ความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคม ที่เข้มแข็ง

การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แนวทางการพัฒนาคือ ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยรัฐจัดให้มีกลไกช่วยเหลือและสนับสนุนสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย ที่จำเป็นเพื่อให้ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐ สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ โดยรัฐเข้าไปสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อ ป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำ

^{๖๗} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๖๘} สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

^{๖๙} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

กิน เพิ่มการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ ต่ำสุดอย่างเพียงพอและเหมาะสม อาทิ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้

ตารางสรุปผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

ด้านความเหลื่อมล้ำ	ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์
ด้านการศึกษา	- ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส - สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรครูมีการกระจายตัวอย่างมีประสิทธิภาพ - สร้างระบบความรับผิดชอบ ของการจัดการศึกษา - ขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน
ด้านรายได้	- พัฒนาไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง - การพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ - การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม - เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้
ด้านที่ดิน	- สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเอง - การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือ - การขยายโอกาสในการเข้าถึงข่าวสารสารสนเทศ - สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน เพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน

ด้านความเหลื่อมล้ำ	ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์
ด้านสาธารณสุข	- จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล - บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ - พัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพ - การให้บริการระบบควบคุมโรคที่มีคุณภาพ - นำเทคโนโลยี โดยเฉพาะ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางในพื้นที่ห่างไกล

๔.๓ ผลวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสำคัญ และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นโยบายสำคัญที่มีการดำเนินงานในปี ๒๕๕๙ และต่อเนื่องถึงปี ๒๕๖๐ ซึ่งประกอบด้วย การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ การลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน การลดความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข จึงได้นำแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

การลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ที่ผ่านมารัฐบาลได้จัดทำหลายโครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของการศึกษา ทั้งเรื่อง การส่งเสริมการศึกษานอกระบบผ่านทีวีสาธารณะ เป็นการจัดการเรียนการสอนการศึกษาใน และนอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยออกอากาศผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) การพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน (กศน.ฝึกอาชีพให้ประชาชน หนึ่งคนหนึ่ง

อาชีพ) การพัฒนา กศน.ตำบลเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ในการสร้างและกระจาย โอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน และโครงการคัดกรองนักเรียนยากจนเพื่อจัดสรรเงินอุดหนุน บัณฑิตพื้นฐานนักเรียนยากจน เท่าที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนมากที่สุดก็คือ การส่งเสริมการศึกษา นอกกระบบผ่านทีวีสาธารณะ ได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการเรียนผ่านสัญญาณดาวเทียมที่ยิง สัญญาณจากพระราชวังไกลกังวล ไปสอนยังโรงเรียนที่มีครูสอนนักเรียนไม่ครบชั้นตอนนี้ได้มีการ ขยายสัญญาณดาวเทียมไปครอบคลุมเกือบทั่วทุกโรงเรียนแล้ว ซึ่งโรงเรียนที่ได้ร่วมโครงการสัญญาณ ดาวเทียม จากการที่ได้สัมภาษณ์ **คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี** ทำให้ได้ทราบว่าเมื่อมีระยะเวลาผ่านไป ๒ - ๓ ปี ก็จะมีการกลับไปวัดผลซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพราะว่าเด็กนักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น เพราะเป็นการเรียนการสอนจากส่วนกลางโดยครู อาจารย์ผู้มีความชำนาญจากส่วนกลาง^{๗๐} ในส่วน ของการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา พบว่ายังไม่มีการให้ข้อมูลกลางถึง สถานศึกษาสำหรับผู้พิการในระดับอุดมศึกษา แต่ถ้าเป็นในส่วนของระดับมัธยมก็พบว่ามีอยู่แค่ใน ตัวจังหวัดทำให้การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของผู้พิการนั้นยังไม่กว้างพอ ได้มีการเปิดรับเด็กพิการ หรือเด็กพิเศษให้ได้เข้าไปศึกษาเล่าเรียนกับเด็กปกติบ้างในบางโรงเรียน เด็กบางส่วนสามารถปรับตัว เข้ากับเด็กปกติได้ แต่บางส่วนไม่สามารถปรับตัวได้ก็ทำให้เป็นปัญหาสำหรับเด็กผู้พิการ จึงควรมีการ ปลุกฝังความคิดให้กับเด็กนักเรียนที่เป็นนักเรียนปกติให้เห็นความสำคัญของการยอมรับในความ แตกต่างของสภาพร่างกายและจิตใจ และควรปลุกฝังอุปนิสัยของการรู้จักช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและ กัน ก็จะทำให้เด็กพิเศษ หรือผู้พิการมีโอกาสในการรับการศึกษาในสังคมได้มากขึ้น โครงการศูนย์ฝึก อาชีพชุมชน (กศน.ฝึกอาชีพให้ประชาชน หนึ่งคนหนึ่งอาชีพ) โครงการนี้หากมีการส่งเสริมอย่างจริงจัง ก็จะช่วยลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลงได้ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญ ที่เราควรให้ความตระหนักอีกเรื่องก็ คือ การโปรโมท ประชาสัมพันธ์ให้หลายภาคส่วนได้ตื่นตัว และเห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม ความสามารถ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นในการทำงาน มากกว่าการ ที่มีใบวุฒิบัตรมาสมัครงาน หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ การปลุกฝังแนวคิดใหม่ ค่านิยมใหม่ใส่เข้าไปในหัวของ คนรุ่นใหม่ ที่ไม่ใช่แค่เพียงการตีค่าของคนแค่ ผลการศึกษาเล่าเรียน วุฒิการศึกษา หรือแค่ใบปริญญา เป็นตัวชี้วัดความเก่งของคน แต่สิ่งที่สำคัญสำหรับสังคมไทยในปัจจุบันนี้ก็ คือ การรู้จักเสียสละ ประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสา มีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่หลักสูตร การศึกษาในปัจจุบันยังขาดหายไปในการศึกษาสมัยใหม่ ดังที่เราได้เห็นกันชัดเจนในปัจจุบันนี้ แม้บาง ท่านจบปริญญาเอกแต่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ และสังคมได้ ก็เปล่าประโยชน์ ดังนั้นการ กระตุ้นให้หลายฝ่ายหันมามองความจริงจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ และจะช่วยสร้างโอกาสให้ผู้ที่ต้องการ ทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัวได้มีงานทำ เพราะการนำด้านความรู้จากหลักเศรษฐกิจพอเพียง

^{๗๐} สัมภาษณ์ คุณณภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ, อ่างแล้ว.

มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ได้เรียนรู้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้รู้จักรอบคอบ ระวังระมัดระวังในการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม

ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ โครงการสวัสดิการแห่งรัฐ กระทรวงการคลังได้มีการเปิดให้ลงทะเบียนรอบแรก ปี ๒๕๕๙ จากการได้สัมภาษณ์ นายอุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรีทำให้ได้ทราบว่า มีผู้ที่มาสมสิทธิ์ในการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยทั้งที่ผู้สมสิทธิ์เป็นคนมีฐานะดี^{๗๑} เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงช่องโหว่ของระบบราชการของไทย และความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของคนในสังคมไทย ที่ขาดจิตสำนึกของการเสียสละ ความมีจิตสาธารณะที่จะช่วยเหลือแบ่งปันผู้ที่ด้อยกว่า แต่กลับไปเบียดเบียนผู้ที่ด้อยกว่าแทน ทั้งนี้ก็เป็นเพราะในสังคมไทยอาจจะมีคนที่ประพฤติตนแบบนี้มากจนเกิดเป็นความเคยชินจนมองไม่เห็นถึงข้อบกพร่องของตนที่เกิดขึ้น ด้วยเข้าใจว่าใคร ๆ ก็ทำกัน และในส่วนของกระบวนการกลั่นกรองข้อมูลผู้มาลงทะเบียนที่ค่อนข้างหละหลวมจึงทำให้เกิดช่องโหว่ขึ้นมา อีกส่วนที่จะไม่กล่าวถึงก็คงจะไม่ได้ นั่นก็คือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หากเจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจโอกาสในการเข้ามาสมสิทธิ์ก็เป็นไปได้ยาก การช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยก็ยังทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น และบัตรสวัสดิการแห่งรัฐก็ใช้ได้กับเฉพาะร้านค้าที่ร่วมรายการเพียงเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้กับร้านอื่นได้ หรือว่าจับจ่ายใช้สอยอย่างอื่นที่ต้องการซื้อได้

การลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ โครงการสนับสนุนการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ให้ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ สำหรับโครงการนี้รัฐบาลได้มีนโยบายให้จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ คือช่องทางในการเข้ารับบริการสถานบริการทั้งของรัฐเช่น โรงพยาบาลจะมีช่องทางพิเศษสำหรับผู้พิการ มีทางลาดสำหรับรถเข็นวีลแชร์ สถานบริการของเอกชนตามห้างร้าน หรือปั้มน้ำมันจะมีห้องน้ำสำหรับผู้พิการไว้ให้ผู้พิการ หรือคนท้องไว้บริการ แต่จากการที่ได้สัมภาษณ์ **คุณหน่อคำ สมสวัสดิ์** เลขานุการของชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จังหวัดเชียงราย พบว่านโยบายที่รัฐบาลกำหนดมายังไม่ตอบโจทย์กับการใช้ชีวิตของผู้พิการดีพอ เพราะในแง่ของความเป็นจริงผู้พิการมีความยากลำบากในการใช้ชีวิตมากกว่าคนปกติทั่วไปหลายเท่า หากมีการเจ็บป่วยไข้ก็ไม่สามารถที่จะเดินทางไปโรงพยาบาลได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการเดินทางพาไปหาหมอ หรือแม้กระทั่งหากผู้พิการมีความจำเป็นในการเดินทางไปติดต่อทำธุระบางอย่างนั้น การเดินทางด้วยรถประจำทางก็เป็นสิ่งที่ยากลำบากเช่นกัน เพราะรถประจำทางในประเทศไทยถูกออกแบบ และสร้างมาเพื่อให้คนปกติใช้บริการ คนพิการเวลาจะขึ้น ลงรถประจำทางเป็นเรื่องที่ยากจึงอยากให้ทางรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในจุดนี้ คืออยากให้มีงบประมาณในการจัดการพยาบาลที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ คนท้อง คนชรา

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

และอยากให้มีการกำหนดเป็นนโยบายในการออกแบบบรรดประจำทางรุ่นใหม่ ให้มีการออกแบบรองรับสำหรับผู้พิการ คนชรา หรือหญิงมีครรภ์ แบบที่เรียกกันว่ารถเมล์ชานต่ำ ก็จะช่วยชีวิตผู้พิการได้มีโอกาสนั่งสงคมมากยิ่งขึ้น^{๗๒} ในการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ หลักเศรษฐกิจพอเพียงก็แก้ไขได้ด้วยหลักพอประมาณคือความพออยู่พอกิน ไม่มากไม่น้อยเกินไป จนเดือดร้อนตนเองและผู้อื่น มีเหตุผลจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การลดความเหลื่อมล้ำด้านที่ดิน การจัดสรรที่ดินทำกินให้ประชาชนตามนโยบายที่ดินแห่งชาติ โดยการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชน หรือที่เราอาจจะเรียกกันแบบเข้าใจง่าย ๆ ว่าโฉนดชุมชน จากการสัมภาษณ์ **คุณสุแก้ว ฟุ้งฟู** กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ ทำให้ทราบว่า เป็นการช่วยให้เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินประกอบอาชีพได้มีโอกาสครอบครองที่ดิน เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกร เพราะอาชีพเกษตรกรเมื่อมีที่ดินเป็นของตนเองแล้วย่อมปรับปรุงทำนุบำรุงผืนดินที่ตนเป็นเจ้าของอย่างดี และโอกาสในการจะถูกเปลี่ยนมือไปอยู่ในมือของนายทุนนั้นก็มึ้นย่นนั้นเป็นเพราะว่าที่ดินแบบโฉนดชุมชนนั้น เป็นที่ดินที่ไม่มีโฉนดที่ราชการออกให้ แต่เป็นโฉนดแบบที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำขึ้นมาไม่สามารถนำไปทำธุรกรรมกับทางธนาคารได้จึงไม่เป็นที่ต้องการของนายทุน ชาวบ้านจึงสามารถทำกินได้จนชั่วลูก ชั่วหลาน กับอีกกรณีหนึ่งก็คือ การจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยธนาคารที่ดินได้จัดหาซื้อที่ดินจากผู้ที่ต้องการขาย แล้วนำไปปล่อยให้ผู้ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองได้เช่าซื้อที่ดิน โดยการผ่อนชำระที่ดินในระยะยาว ๒๐ - ๓๐ ปีในสวนนี้จะเป็นที่ดินที่มีโฉนด มีเอกสารสิทธิ์อย่างถูกต้องธนาคารที่ดินจึงจะสามารถจัดสรรให้กับพี่น้องเกษตรกรได้^{๗๓} และต้องเป็นที่ดินที่ราคาอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานไม่ใช่ที่ดินที่นายทุนขายในราคาที่สูงกว่าปกติ เมื่อชาวบ้านมีโอกาสที่จะเป็นเจ้าของที่ดินก็จะทำให้มีกำลังใจที่จะทำมาหากิน ไม่ต้องไปใช้ชีวิตเป็นลูกจ้างในนิคมอุตสาหกรรมที่หาความมั่นคงในชีวิตไม่ได้อีกต่อไป ในการลดความเหลื่อมล้ำด้านที่ดิน หลักเศรษฐกิจพอเพียงก็แก้ไขได้ด้วยหลักพอประมาณ ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไปโดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อนในเรื่องของการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองนั้นหากไม่มีเลยก็ย่อมมีความเดือดร้อนในการทำกินประกอบอาชีพเลี้ยงตน และครอบครัว และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

^{๗๒} สัมภาษณ์ คุณหน่อคำ สมสวัสดิ์, เลขานุการของชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จังหวัดเชียงราย, อ่างแล้ว.

^{๗๓} สัมภาษณ์ คุณสุแก้ว ฟุ้งฟู, กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ, อ่างแล้ว.

การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านสาธารณสุข ได้มีการวางรากฐานให้ระบบหลักประกันสุขภาพครอบคลุมประชากรในทุกภาคส่วน ประชาชนทั่วไปต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึง และการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินครบวงจร และระบบการส่งต่อโครงการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินในสถานพยาบาล ปี ๒๕๖๐ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตและลดความพิการของผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤตในการเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ หรือเอกชนที่อยู่ใกล้ที่สุดโดยไม่ต้องสำรองค่ารักษาพยาบาลเบื้องต้น ๗๒ ชั่วโมงแรกไม่ว่าสิทธิใดก็ตาม ในส่วนของนโยบายนี้ยังไม่สามารถทำได้จริงเป็นรูปธรรมเพราะค่ารักษาพยาบาลของเอกชนมีราคาแพง เครื่องมืออุปกรณ์การแพทย์มีราคาแพงรัฐบาลไม่สามารถเข้าไปควบคุมค่าใช้จ่ายตรงส่วนนี้ได้ จากการสัมภาษณ์ **คุณศศิวรรณ ชนะศุภโชค** นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ ให้ข้อมูลว่าถ้าเป็นในส่วนของการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการเตรียมการรักษา การส่งต่อผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลเข้ามาทำการรักษาในโรงพยาบาลที่มีความชำนาญเฉพาะทางแล้วก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก และเป็นการช่วยลดความเสี่ยงในอัตราการเสียชีวิตได้มาก เพราะในระหว่างการขนย้ายผู้ป่วยทางโรงพยาบาลต้นทางได้ติดต่อกับโรงพยาบาลปลายทางในเรื่องของการเตรียมการรักษาไว้แล้ว^{๗๔} ในการลดความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข หลักเศรษฐกิจพอเพียงก็แก้ไขได้ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงเงื่อนไขความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน และเงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่ข้าราชการพึงจะมีในการให้บริการกับประชาชนทั่วไป

สรุปผลวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้านการศึกษา การส่งเสริมการศึกษานอกระบบผ่านทีวีสาธารณะได้เข้ามามีบทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา เพราะช่วยสร้างโอกาสให้กับเด็กนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่ครูอาจารย์ไม่มีพอที่จะสอน มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน ยิ่งสัญญาณจากราชวังไกลกังวล ไปสอนอย่างโรงเรียนที่มีครูสอนนักเรียนไม่ครบชั้นตอนนี้ได้มีการขยายสัญญาณดาวเทียมไปครอบคลุมเกือบทั่วทุกโรงเรียนแล้ว เมื่อผ่านไป ๒ - ๓ ปี ก็จะมีการกลับไปวัดผลซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพราะว่าเด็กนักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น การพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา ยังคงไม่มีสถานศึกษาสำหรับผู้พิการในระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะ มีสถานศึกษาสำหรับผู้พิการสูงสุดแค่มัธยมปลายที่ตัวจังหวัด ซึ่งยังไม่มีการกระจายไปยังระดับอำเภอ ผู้พิการจึงยังไม่ได้รับสิทธิ์ตรงนี้ โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน (กศน.ฝึกอาชีพให้ประชาชน หนึ่งคนหนึ่งอาชีพ) หาก

^{๗๔} สัมภาษณ์ คุณศศิวรรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

มีการสนับสนุนโครงการนี้จะทำให้ผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงอาชีพเลี้ยงตนเองได้ แต่ในส่วนการนำไปใช้สมัครงาน ค่านิยมของคนในสังคมไทยยังไม่ยอมรับผู้ที่จบการศึกษานอกระบบที่ไม่มีวุฒิการศึกษา จำเป็นต้องมีการปรับทัศนคติ ปลุกฝังความเชื่อแบบใหม่ให้คนยอมรับในความสามารถของคนมากกว่าวุฒิการศึกษา

ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ผู้มีรายได้น้อยที่แท้จริงถูกสวมสิทธิ์ด้วยคนมีฐานะดี เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงช่องโหว่ของระบบการทำงานของราชการของไทย และความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของคนในสังคมไทย ที่ขาดจิตสำนึกของการเสียสละ ทำให้การช่วยเหลือยังไม่ถึงคนยากจน เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการที่ดี แต่ควรมีการพิจารณาในการให้เพราะผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีฐานะดี ส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการมีบำนาญก็ยอมไม่เดือดร้อนเท่ากับผู้สูงอายุที่เป็นชาวไร่ชาวนา จึงควรงดสำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะดี และข้าราชการบำนาญ เพื่อเพิ่มเติมให้กับผู้ที่ไม่ใช่สวัสดิการ และเบี้ยยังชีพผู้พิการเพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถอยู่ได้ การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ โครงการสนับสนุนการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ให้ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ สำหรับโครงการนี้รัฐบาลได้มีนโยบายให้จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ แต่ยังไม่ตอบโจทย์การใช้ชีวิตสำหรับผู้พิการ เพราะการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจำพวกห้องน้ำและช่องทางลาดชันสำหรับผู้พิการไม่ได้ช่วยมากนัก สิ่งที่ผู้พิการต้องการนั่นก็คือ อยากรให้มีการตัดแปลงรถประจำทางให้มีช่องทางขึ้นลงสำหรับผู้พิการ คนท้อง คนชรารขึ้นลงได้สะดวกในการเดินทาง และอยากรให้ตัดแปลงรถพยาบาลสำหรับขนย้ายผู้พิการเหมือนกับรถประจำทาง แบบที่เรียกว่ารถเมล์ขนต่ำเพื่อความสะดวกแก่ผู้พิการ

การลดความเหลื่อมล้ำด้านที่ดิน การจัดสรรที่ดินทำกินให้ประชาชนตามนโยบายที่ดินแห่งชาติ โดยการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เช่าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชน เพื่อป้องกันการจะถูกเปลี่ยนมือไปอยู่ในมือของนายทุน การจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยธนาคารที่ดินได้จัดหาซื้อที่ดินจากผู้ที่ต้องการขาย แล้วนำไปปล่อยให้ผู้ที่ไม่มียากินเป็นของตนเองได้เช่าซื้อที่ดิน โดยการผ่อนชำระที่ดินในระยะยาว ๒๐ - ๓๐ ปีในส่วนนี้จะเป็นที่ดินที่มีโฉนด มีเอกสารสิทธิ์อย่างถูกต้องธนาคารที่ดินจึงจะสามารถจัดสรรให้กับพี่น้องเกษตรกรได้

การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านสาธารณสุข ได้มีการวางรากฐานให้ระบบหลักประกันสุขภาพครอบคลุมประชากรในทุกภาคส่วน ประชาชนทั่วไปต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึง และการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินครบวงจร และระบบการส่งต่อโครงการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินในสถานพยาบาล ปี ๒๕๖๐ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตและลดความพิการของผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤตในการเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ การส่งต่อผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลเข้ามาทำการรักษาในโรงพยาบาลที่มีความชำนาญเฉพาะทางแล้วก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก และเป็นการ

ช่วยลดความเสี่ยงในอัตราการเสียชีวิตได้มาก เพราะในระหว่างการขนย้ายผู้ป่วยทางโรงพยาบาลต้นทางได้ติดต่อกับโรงพยาบาลปลายทางในเรื่องของการเตรียมการรักษาไว้แล้ว

สรุปตารางผลวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้านความเหลื่อมล้ำ	ผลการวิเคราะห์
ด้านการศึกษา	- การส่งเสริมการศึกษานอกระบบผ่านทีวีสาธารณะ มีการประเมินผลการศึกษานักเรียนมีเกณฑ์ที่ดีขึ้น - โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ช่วยสร้างอาชีพให้คน แต่ยังคงขาดการยอมรับ
ด้านรายได้	- โครงการสวัสดิการแห่งรัฐ มีการสวมสิทธิ์ผู้มีรายได้น้อย ต้องเพิ่มมาตรการคัดกรองข้อมูลมากกว่านี้ - การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐสำหรับผู้พิการ การสร้างห้องน้ำสำหรับผู้พิการ ยังไม่ตอบโจทย์ ควรมีการปรับแต่งรถพยาบาล และรถประจำทางสำหรับผู้พิการ
ด้านถือครองที่ดิน	- โฉนดชุมชน ช่วยให้ชาวบ้านมีที่ดินทำกินอย่างมั่นคง แต่ไม่สามารถใช้ที่ดินค้าประกันเพื่อกู้ยืมเงินกับทางธนาคารได้ - ธนาคารที่ดิน เป็นตัวกลางประสานงานจัดการหาซื้อที่ดินมาจัดสรรให้ชาวบ้านที่ต้องการเช่าซื้อที่ดินระยะ ๒๐ - ๓๐ ปี
ด้านสาธารณสุข	- การวางรากฐานให้ระบบหลักประกันสุขภาพครอบคลุมประชากรในทุกภาคส่วน - การพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินครบวงจร นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการเตรียมการรักษา การส่งต่อผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลเข้ามาทำการรักษาในโรงพยาบาลที่มีความชำนาญเฉพาะทาง

๔.๔ แนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๔.๔.๑ ข้อเสนอแนะแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

อันดับแรกอยากให้พัฒนาวินัยของคนในชาติก่อน ความเจริญทุกสิ่งทุกอย่างเริ่มจากวินัยของคนในชาติก่อน ปลุกฝังวินัยในทุกระดับตั้งแต่โรงเรียน ที่ทำงานควรมีการปลุกฝังวินัยในวิชาชีพ อย่างประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกสิ้นสุดลงประเทศญี่ปุ่นโดนระเบิดปรมาณู แต่ประเทศญี่ปุ่นก็สามารถพัฒนาชาติได้ด้วยวินัยของคนในชาติ และตอนที่ญี่ปุ่นประสบกับสึนามิประเทศญี่ปุ่นไม่ต้องการความช่วยเหลือจากใครเพราะเขาไม่ต้องการให้คนภายนอกเข้าไปวุ่นวายจะทำให้วินัยของคนในชาติของเขาหายไป ประเทศญี่ปุ่นไม่ต้องเสียงบประมาณมากมายอะไรมาจัดการกับปัญหาจราจรเหมือนอย่างประเทศไทย ประเทศไทยต้องเสียงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อที่จะมารองรับวินัยของคนในชาติ ซึ่งทุกวันนี้ประเทศไทยมาแก้ปัญหาที่ปลายเหตุทั้งนั้น อันดับที่สองก็คือ การบังคับใช้กฎหมายประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกฎหมายที่ดีที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง แต่ว่าการบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง และอีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญที่ต้องแก้ก็คือ ปัญหาคอร์รัปชัน เราไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง เมื่อไหร่เราก็อ้างว่าประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ แต่ถ้าเราบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ อย่างขโมยติดคุก ๒๕ ปี ก็ควรติด ๒๕ ปีแต่เนือภัยโทษได้ทุกปี ฆ่าคนตายติดคุกแค่ ๕ - ๖ ปีก็พ้นโทษออกมา เห็นได้ว่ากฎหมายของไทยไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ และปัญหาคอร์รัปชันก็ควรแก้อย่างจริงจัง^{๗๕}

๑. การประเมิณผล จุดมุ่งหมาย การชี้วัด มั่นเป็น การวัดกันทางเศรษฐกิจก็อาจจะลดความสุขของคนไทย ถ้าหากเราวัดกันที่ความสุขคนก็ไม่จำเป็นต้องมีรายได้เยอะ ขอแค่เพียงเรามีรายได้เพียงพอ

๒. ด้านเศรษฐกิจต้องสร้างคนที่เป็นคนดี มีคุณภาพ ศีลธรรมขึ้นมาไม่ใช่เน้นเศรษฐกิจอย่างเดียว^{๗๖} รัฐบาลบอกกับคนไทยทุกคนว่าต้อง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สิ่งที่ยอยากจะเสนอก็คือทุกคนต้องมีความสุข ต้องมีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ดังนั้นคำว่าความสุขนั้นบางคนมีเงิน ๑๐๐ ล้านถ้าไม่มีความสุขก็แค่นั้น บางคนมี ๑๐ บาทคือไม่ควรถือเรื่องรายได้เพียงอย่างเดียว ต้องเอาความสุขเป็นตัวตั้ง บางครั้งคนมีบ้านหลังเล็กก็มีความสุข บางครั้งคนมีบ้านหลังใหญ่ก็มีความสุข ดังนั้นต้องเติมคำว่าความสุขจึงจะมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยยึดแบบอย่างประเทศภูฏานกำลังทำอยู่ โดยยึดความสุขเป็นเป้าหมายไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเลขเงินเป็นสำคัญ ที่หนองสาหร่ายเองใช้ความสุขเป็นเป้าหมายมาสิบกว่าปี^{๗๗}

^{๗๕} สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

^{๗๖} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๗๗} สัมภาษณ์ คุณศิวโรดม จิตนิยม, ประธานสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย, อ่างแล้ว.

๔.๔.๒ ข้อเสนอแนะแนวทางกำหนดยุทธศาสตร์ที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ครอบคลุมแต่ต้องประเมินผลทุกปี และแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อนำมาวิเคราะห์ ข้อมูล เพิ่มเติมกลยุทธ์ กระบวนการต่าง ๆ ^{๗๘} เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ก็คือการตั้งเป้าหมายไว้ว่าประเทศไทยจะพ้นจากกับดักรายได้ต่ำ และรายได้ปานกลาง เป็นประเทศที่มีรายได้สูง ในขณะเดียวกันเท่าที่มองวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่ว่าด้วยความมั่นคง ความมั่งคั่ง และยั่งยืน มั่นคงก็คือทางทหาร ทางเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ก็จะมีทั้งทางด้านสร้างความมั่นคง และความมั่งคั่งที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ แต่ในขณะเดียวกันยุทธศาสตร์ที่สร้างความยั่งยืนของคนไทย ถ้วนหน้าทั้งมวลยังคงไม่มี ถ้าจะให้ยั่งยืนได้ก็มือเดียว คือคนต้องยั่งยืนด้วยเพราะถ้าเศรษฐกิจพัฒนา แต่ว่าคนในสังคมไทยมีเพียงส่วนเดียวที่มีส่วนไปขับเคลื่อนและได้รับผลประโยชน์ ในขณะเดียวกันผู้คนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้ขับเคลื่อนและขาดโอกาสในการรับผลประโยชน์จากความ มั่นคง มั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ก็จะไม่ยั่งยืน ^{๗๙} เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็พอได้ การประชาสัมพันธ์ของ ภาครัฐ Event ต่าง ๆ ของรัฐบาลดูเป็นการเอาใจคนมีเงินมากเกินไปอย่างโครงการอุ่นไอรักใช้เงิน หลายล้านบาท เห็นแล้วน่าเสียดาย รัฐบาลเอาใจคนมีเงิน และเอาใจภาคธุรกิจมากเกินไปทำให้การ ช่วยเหลือยังไม่ไปถึงคนที่ต้องการโอกาสเท่าที่ควรจะเป็น ^{๘๐}

๔.๔.๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำใน สังคมไทย

การแก้ไขปัญหาคอรัปชันได้ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำได้ เพราะระบบ ข้าราชการไทยหลายหน่วยงานที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ เราควรมีการสร้าง Social contract ร่วมกันเพื่อไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรม เราต้องการนโยบายภาษีที่ดินอัตราก้าวหน้า ภาษีที่ดินมรดก เพื่อให้ลดความเหลื่อมล้ำ แต่ที่ไม่สามารถจะนำไปสู่การออกกฎหมายได้ หรือการบังคับใช้กฎหมายได้ อย่างจริงจังนั้นเป็นเพราะนักการเมือง เราควรสร้างสัญญาประชาคมร่วมกันทำให้นักการเมืองเห็นว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้อง แก้ไขปัญหาช่วยกันผลักดันให้เกิดขึ้นได้จริง ^{๘๑} การ แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องใช้เวลาทุกรัฐบาลต้องให้ความสำคัญ และ ดำเนินการอย่างจริงจัง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคอรัปชัน การทำงานร่วมกันภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ร่วมกัน เจื่อนไชระเบียบ งบประมาณ เวลา ข้อมูลต้องถูกต้อง ชัดเจนตรงตามความเป็นจริงนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด หากข้อมูลที่ภาครัฐได้รับไม่ถูกต้องก็จะ

^{๗๘} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๗๙} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๘๐} สัมภาษณ์ คุณศศิธรณ ชนะศุภโชค, นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ, อ่างแล้ว.

^{๘๑} สัมภาษณ์ คุณณัฐสุชน อินทรารุท, นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ระดับชำนาญการ, อ่างแล้ว.

ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้^{๘๒} ต้องแก้กฎหมายที่มันเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำ ต้องสร้างโอกาส สร้างความเสมอภาคให้กับคนให้ทั่วถึง ในขณะที่เดียวกันเมื่อมองดูมันก็เป็นกรยากแต่ก็ต้องทำเพื่อให้ ช่องว่างมันลดลง แต่โอกาสที่จะทำให้เสมอภาคยังก็คงเป็นไปได้^{๘๓} การแก้ปัญหาที่มีเรื่องของการศึกษาอยากจะมีเงินทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนยากจนที่ไม่ใช่แค่ทุนกู้ยืม ซึ่งควรมีการนำเอา ผู้นำชุมชนเข้ามาร่วมพิจารณาการให้ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาเล่าเรียน อยากให้มีการช่วยเหลือในเรื่องของการดัดแปลงสภาพรถเพื่อให้บริการแก่ผู้พิการที่นั่งรถเข็น ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ไม่ใช่แค่ผู้พิการที่ นั่งรถเข็นอย่างเดียวแต่ยังรวมไปถึงการให้ความสะดวกแก่เด็ก คนแก่ และผู้หญิงมีครรภ์ที่จะได้ใช้ ประโยชน์ร่วมกันอีกด้วย ถึงแม้ว่าอาจจะไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนเป็นรถที่ประกอบจากนอก ทั้งคัน ก็อยากจะของบประมาณเพื่อที่จะให้ชุมชนได้ลองมาดัดแปลงสภาพรถเพื่ออำนวยความสะดวก ให้กับผู้พิการ และการพัฒนานวัตกรรมรถเข็นผู้พิการ โดยการดึงเอาสถาบันอาชีวศึกษาที่มีความชำนาญใน วิชาซีพีช่าง อย่างวิทยาลัยเทคนิค สารพัดช่าง หรือวิทยาลัยการอาชีพได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และสร้างนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการเหล่านี้^{๘๔} ต้องให้พี่น้องประชาชนมีส่วนร่วม ไม่ใช่ว่าแนวคิดมาจากรัฐบาลเพียงส่วนเดียว อย่างในปัจจุบันพี่น้องเทพาขอเข้ามามีส่วนร่วมในการ กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง แต่คนที่อนุมัติเรื่องไม่ได้อยู่ที่เทพา แต่ไปอยู่ที่กรุงเทพ ไม่ได้อยู่ในนิคม อุตสาหกรรม คนที่อนุมัติคำสั่งไม่ได้รู้ปัญหาของเรา รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้พี่น้องประชาชนให้ มานั่งจับเข้าคุยกันผมว่าทุกอย่างน่าจะไปได้ด้วยดี^{๘๕} รัฐบาลจะควบคุมการผูกขาดในทุก ๆ ด้านแล้วก็ ให้สิทธิ์กับประชาชนที่จะคัดเลือกตัวเองได้ตามต้องการออกแบบได้ตามที่ตัวเองต้องการถ้าควบคุมการ ผูกขาดได้ และประชาชนมีสิทธิ์ที่จะจัดการกับตนเองได้แค่นั้นก็จบทุกอย่าง^{๘๖} รัฐต้องออกนโยบายที่ เป็นธรรมและตอบสนองต่อปัญหาที่ร้อนแรงอยู่ตอนนี้ ปัญหาทางการศึกษาที่ไม่เพียงแต่เด็กตกหล่น จากระบบการศึกษา หรือไม่เพียงการไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา การศึกษาที่แพงไม่ทั่วถึงและไม่เป็น ธรรม ครูอาจารย์ผู้สอนที่ไม่เพียงพอ และประสิทธิภาพการสอนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และต้องมีการให้ คนไทยเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ ระบบประกันสุขภาพจ่ายตายและในราคาที่ถูกลง^{๘๗} เราต้องใช้จุด แข็งของประเทศไทย คำว่าแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์ใช้จุดแข็งตรงนี้มาเป็นตัวกำหนดซึ่งถ้าเราใช้จุดแข็ง ตรงนี้มันจะเห็นด้านที่อาชีพเกษตรจะเป็นตัวนำ อุตสาหกรรมจะมากู้กัน ตอนนี้อุตสาหกรรมเจริญ

^{๘๒} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๘๓} สัมภาษณ์ คุณอุทิศ บุญช่วย, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี, อ่างแล้ว.

^{๘๔} สัมภาษณ์ หน่อคำ สมสวัสดิ์, เลขานุการของชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จ.เชียงราย, อ่างแล้ว.

^{๘๕} สัมภาษณ์ สุแก้ว พุงฟู, กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ, อ่างแล้ว.

^{๘๖} สัมภาษณ์ คุณโจน จันโต, ปรชาชนชุมชน, อ่างแล้ว.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย, อ่างแล้ว.

รุดหน้าไปมากแล้ว แต่เกษตรกรรมยังย่ำอยู่กับที่ ดังนั้นถ้าผลักดันให้เกษตรกรรมได้ขึ้นมาคู่กับ อุตสาหกรรมจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำจากการใช้ทรัพยากรของประเทศได้อย่างสมดุล ตอนนี้เราใช้พื้นที่ที่เหมาะสมกับเกษตรกรรมไปสร้างพื้นที่อุตสาหกรรมก็มี แทนที่จะใช้พื้นที่นั้นเป็นอยู่อาศัยแล้ว ก็เพิ่มมูลค่าอยู่อาศัยให้เกิดรายได้ขึ้นมา กับอีกแบบคือ โครงสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อกับทุกคน ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจที่เอื้อกับนายทุนอย่างเดียว ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจที่เอื้อต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และ ประการที่สามคือ ต้องมีระบบสวัสดิการที่ดูแลให้เหมาะสมครอบคลุมทั่วถึงเป็นธรรมเฉลี่ยทุกข์และสุข คนรวยก็เฉลี่ยลงมาหน่อยเพื่อให้คนจนได้มีสวัสดิการที่มากขึ้น ระบบการศึกษาจำเป็นอย่างมากว่าคนไทยทุกคนต้องได้เรียนรู้อย่างเต็มรูปแบบเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ที่นี่ได้ ที่โน่นไม่ได้ โดยใช้วัฒนธรรม ประเพณีที่เรามีนี้แหละ อย่างภาคกลางได้พบเจอกันช่วงสงกรานต์ หรือเดือน ๑๐ เดือนอ้ายอะไรก็แล้วแต่ อีสานเขามีวัฒนธรรมอย่างไรภาคเหนือ ภาคใต้อย่างไร ใช้ตรงนี้มาช่วยกันสร้างพัฒนาประเทศ เราได้ กับสิ่งที่จำเป็นอย่างมากที่สุดคือ ต้องยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด ซึ่งแต่ละคนมีหน้าที่อยู่แล้ว อย่างคนนี้มีหน้าที่เป็นพ่อ ก็ทำหน้าที่ของพ่อให้ดีที่สุด พ่อมาเจอหน้าแม่ ก็มีหน้าที่เป็นลูกก็ทำหน้าที่ของลูกให้ดีที่สุด เมื่อไปโรงเรียนเป็นครูก็ทำหน้าที่ครูให้ดีที่สุดตรงนี้ก็ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำได้ครบทุกส่วน^{๘๘}

สรุปแนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ด้านการศึกษา ครูหรือ อาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มความใส่ใจกับเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่มีค่อนข้างต่ำมากกว่าเดิมเพราะ จากที่ผ่านมาครู อาจารย์ มักให้ความสำคัญกับเด็กที่เรียนดีอยู่แล้ว และปล่อยปละละเลยเด็กที่มีผลการเรียนในระดับกลางและระดับล่างทำให้ยังมีช่องว่างระหว่างเด็กเรียนดีและปานกลางมาก การสอนพิเศษหากเป็นการสอนแบบที่ไม่ได้หวังรายได้หรือผลประโยชน์ก็ควรจะมีให้กับเด็กที่มีผลการเรียนระดับที่แย่เพื่อช่วยยกระดับและปรับพื้นฐานความรู้ให้เด็กทัดเทียมกัน และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือการปลูกฝังค่านิยมเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไม่ควรยกย่องเชิดชู ชื่นชมเด็กที่มีผลการเรียนดีเพียงอย่างเดียวเพราะเป็นการปลูกฝังให้เด็กมุ่งเน้นที่ผลการเรียนเพียงอย่างเดียว จนเป็นเหตุที่นำไปสู่การทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการเรียนดี และเมื่อปล่อยไปนานวันทำให้กลายเป็นเรื่องปกติในสังคมจนกินแก้ไขเยียวยา การกระจายงบประมาณควรมีการกระจายอย่างทั่วถึงเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กได้มีงบประมาณจัดซื้อหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับเด็กนักเรียนให้มีความใกล้เคียงกับสถานศึกษาในตัวจังหวัด ควรเพิ่มอัตราครูผู้สอนให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมซึ่งเกณฑ์ที่เหมาะสมอยู่ที่เด็กนักเรียน ๒๐ คน ต่อครูผู้สอน ๑ คน

ด้านรายได้ สถานประกอบการควรให้โอกาสกับผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพในการรับคนเข้ามาทำงานมากกว่าที่จะยึดติดกับค่านิยมที่จะเลือกรับเฉพาะผู้ที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียว

^{๘๘} สัมภาษณ์ คุณศิวโรดม จิตนิยม, ประธานสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย, อ่างแล้ว.

จะทำให้ได้คนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน เพราะการที่รับเอาบุคลากรที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานเสมอไป ตรงกันข้ามหากรับเอาผู้ไม่มีคุณวุฒิเข้ามาทำงาน อาจจะได้พนักงานที่มีประสบการณ์ มีคุณภาพมีความตั้งใจทำงานมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาสูง ในส่วนของภาคการเกษตรรัฐบาลเองก็ควรเข้ามาดูแลเรื่องราคาราคาผลผลิตของเกษตรกรไม่ให้ราคาตกต่ำจนเกษตรกรไม่สามารถอยู่ได้ ไม่ควรให้มีการผูกขาดตลาดผลผลิตทางการเกษตร ควรดูแลควบคุมปุ๋ยยา สารเคมี ไม่ให้มีการนำเข้ามามากเกินไปจนเกินความจำเป็น และเงินช่วยเหลือของรัฐบาล สวัสดิการ บางอย่างก็ยังไม่ถึงผู้ที่เดือดร้อน เช่น งบอุดหนุนผู้มีรายได้น้อย ไม่มีการคัดกรองข้อมูลผู้มีรายได้น้อยทำให้คนที่รู้ช่องทางอาศัยช่องโหว่เข้ามาสวมสิทธิ์ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในขณะที่ผู้มีรายได้น้อยที่เป็นผู้ยากไร้ที่แท้จริงกลับไม่ได้รับข้อมูลการขึ้นทะเบียนและไม่ได้รับการช่วยเหลือตรงนี้ และเงินผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุบางท่านที่มีฐานะดีและบางส่วนมีเงินเกษียณอายุไม่มีความเดือดร้อนอะไร จึงน่าจะมีการนำเงินส่วนนี้ไปเพิ่มให้กับครอบครัวที่ยากจนมากกว่า

ด้านการถือครองที่ดิน รัฐบาลควรมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง เท่าที่ผ่านมามีปัญหาเรื่องการถือครองที่ดินมีแต่ทวีขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีลดลง เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่ารัฐบาลเองไม่ได้ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง การออกกฎหมายบังคับใช้ในเรื่องการการเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าในการถือครองที่ดินในกรรมสิทธิ์ยังไม่มีการบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าจะมีการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาแล้วก็ตาม แต่ก็สามารถช่วยได้แค่บางส่วน ที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ และที่ดินที่เหมาะสมกับการทำประโยชน์ส่วนมากยังอยู่กับนายทุนและไม่สามารถทำประโยชน์อะไรได้ รัฐบาลควรผ่อนปรนให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการที่ดินชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะร่วมกันอย่างเช่น ชุมชนบ้านแพะใต้ จังหวัดลำปาง ถึงแม้ว่าการจัดการโฉนดชุมชนไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้านได้แต่อย่างน้อยก็มีที่ดินให้ชาวบ้านไว้ทำกินอย่างมั่นคง และควรมีการปฏิรูปการทำงานของระบบราชการให้มีความรวดเร็ว เพราะการทำงานในระบบราชการไทยทุกหน่วยงานมีเสียงวิพากษ์ วิจัยจากประชาชนส่วนใหญ่ว่าการทำงานมีความล่าช้า ส่วนราชการควรทำความเข้าใจกับประชาชนเรื่องการออกเอกสารสิทธิ์ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ แนวทางในการออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและจะไม่ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ไม่หวังดี

ด้านการบริการสาธารณสุข ขั้นตอนในการเข้ารับบริการต่าง ๆ ของภาครัฐยังมีความล่าช้ากว่าของเอกชน งบประมาณที่จะกระจายไปยังโรงพยาบาลประจำอำเภอมีน้อยมาก ในส่วนของ การขยายโรงพยาบาลได้มีการปรับเปลี่ยนสาธารณสุขให้เป็นโรงพยาบาลตำบล แต่ก็ยังขาดบุคลากรทางการแพทย์ที่จะไปทำงานในส่วนของพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอยู่ในถิ่นทุรกันดารจึงยังไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มรูปแบบ จำเป็นต้องดึงเอาบุคลากรของอส.เข้ามาฝึกอบรมเพื่อช่วยลดการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และยังนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษาผู้ป่วย เช่น การแชร์ข้อมูล อาการ

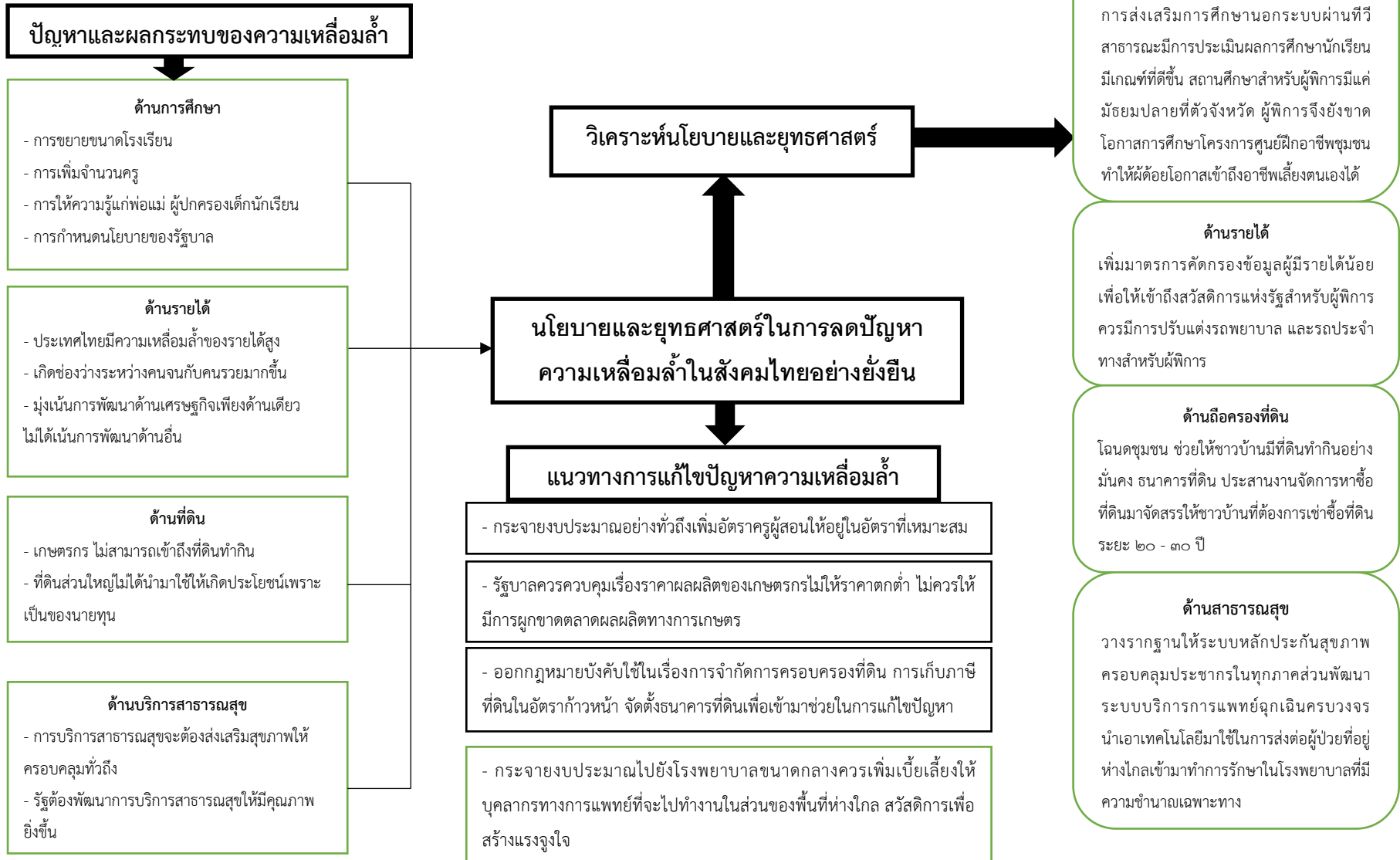
ของโรค การเตรียมการรักษาล่วงหน้าในขณะที่ทำการขนย้ายผู้ป่วย เพื่อไปยังโรงพยาบาลที่มีเครื่องมืออุปกรณ์ที่ครบครัน ทันสมัย และมีหมอผู้ชำนาญการ ซึ่งจะช่วยลดการเสียชีวิตของผู้ป่วยได้

ตารางสรุปแนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

ด้านความเหลื่อมล้ำ	การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ
ด้านการศึกษา	- อาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มความใส่ใจกับเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่มีค่อนข้างต่ำมากกว่าเดิม - การสอนพิเศษ ควรจะมีให้กับเด็กที่มีผลการเรียนระดับที่แย่เพื่อช่วยปรับพื้นฐานความรู้ให้เด็กทัดเทียมกัน - ปลุกฝังค่านิยมเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไม่ควรยกย่องเชิดชู ชื่นชมเด็กที่มีผลการเรียนดีเพียงอย่างเดียว - กระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง - เพิ่มอัตราครูผู้สอนให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสม
ด้านรายได้	- สถานประกอบการควรให้โอกาสกับผู้ที่มีความชำนาญในวิชาชีพในการรับคนเข้ามาทำงาน ไม่เลือกรับเฉพาะผู้ที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียว - รัฐบาลควรเข้ามาดูแลเรื่องราคาผลผลิตของเกษตรกรไม่ให้ราคาตกต่ำ ไม่ควรให้มีการผูกขาดตลาดผลผลิตทางการเกษตร - งบอุดหนุนผู้มีรายได้น้อย ควรมีการคัดกรองข้อมูลผู้มีรายได้น้อยทำให้คนที่มียาได้น้อยได้ประโยชน์จากการช่วยเหลือของภาครัฐอย่างแท้จริง

ด้านความเหลื่อมล้ำ	การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ
ด้านการถือครองที่ดิน	- ควรมีการออกกฎหมายบังคับใช้ในเรื่อง การเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า - จัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา - โฉนดชุมชนให้ชาวบ้านได้มีส่วนในการจัดการปัญหาาร่วมกัน - ปฏิรูปการทำงานของระบบราชการให้มีความรวดเร็ว - ราชการควรทำความเข้าใจกับประชาชนเรื่อง การออกเอกสารสิทธิ์ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ แนวทางในการออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน
ด้านการบริการสาธารณสุข	- ขั้นตอน ของภาครัฐควรรวดเร็วกว่านี้ - งบประมาณที่จะกระจายไปยังโรงพยาบาลประจำอำเภอควรเพิ่ม - บุคลากรทางการแพทย์ที่จะไปทำงานในพื้นที่ห่างไกลควรมีการเพิ่มเบี้ยเลี้ยง สวัสดิการเพื่อเป็นแรงจูงใจ - อุปกรณ์การแพทย์ที่ทันสมัยควรกระจายไปยังโรงพยาบาลขนาดกลาง

๔.๕ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

“การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” จะเห็นว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาสซึ่งโอกาสในที่นี้ คือ โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม เพราะความเหลื่อมล้ำจึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม แม้ว่าการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นประชาชนมีงานทำและมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น รายได้เฉลี่ยของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลงและประชาชนเข้าถึงบริการทางสังคมและ สาธารณูปโภคอันเป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โอกาสของคนในเมืองกับชนบทในการเข้าถึงบริการสาธารณะหลักที่มีคุณภาพยังมีช่องว่างมากและการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ในสังคมยังไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งก่อให้เกิดเป็นนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้ง ๔ ด้าน

ด้านการศึกษา ระบบการศึกษาทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างเช่น โรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองที่มีความพร้อมมากกว่า ความพร้อมในด้านของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีเข้ามา อย่างการคมนาคม ในเรื่องของตัวคนที่เข้ามาเรียน ผู้ปกครอง ในขณะที่ผู้ที่เรียนในชนบทความพร้อมตรงนี้จะน้อยกว่าก็จะมีผลแตกต่างกันเป็นผลพวงเป็นวัฏจักร เมื่อโรงเรียนใหญ่มีคนมาเรียนเยอะงบประมาณก็มาเยอะตามไปด้วย โอกาสที่คนจะสนใจหันมาเรียน เพราะมีความพร้อม พอคนหันมาเรียนเยอะก็มีการคัดเลือกนักเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า การเรียนการสอนก็ดีกว่า แม้แต่ตัวของครูเองครูผู้สอนก็มีโอกาสเลือกได้มากกว่าโรงเรียนที่อยู่ในชนบท ครูที่ดี ๆ เก่ง ๆ น้อยคนจะมีอุดมการณ์ที่จะอยู่ในชนบท ก็จะเป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนชนบท โรงเรียนในเมืองมีความพร้อมหลายอย่างครูก็อยากไปสอน นักเรียนก็อยากไปเรียน งบประมาณก็มีเยอะกว่าหลาย ๆ ด้าน การประเมินวัดความรู้ของเด็กนักเรียนไทยยังไม่ดีพอ โรงเรียนมีการพัฒนาคัดห้องเด็กเรียนดีปล่อยปละละเลย เด็กที่เรียนไม่ดีซึ่งมีจำนวนมากทำให้คุณภาพเด็กนักเรียนไทยสู้ประเทศอื่นไม่ได้

ด้านรายได้ ยังคงมีอยู่ในด้านของรายได้ของคนรวยที่รวยมากที่สุด กับคนจนมากที่สุดการเข้าถึงอาชีพหรือการบริการทางด้านอาชีพส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นมาด้วยเช่นกัน ในปัจจุบันช่องว่างระหว่างรายได้มีเยอะมากคนที่อยู่ระดับบนซึ่งมีรายได้เยอะสูงมากก็มีอยู่จำนวนน้อย แต่จำนวนน้อยนี้ถ้ารวมกันแล้วรายได้มากกว่าคน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ของประเทศอีกส่วนคนที่อยู่ระดับล่างมีเยอะเป็นพวกที่มีรายได้น้อยก็เลยทำให้เกิดช่องว่าง รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยพยายามแก้ไข โดยกำหนดนโยบายของรัฐบาลต่าง ๆ เพื่อกระจายรายได้ เช่น โครงการสวัสดิการแห่งรัฐ คนรวยจะลดน้อยลงแต่คนจนมีมากขึ้น คนชั้นกลางจะกลายมาเป็นคนจนมากขึ้น คนจนก็จะกลายเป็นคนที่ไม่มียะไรเลยและเมื่อจนลงโอกาสที่จะเลื่อนสถานะของตัวเองยากขึ้นมาก เพราะระบบมันออกแบบมาให้ปลาใหญ่กินปลาเล็กได้ตลอดแต่ปลาเล็กมีโอกาสน้อยที่สุดในปัจจุบัน

ด้านที่ดิน อย่างที่เราทราบปัญหาหลักของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยปัจจุบันมันก็เริ่มที่จากการถือครองที่ดิน การที่ราษฎรที่ทำการเกษตรไม่ได้มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองซึ่งมันก็เป็นมานานแล้วตั้งแต่ก่อนปี พ. ศ. ๒๕๑๘ ก่อนที่จะมีการรังวัดออกโฉนดที่ดินปัญหาพวกนี้มันก็มีมานานแล้ว ไม่มีคำว่าลดลงมีแต่จะเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ คนรวยก็มีแต่จะใช้อำนาจใช้เงินกว้านซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้นด้วยเรื่อย ๆ เพื่อมาเป็น

หลักทรัพย์ เพราะหลักทรัพย์ที่มั่นคงที่สุดก็คือที่ดิน เพราะที่ดินไม่มีคำว่าราคาตกมีแต่ราคาที่สูงขึ้นด้วยเรื่อย ๆ คนรวยจึงพยายามที่จะเก็บสะสมที่ดินไว้ อย่างคนจนเราก็ทราบดีว่าผลผลิตนั้นมันไม่เพียงพอกับการที่จะลงทุน ก็จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุน เมื่อมีการไปกู้ยืมก็ต้องเอาโฉนดที่ดินไปค้ำประกันสุดท้ายที่ดินก็จะหลุดมือไปเรื่อย ๆ ทุกวันนี้ราษฎรที่เป็นเจ้าของที่ดินแต่เดิมมีสถานะเป็นเพียงแค่ผู้เช่าเท่านั้น

ทางด้านสาธารณสุข ผู้ที่มีรายได้น้อยมีโอกาสเสียชีวิตจากโรคร้ายไข้เจ็บสูงกว่าคนที่มียาได้มาก ด้านการคมนาคม การขนส่งมวลชนที่ราคาไม่แพงกระจุกตัวอยู่ในตัวเมือง การให้บริการสาธารณสุขก็เป็นประเด็นสำคัญ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ได้พูดถึงเป็นสาระสำคัญในด้านของคุณภาพ ดูได้จากตัวชี้วัดต่างๆ คือสัดส่วนประชากรมีความแตกต่างกันมากระหว่างภาคอีสานกับในกรุงเทพมหานคร และส่วนที่จะกล่าวถึงอีกอย่างหนึ่งก็คือระบบสวัสดิการของภาครัฐ ระหว่างสวัสดิการของข้าราชการ กับบริการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค หรือระบบประกันสังคมจากนายจ้าง สิ่งที่เป็นสิทธิประโยชน์อาจจะไม่เท่ากันเช่น การรักษาไข้หวัดอาจจะมียาใช้จ่ายไม่เท่ากันส่งผลถึงระดับผู้ให้บริการทางการแพทย์ ซึ่งปัจจุบันนี้ทางภาครัฐก็ไม่ได้มีนโยบายในการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพยายามสร้างสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานของคนไทยให้เท่าเทียมกัน

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ

ด้านการศึกษา อาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มความใส่ใจกับเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่มีค่อนข้างต่ำมากกว่าเดิมเพราะ จากที่ผ่านมาครู อาจารย์ มักให้ความสำคัญกับเด็กที่เรียนดีอยู่แล้ว และปล่อยปละละเลยเด็กที่มีผลการเรียนในระดับกลางและระดับล่างทำให้ยังมีช่องว่างระหว่างเด็กเรียนดีและปานกลางมาก กระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กได้มีงบประมาณจัดซื้อหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับเด็กนักเรียนให้มีความใกล้เคียงกับสถานศึกษาในตัวจังหวัด ควรเพิ่มอัตราครูผู้สอนให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมซึ่งเกณฑ์ที่เหมาะสมอยู่ที่เด็กนักเรียน ๒๐ คน ต่อครูผู้สอน ๑ คน

ด้านรายได้ ควรให้โอกาสกับผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพเข้ามาทำงานมากกว่าที่จะเลือกรับเฉพาะผู้ที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียว จะทำให้ได้คนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน เพราะการที่รับเอาบุคลากรที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานเสมอไป หากรับเอาผู้ไม่มีคุณวุฒิเข้ามาทำงานอาจจะได้พนักงานที่มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพมีความตั้งใจทำงานมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาสูง ในส่วนของภาคการเกษตรรัฐบาลควรเข้ามาดูแลเรื่องราคาผลผลิตของเกษตรกรไม่ให้ราคาตกต่ำจนเกษตรกรไม่สามารถอยู่ได้ ไม่ควรให้มีการผูกขาดตลาดผลผลิตทางการเกษตร ควรดูแลควบคุมปุ๋ยยา สารเคมี ไม่ให้มีการนำเข้ามาจนเกินความจำเป็น และเงินช่วยเหลือของรัฐบาล สวัสดิการ งบอุดหนุนผู้มียาได้น้อย การคัดกรองข้อมูลผู้มียาได้น้อยทำให้ป้องกันการสวมสิทธิ์การใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และเงินผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุบางท่านที่มีฐานะดีและบางส่วนมีเงินเกษียณอายุไม่มีความเดือดร้อนอะไร จึงน่าจะมีการนำเงินส่วนนี้ไปเพิ่มให้กับครอบครัวที่ยากจนมากกว่า

ด้านการถือครองที่ดิน การออกกฎหมายบังคับใช้ในเรื่องการการเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าในการถือครองที่ดินในกรรมสิทธิ์ยังไม่มีการบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าจะมีการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาแล้วก็ตาม แต่ก็สามารถช่วยได้แค่บางส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ และที่ดินที่เหมาะสมกับการทำประโยชน์ส่วนมากยังอยู่กับนายทุนและไม่สามารถทำประโยชน์อะไรได้ รัฐบาลควรผ่อนปรนให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการที่ดินชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะร่วมกันอย่างน้อยก็ที่ดินให้ชาวบ้านไว้ทำกินอย่างมั่นคง และควรมีการปฏิรูปการทำงานของระบบราชการให้มีความรวดเร็ว ส่วนราชการควรทำความเข้าใจกับประชาชนเรื่องการออกเอกสารสิทธิ์ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ แนวทางในการออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและสามารถพึ่งตนเองได้

ด้านการบริการสาธารณสุข ลดขั้นตอนในการเข้ารับบริการต่าง ๆ งบประมาณที่จะกระจายงบประมาณไปยังโรงพยาบาลขนาดกลาง นำบุคลากรของ อสม.มาฝึกเพื่อทดแทนบุคลากรทางการแพทย์ที่จะไปทำงานในส่วนของพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอยู่ในถิ่นทุรกันดารจึงยังไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มรูปแบบ และยังนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษาผู้ป่วย เช่น การแชร์ข้อมูล อาการของโรค การตระเตรียมการรักษาล่วงหน้า ในขณะที่ทำการขนย้ายผู้ป่วย เพื่อไปยังโรงพยาบาลที่มีเครื่องมืออุปกรณ์ที่ครบครัน ทันสมัย และมีหมอผู้ชำนาญการ ซึ่งจะช่วยลดการเสียชีวิตของผู้ป่วยได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ๓) เพื่อวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ โดยมีวิธีการศึกษา ทั้งการศึกษาเชิงเอกสาร โดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี งานวิจัย และหนังสือที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นักวิชาการสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) หัวหน้าส่วนงานราชการจังหวัดกาญจนบุรี ประชาชนชุมชน จำนวน ๑๓ รูป/คน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ สภาพปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ นโยบาย และยุทธศาสตร์ชาติ การเข้าถึงโอกาสในด้านต่าง ๆ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการศึกษา ๒) ด้านรายได้ ๓) ด้านที่ดิน และ ๔) ด้านการบริการสาธารณสุข และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนามมาวิเคราะห์ตามหลักพรรณนาวิธี และเรียบเรียงเป็นเนื้อหาวิทยานิพนธ์ สรุปผลการวิจัย ด้วยวิธีนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา ซึ่งผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญ เป็นลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑

จากการศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่าด้านการศึกษา การเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับของคนไทยอยู่ในสัดส่วนที่สูง แต่ยังคงมีเด็กในวัยเรียนบางส่วนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา และแนวโน้มอัตราการเข้าเรียนลดลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นกำลังคนที่มีคุณภาพในอนาคต ในส่วนของศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (รวม ปวช.) และระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) มีแนวโน้มอัตราการเข้าเรียนที่เพิ่มขึ้น แต่ยังคงต่ำกว่าระดับชั้นอื่น ๆ และหากพิจารณารายภาค พบว่า ในภาพรวมอัตราการเข้าเรียนในแต่ละภาคจำแนกตามระดับชั้นไม่แตกต่างกันมาก แต่อัตราการเข้าเรียนระดับปริญญาตรีของกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนสูงกว่าภาคอื่น ๆ อยู่ที่ร้อยละ ๔๐.๔ ในขณะที่ภาคใต้มีอัตราการเรียนต่อปริญญาตรีต่ำที่สุดอยู่ที่ร้อยละ ๑๙.๒ ปัญหาที่เด็กไทยไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้มากเพียงพอที่จะสนับสนุนการทำงานในอนาคต เช่น มีเด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ต้องออกจากการเรียนกลางคัน หรือครอบครัวไม่สามารถ

แบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ และอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน และได้รับความสนใจ คือ การประเมินความรู้ของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ บ่งชี้ถึงปัญหาว่าความสามารถของเด็กนักเรียนไทยยังอยู่ในระดับแย่ ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษา อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มากกว่าแค่คุณภาพของการเรียนการสอน และมีทักษะไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ยังเป็นปัญหาที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทั้งนี้ ถ้าหากมีการวางแผนการจัดการที่ดี มีการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมย่อมสามารถที่จะบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยให้ลดลงได้

ด้านรายได้ พบว่า ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำของรายได้สูงกว่าประเทศอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีความเจริญมาแล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนาในอาเซียน โดยอันดับของความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยอยู่อันดับ ๓ ของโลก รองจากประเทศรัสเซีย และอินเดีย ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ที่นับวันจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น เนื่องจากรายได้เป็นตัวแปรหนึ่งที่บอกถึงความสามารถของคนในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรของสังคมเพื่อการดำรงชีวิต ดังนั้นการกระจายรายได้จึงเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่ง การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาจึงเป็นลักษณะการใช้การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวนำการพัฒนาประเทศ โดยหวังว่าจะอาศัยกลไกการไหลลงสู่เบื้องล่างจะทำให้ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ดีขึ้น แต่ผลที่เกิดขึ้นมีเพียงภาวะความยากจนเท่านั้นที่ลดลง ในขณะที่การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น สถานประกอบการควรให้โอกาสกับผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพในการรับคนเข้ามาทำงานมากกว่าที่จะยึดติดกับค่านิยมที่จะเลือกรับเฉพาะผู้ที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียว จะทำให้ได้คนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานในส่วนของการเกษตรรัฐบาลเองก็ควรเข้ามาดูแลเรื่องราคา

ผลผลิตของเกษตรกรไม่ให้ราคาตกต่ำจนเกษตรกรไม่สามารถอยู่ได้ ไม่ควรให้มีการผูกขาดตลาดผลผลิตทางการเกษตร เงินอุดหนุนผู้มีรายได้น้อย ต้องการคัดกรองข้อมูลผู้มีรายได้น้อยอย่างเข้มงวด รัดกุม เพื่อป้องกันการสวมสิทธิ์ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ด้านที่ดิน ปัญหาหลักของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ปัจจุบันมันก็เริ่มที่จากการถือครองที่ดิน การที่ราษฎรที่ทำการเกษตรไม่ได้มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองซึ่งมันก็เป็นมานานแล้ว ไม่มีคำว่าลดลงมีแต่จะเพิ่มขึ้นมากทุกวัน คนรวยก็มีแต่จะใช้อำนาจใช้เงินกว้านซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้นด้วยเรื่อย ๆ เพื่อมาเป็นหลักทรัพย์ เพราะหลักทรัพย์ที่มั่นคงที่สุดก็คือที่ดิน เพราะที่ดินไม่มีคำว่าราคาตกมีแต่ราคาที่จะเพิ่มขึ้นด้วยเรื่อย ๆ คนรวยจึงพยายามที่จะเก็บสะสมที่ดินไว้ อย่างคนจนเราก็คงคิดว่าผลผลิตนั้นมันไม่เพียงพอกับการที่จะลงทุน ก็จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุน เมื่อมีการไปกู้ยืมก็ต้องเอาโฉนดที่ดินไปค้ำประกันสุดท้ายที่ดินก็จะหลุดมือไปเรื่อย ๆ ทุกวันนี้ราษฎรที่เป็นเจ้าของที่ดินแต่เดิมมีสถานะเป็นเพียงแค่ผู้เช่าเท่านั้น คนยากจนไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินต้องบุกรุกเข้าไปทำกินในที่ดินของรัฐซึ่งตนเองไม่มีกรรมสิทธิ์และนำไปสู่ความขัดแย้ง เพราะความไม่เป็นธรรมในสังคมทั้งในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ การที่คนไทยอาจจะไม่ได้ใส่ใจเรื่องเอกสารสิทธิ์ คือไม่ได้พุ่งเป้าไปที่ตรงนี้จะต้องได้เอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้อง คิดแค่เพียงว่าขอให้เขาได้อยู่ตรงนี้ไม่มีใครมาขับไล่ก็พอ ส่วนใหญ่เป็นพวกนายทุนทั้งนั้นที่ทำก็เลยกลายเป็นว่า คนปกติทั่วไปก็ไม่ได้เอกสารสิทธิ์ ซึ่งตรงนี้ผู้นำเองจะต้องช่วยในการกระจายข่าว

ด้านการบริการสาธารณสุข ผู้ที่มีรายได้น้อยมีโอกาสเสียชีวิตจากโรคภัยไข้เจ็บสูงกว่าคนที่มียาได้มาก ถ้ามองในประเด็นของการให้บริการสาธารณสุขก็เป็นประเด็นสำคัญ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ได้พูดถึงเป็นสาระสำคัญในด้านของคุณภาพ ดูได้จากตัวชี้วัดต่างๆ คือสัดส่วน

ประชากรมีความแตกต่างกันมากระหว่างภาคอีสานกับใน กรุงเทพมหานคร และส่วนที่จะกล่าวถึงอีกอย่างหนึ่งก็คือระบบสวัสดิการของภาครัฐ ระหว่างสวัสดิการของข้าราชการ กับบริการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค หรือระบบประกันสังคมจากนายจ้าง สิ่งที่เป็นสิทธิประโยชน์อาจจะไม่เท่ากันเช่นการรักษาไข้หวัดอาจจะมีค่าใช้จ่ายไม่เท่ากันส่งผลถึงระดับผู้ให้บริการทางการแพทย์ ซึ่งปัจจุบันนี้ทางภาครัฐก็ไม่ได้ตั้งใจให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพยายามสร้างสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานของคนไทยให้เท่าเทียมกัน

๕.๑.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒

เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พบว่า

ด้านการศึกษา ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว พื้นที่ และสภาพร่างกาย การดูแลนักเรียนยากจนที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลที่ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างรายได้ของครัวเรือน การสนับสนุน ค่าเดินทางไปยังสถานศึกษา การปรับปรุงระบบคัดกรองและการให้เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน ของ สพฐ. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการให้ทุนการศึกษาต่อระดับสูง เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กนักเรียนออก จากโรงเรียนกลางคัน ส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพให้มีความเท่าเทียมกัน มากขึ้นระหว่างพื้นที่ โดย (๑) สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรครูมีการกระจายตัวอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้ง มาตรการที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน อาทิ สวัสดิการบ้านพักครู เส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพที่ชัดเจน เพิ่มโอกาสในการพัฒนาครู (๒) สร้างระบบความรับผิดชอบ ของการจัดการศึกษา โดยนำผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามาประกอบการประเมินผลครูและโรงเรียน (๓) ขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ โครงข่าย

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน

ด้านรายได้ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขปกคไให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหา ชุมชนแออัดในเมือง สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จะต้องมีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลกับการจัดบริการภาครัฐ โดยเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยงานราชการทั้งหมดและร่วมใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลดังกล่าว ในการกำหนดเป้าหมายคนจน คนเกือบจน และกลุ่มประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุด เพื่อให้สามารถระบุประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

ด้านที่ดิน สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ โดยรัฐเข้าไป สนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อ ป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะ ความชำนาญ การจัดสรรเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพอย่างทั่วถึง การขยายโอกาสในการเข้าถึงข่าวสาร สารสนเทศ และองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพและการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนส่งเสริมทักษะการบริหารเงิน เพื่อให้สามารถจัดการรายได้ เงินทุน และหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน เพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ที่จะช่วยให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ยากจน ได้มีที่ดิน ทำกินและมีที่อยู่อาศัย

ด้านบริการสาธารณสุข จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยรัฐจัดให้มีกลไกช่วยเหลือและสนับสนุนสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย ที่จำเป็นเพื่อให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐในพื้นที่ได้

อาทิ ค่าใช้จ่าย การเดินทางไปสถานพยาบาล รวมทั้งจัดให้มีบริการด้านสุขภาพเชิงรุกทั้งในด้านการให้คำปรึกษา การควบคุม และป้องกันกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาเรื้อรังต่อสุขภาพ และการส่งเสริมด้านสุขอนามัย บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ผ่านการ พัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วย ตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควบคู่ไปกับบริหารจัดการการให้บริการระบบควบคุมโรคที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางในพื้นที่ห่างไกล

๕.๑.๓ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓

เพื่อการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ มีดังนี้

พบว่า ด้านการศึกษา การส่งเสริมการศึกษานอกระบบผ่านทีวีสาธารณะช่วยสร้างโอกาสให้กับเด็กนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่ครู อาจารย์ไม่มีพอที่จะสอน มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน ด้วยการยิงสัญญาณจากราชวังไกลกังวล ไปสอนอย่างโรงเรียนที่มีครูสอนนักเรียนไม่ครบชั้นตอนนี้ได้มีการขยายสัญญาณดาวเทียมไปครอบคลุมเกือบทั่วทุกโรงเรียนแล้ว เมื่อวัดผลซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพราะว่าเด็กนักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น มีสถานศึกษาสำหรับผู้พิการสูงสุดแค่มีทยมปลายที่ตัวจังหวัด ซึ่งยังไม่มีมีการกระจายไปยังระดับอำเภอ ผู้พิการจึงยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปการศึกษานั้น เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา และความทุ่มเทอย่างต่อเนื่องกว่าจะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้รัฐบาลควรต้องกำหนดเป็นแบบยุทธศาสตร์ระยะยาวของประเทศ โดยหากดำเนินการได้สำเร็จ นอกจากสามารถทำให้ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมในสังคมไทยลดลงได้แล้ว ยังเป็นผลดีอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในที่สุด

ด้านรายได้ ผู้มีรายได้น้อยที่แท้จริงถูกสวมสิทธิด้วยคนมีฐานะดี เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงช่องโหว่ของระบบการทำงาน ของราชการของไทย และความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของคน ในสังคมไทย ที่ขาดจิตสำนึกของการเสียสละ ทำให้การช่วยเหลือ ยังไปไม่ถึงคนยากจน เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการที่ดี แต่ ควรมีการพิจารณาในการให้เพราะผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีฐานะดี ส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการมีบำนาญก็ยอมไม่เดือดร้อนเท่ากับ ผู้สูงอายุที่เป็นชาวไร่ชาวนา จึงควรงดสำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะดี และข้าราชการบำนาญ เพื่อเพิ่มเติมให้กับผู้ที่ไม่มียุติการ และ เบี้ยยังชีพผู้พิการเพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถอยู่ได้ การเข้าถึง สวัสดิการของรัฐ โครงการสนับสนุนการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการ ให้ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ สำหรับโครงการนี้รัฐบาลได้มีนโยบายให้จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้พิการ แต่ยังไม่ตอบโจทย์การใช้ชีวิตสำหรับผู้ พิการเพราะการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจำพวกห้องน้ำและ ช่องทางลาดชันสำหรับผู้พิการไม่ได้ช่วยมากนัก สิ่งที่ผู้พิการ ต้องการนั้นก็คือ อยากให้มีการตัดแปลงรถประจำทางให้มีช่องทาง ขึ้นลงสำหรับผู้พิการ คนท้อง คนชราขึ้นลงได้สะดวกในการ เดินทาง และอยากให้เกิดแปลงรถพยาบาลสำหรับขนย้ายผู้พิการ เหมือนกับรถประจำทาง แบบที่เรียกว่ารถเมล์ชานต่ำเพื่อความ สะดวกแก่ผู้พิการ

ด้านที่ดิน มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้ประชาชนตาม นโยบายที่ดินแห่งชาติ โดยการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดย ไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็น กลุ่มหรือชุมชน หรือที่เราอาจจะเรียกกันแบบเข้าใจง่าย ๆ ว่า โฉนดชุมชน เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกร เพราะ อาชีพเกษตรกรเมื่อมีที่ดินเป็นของตนเองแล้วย่อมปรับปรุงบำรุง ฝืนดินที่ตนเป็นเจ้าของอย่างดี และโอกาสในการจะถูกเปลี่ยนมือ ไปอยู่ในมือของนายทุนเป็นไปได้น้อย เพราะเงื่อนไขที่รัฐบาล กำหนดให้ครอบครองเฉพาะทำกินเท่านั้น การจัดตั้งธนาคารที่ดิน

เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยธนาคารที่ดินได้จัดหาซื้อที่ดินจากผู้ที่ต้องการขาย แล้วนำไปปล่อยให้ผู้ที่ไม่มียากที่ดินทำกินเป็นของตนเองได้เช่าซื้อที่ดิน โดยการผ่อนชำระที่ดินในระยะยาว ๒๐ – ๓๐ ปีในส่วนนี้จะเป็นที่ดินที่มีโฉนด มีเอกสารสิทธิ์อย่างถูกต้องธนาคารที่ดินจึงจะสามารถจัดสรรให้กับพี่น้องเกษตรกรได้

ด้านสาธารณสุข การวางรากฐานให้ระบบหลักประกันสุขภาพครอบคลุมประชากรในทุกภาคส่วน ประชาชนทั่วไปต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึง และการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินครบวงจร และระบบการส่งต่อโครงการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินในสถานพยาบาล ปี ๒๕๖๐ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตและลดความพิการของผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤตในการเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ หรือเอกชน การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการเตรียมการรักษา การส่งต่อผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลเข้ามาทำการรักษาในโรงพยาบาลที่มีความชำนาญเฉพาะทางแล้วก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก และเป็นการช่วยลดความเสี่ยงในอัตราการเสียชีวิตได้มาก เพราะในระหว่างการขนย้ายผู้ป่วยทางโรงพยาบาลต้นทางได้ติดต่อกับโรงพยาบาลปลายทางในเรื่องของการเตรียมการรักษาไว้แล้ว

๕.๑.๔ แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ด้านการศึกษา ครูหรือ อาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มความใส่ใจกับเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่มีค่อนข้างต่ำมากกว่าเดิมเพราะจากที่ผ่านมาครู อาจารย์ มักให้ความสำคัญกับเด็กที่เรียนดีอยู่แล้ว และปล่อยปละละเลยเด็กที่มีผลการเรียนในระดับกลางและระดับล่างทำให้ยังมีช่องว่างระหว่างเด็กเรียนดีและปานกลางมาก การสอนพิเศษหากเป็นการสอนแบบที่ไม่ได้หวังรายได้หรือผลประโยชน์ก็ควรจะมีให้กับเด็กที่มีผลการเรียนระดับที่แย่เพื่อช่วยยกระดับและปรับพื้นฐานความรู้ให้เด็กทัดเทียมกัน และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือการปลูกฝังค่านิยมเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไม่ควรยกย่องเชิดชู ชื่นชมเด็กที่มีผลการเรียนดีเพียงอย่างเดียว

เพราะเป็นการปลูกฝังให้เด็กมุ่งเน้นที่ผลการเรียนเพียงอย่างเดียว จนเป็นเหตุที่นำไปสู่การทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการเรียนดี และเมื่อปล่อยไปนานวันทำให้กลายเป็นเรื่องปกติในสังคมจนเกินแก้ไขเยียวยา การกระจายงบประมาณควรมีการกระจายอย่างทั่วถึงเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กได้มีงบประมาณจัดซื้อหาสื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอนให้กับเด็กนักเรียนให้มีความใกล้เคียงกับสถานศึกษาในตัวจังหวัด ควรเพิ่มอัตราครูผู้สอนให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมซึ่งเกณฑ์ที่เหมาะสมอยู่ที่เด็กนักเรียน ๒๐ คน ต่อครูผู้สอน ๑ คน

ด้านรายได้ สถานประกอบการควรให้โอกาสกับผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพในการรับคนเข้ามาทำงานมากกว่าที่จะยึดติดกับค่านิยมที่จะเลือกรับเฉพาะผู้ที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียว จะทำให้ได้คนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน เพราะการที่รับเอาบุคลากรที่มีคุณวุฒิเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานเสมอไป ตรงกันข้ามหากรับเอาผู้ไม่มีคุณวุฒิเข้ามาทำงานอาจจะได้พนักงานที่มีประสิทธิภาพ มีความตั้งใจทำงานมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาสูง ในส่วนของภาคการเกษตรรัฐบาลเองก็ควรเข้ามาดูแลเรื่องราคาผลผลิตของเกษตรกรไม่ให้ราคาตกต่ำจนเกษตรกรไม่สามารถอยู่ได้ ไม่ควรให้มีการผูกขาดตลาดผลผลิตทางการเกษตร ควรดูแลควบคุม ปุ๋ยยา สารเคมี ไม่ให้มีการนำเข้ามากจนเกินความจำเป็น และเงินช่วยเหลือของรัฐบาล สวัสดิการบางอย่างก็ยังไม่ถึงผู้ที่เดือดร้อน เช่น งบอุดหนุนผู้มีรายได้น้อย ไม่มีการคัดกรองข้อมูลผู้มีรายได้น้อยทำให้คนที่รู้ช่องทางอาศัยช่องโหว่เข้ามาสวมสิทธิ์ใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในขณะที่ผู้มีรายได้น้อยที่เป็นผู้ยากไร้ที่แท้จริงกลับไม่ได้รับข้อมูลการขึ้นทะเบียนและไม่ได้รับการช่วยเหลือตรงนี้ และเงินผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุบางท่านที่มีฐานะดีและบางส่วนมีเงินเกษียณอายุไม่มีความเดือดร้อนอะไร จึงน่าจะมีการนำเงินส่วนนี้ไปเพิ่มให้กับครอบครัวที่ยากจนมากกว่า

ด้านการถือครองที่ดิน รัฐบาลควรมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง เท่าที่ผ่านมามีปัญหาเรื่องการถือครองที่ดินมีแต่ทวีขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีลดลง เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่ารัฐบาลเองไม่ได้ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง การออกกฎหมายบังคับใช้ในเรื่องการการเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าในการถือครองที่ดินในกรรมสิทธิ์ยังไม่มี การบังคับใช้ยังเป็นรูปธรรม แม้ว่าจะมีการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหานี้แล้วก็ตาม แต่ก็สามารถช่วยได้แค่บางส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ และที่ดินที่เหมาะสมกับการทำประโยชน์ส่วนมากยังอยู่กับนายทุนและไม่สามารถทำประโยชน์อะไรได้ รัฐบาลควรผ่อนปรนให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการที่ดินชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะร่วมกัน อย่างเช่น ชุมชนบ้านแพะใต้ จังหวัดลำปาง ถึงแม้ว่าการจัดการโฉนดชุมชนไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้านได้แต่อย่างน้อยก็มีที่ดินให้ชาวบ้านไว้ทำกินอย่างมั่นคง และควรมีการปฏิรูปการทำงานของระบบราชการให้มีความรวดเร็ว เพราะการทำงานในระบบราชการไทยทุกหน่วยงานมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนส่วนใหญ่ว่าการทำงานมีความล่าช้า ส่วนราชการควรทำความเข้าใจกับประชาชนเรื่องการออกเอกสารสิทธิ์ระเบียบ ข้อปฏิบัติ แนวทางในการออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและจะไม่ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ไม่หวังดี

ด้านการบริการสาธารณสุข ขั้นตอนในการเข้ารับบริการต่าง ๆ ของภาครัฐยังมีความล่าช้ากว่าของเอกชน งบประมาณที่จะกระจายไปยังโรงพยาบาลประจำอำเภอมีน้อยมาก ในส่วนของการขยายโรงพยาบาลได้มีการปรับเปลี่ยนสาธารณสุขให้เป็นโรงพยาบาลตำบล แต่ก็ยังขาดบุคลากรทางการแพทย์ที่จะไปทำงานในส่วนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอยู่ในถิ่นทุรกันดารจึงยังไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มรูปแบบ จำเป็นต้องดึงเอาบุคลากรขององสสม.เข้ามาฝึกอบรมเพื่อช่วยลดการขาดแคลนบุคลากรทาง

การแพทย์ และยังนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษาผู้ป่วย เช่น การแชร์ข้อมูล อาการของโรค การเตรียมการรักษาล่วงหน้า ในขณะที่ทำการขนย้ายผู้ป่วย เพื่อไปยังโรงพยาบาลที่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ครบครัน ทันสมัย และมีหมอผู้ชำนาญการ ซึ่งจะช่วยลด การเสียชีวิตของผู้ป่วยได้

จากผลสรุปข้างต้นผู้วิจัยสามารถโยงไปสู่การพัฒนาสังคม ได้ ดังนี้

ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยมีมาช้านานมาก และมี หลากหลายปัญหา ในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยได้หยิบยกนำมาทำการ วิจัยทั้งหมด ๔ ด้านด้วยกัน เพราะเห็นว่า ๔ ด้านที่ทำการวิจัยใน ครั้งนี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของ มนุษย์ ประกอบด้วย ๑) ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา การศึกษา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม หาก มีการศึกษาที่สูงโอกาสในการเข้าถึงงานที่ดี และรายได้ที่ดีก็ย่อมมี มากกว่าผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ๒) ด้านรายได้ ในสังคม ปัจจุบันนี้พบว่ามี ความเหลื่อมล้ำสูงการกระจายรายได้ไม่ดี ประชาชนระดับรากหญ้ายังคงถูกเอารัดเอาเปรียบทุกช่องทาง ทุก อาชีพ ก็เป็นผลมาจากการศึกษาที่ต่ำ การไม่มีที่ดินทำกิน ที่ส่งผล ถึงรายได้ที่ไม่มีความมั่นคง ทำให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพ หารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวมีไม่มากนักจึง ต้องรับชะตา กรรมแบบมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ๓) ด้านที่ดิน ปัญหาที่ดินทำกินก็เป็น ปัจจัยหลักเช่นเดียวกันในการดำรงชีวิตของคนในสังคม หาก ชาวบ้านมีที่ดินทำกินอย่างมั่นคงก็ไม่ต้องกลัวอดตาย แต่จะดีมาก ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น หากที่ดินทำกินมีโฉนด มีเอกสารสิทธิ์ในการ ครอบครองและสามารถนำไปแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนได้ เมื่อถึง คราวจำเป็นที่ต้องใช้จ่ายเงินก้อนเพื่อนำไปหมุนเวียนลงทุน หรือ อาจจะใช้เพื่อการศึกษาของลูกหลาน และ ๔) ด้านการบริการ สาธารณสุข ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของ คนในสังคมเช่นกัน เพราะการเจ็บไข้ได้ป่วยสามารถเกิดขึ้นได้กับ คนทุกคน ทุกระดับ ทุกชนชั้น และสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนใน

สังคมไทยนั่นก็คือ ความเหลื่อมล้ำในการเข้ารับบริการสาธารณสุข ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบการให้บริการทางด้านสาธารณสุขที่ดีติดอันดับต้น ๆ ของโลกก็ตาม แต่ความเหลื่อมล้ำก็ยังมีให้เห็นเด่นชัด เพราะปัจจัยหลายอย่างทำให้คนระดับล่างยังคงได้รับโอกาสในการเข้าถึงการบริการสาธารณสุข ไม่เท่าเทียมกับคนระดับสูงอยู่ดี ส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ยิ่งเกิดช่องว่างมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ต้องทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลดลงมากกว่านี้ สังคมไทยยังคงต้องการมาตรการช่วยเหลือในการป้องกันหรือลดความเหลื่อมล้ำสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่เป็นระบบมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิใช่โครงการประชานิยมทั่วไป แต่ควรมีการบริหารจัดการที่มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสอันเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการหวาน โดยทั่วไป กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำและควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษน่าจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนในครอบครัวรายได้ต่ำในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นหญิง เพราะจะเป็นกลุ่มที่เข้าถึงบริการสาธารณสุขของรัฐทุกประเภทได้ยากกว่ากลุ่มอื่น ความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมอาจนำมาซึ่งผลกระทบรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางสังคมหรือการเมือง สำหรับผลกระทบต่อปัญหาสังคมที่ชัดเจนคงเป็นปัญหาอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นปัญหาลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ทั่วไป ไปจนถึงความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเพศ และแน่นอนปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ส่วนปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองย่อมเกิดขึ้นเมื่อผลกระทบของความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และเมื่อเรียกร้องทวงสิทธิ์แล้วไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการเพราะความเหลื่อมล้ำจะทำให้การแก้ไขปัญหามีความซับซ้อนและเกิดการสะสมของสภาพปัญหาแทบจะทุกเรื่อง สภาพปัญหาที่กล่าวถึงนั้น หากนึกคิดจะพบว่าทั้งสาเหตุและ

ผลกระทบของปัญหาจะวนเวียนอยู่ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านมากที่สุด เพราะเมื่อเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมปัญหาต่าง ๆ จะเชื่อมโยงกันไปหมด ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำในโอกาสการได้รับการศึกษาที่ดี ต่อเนื่องไปจนถึงการมีอาชีพที่ดีอันนำไปสู่การมีรายได้เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน จึงเป็นการช่วยพัฒนาสังคมให้มีความสงบสุขร่มเย็นในสังคมต่อไป

๕.๒ อภิปรายผล

ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการสร้างรายได้ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะ การเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคม ที่เข้มแข็ง

การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แนวทางการพัฒนา คือ ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเปราะบาง ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยรัฐจัดให้มีกลไกช่วยเหลือและสนับสนุนสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย ที่จำเป็นเพื่อให้

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐ สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ โดยรัฐเข้าไป สนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อ ป้องกัน การเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาค เกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน เพิ่มการจัดสวัสดิการสังคมให้กับ กลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ ต่ำสุดอย่างเพียงพอ และเหมาะสม อาทิ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้

ด้านการศึกษา การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้าน การศึกษาด้วยเงื่อนไขที่ ๑ เงื่อนไขความรู้ ตามแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่าง รอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้ เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการ วางแผน และความระมัดระวังใน ขั้นตอนปฏิบัติ คุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญา ในการดำเนินชีวิต พบว่า ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มี คุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ทางการศึกษาอย่าง ต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว ด้วยวิธีการ เรียนผ่านโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อ ช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน จะช่วย สร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ **ธัญชัย ไชยหงษ์**^๑ ได้ศึกษา “การประเมินความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพ สถานศึกษาของประเทศไทยจากผลการประเมินคุณภาพภายนอก

---

^๑ ธัญชัย ไชยหงษ์, “การประเมินความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพ สถานศึกษาของประเทศไทยจากผลการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต (การวัดและประเมินผลการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖).

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ๑) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีบทบาท อย่างแท้จริงในการเข้ามาร่วมจัดการศึกษาและบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ๒) ครูผู้สอนต้องรู้จักปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้เกิดความหลากหลาย และ ๓) สถานศึกษาควรเน้นการขยาย โอกาสทางการศึกษาควบคู่กับการยกระดับคุณภาพการศึกษา

ด้านรายได้ การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ด้วยห่วงที่ ๑ ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณในทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อนพบว่า พัฒนาไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงการพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับ **อำไพรัตน์ อักษรพรหม, กฤษณา รุ่งโรจน์วณิชย์**^๒ ได้ศึกษา “การพัฒนาาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว มีความต้องการสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ เหมือนกัน พบความเหลื่อมล้ำที่เป็นผลกระทบจากนโยบายภาครัฐที่ชัดเจน ได้แก่ การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบถ้วนหน้า เป็นเงินที่ไม่เพียงพอต่อการครองชีพของผู้สูงอายุที่ยากจน ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี

---

^๒ อำไพรัตน์ อักษรพรหม, กฤษณา รุ่งโรจน์วณิชย์, “การพัฒนาาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น), หน้า ๑๐ - ๑๒.

๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ปรัชญา คือ “สังคมครอบครัวเดียวกัน เท่าเทียมในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจความต้องการของครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ”

ด้านการถือครองที่ดิน การลดปัญหาด้านการถือครองที่ดิน ด้วยห่วงที่ ๑ ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณในทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไปโดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน และห่วงที่ ๓ ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล พบว่า สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเอง การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อ ป้องกันการเปลี่ยนมือ การขยายโอกาสในการเข้าถึงข่าวสาร สารสนเทศสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน เพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ซึ่งสอดคล้องกับ **โสมนัส ทรัพย์สินเสริม** ^๓ ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามุกรุกที่สาธารณประโยชน์” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามุกรุกที่สาธารณประโยชน์หมู่บ้านสันลมจอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชาชนรับรู้สภาพปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ และมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินการแก้ไขปัญหาระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในการเตรียมการแก้ไขปัญหาลดและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาระดับน้อย ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามุกรุกที่

---

^๓ โสมนัส ทรัพย์สินเสริม ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามุกรุกที่สาธารณประโยชน์”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์การเมือง)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , ๒๕๔๙).

สาธารณสุขประโยชน์ สาเหตุที่ทำให้มีการบุกรุกที่สาธารณสุขประโยชน์ และการทราบบ่าวสารการใช้ประโยชน์ในที่สาธารณะ การแก้ไข ปัญหาบุกรุกที่สาธารณสุขประโยชน์ของภาครัฐ ควรดำเนินการทั้งใน ด้านประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับที่สาธารณสุขประโยชน์ของรัฐ พัฒนาเจ้าหน้าที่รัฐให้มีความรู้และความเข้าใจในระเบียบวิธีการ ปฏิบัติอย่างถ่องแท้ ปรับปรุงในเรื่องการติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย และมาตรการ ต่าง ๆ ให้ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ด้านการบริการสาธารณสุข การลดปัญหาด้านการ บริการสาธารณสุข ด้วยเงื่อนไขที่ ๒ ของแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง เงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญา ในการดำเนินชีวิต พบว่า จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากร กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล บริหารจัดการการให้บริการ สาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ พัฒนาระบบส่งต่อ ผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศ ให้มีประสิทธิภาพ การให้บริการระบบควบคุมโรคที่มีคุณภาพ นำ เทคโนโลยี โดยเฉพาะ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งสอดคล้องกับ สิริรัตน์ สุวรรณรัตน์^๔ ได้ศึกษา “การจัดการการ ให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน ตามนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ ในระบบประกันสุขภาพ ของโรงพยาบาลเอกชนนอกเครือข่าย กองทุนสุขภาพ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการ จัดการการให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉินโรงพยาบาล มีการ

---

^๔ สิริรัตน์ สุวรรณรัตน์, “การจัดการการให้บริการด้านการแพทย์ ฉุกเฉิน ตามนโยบายลดความเหลื่อมล้ำในระบบประกันสุขภาพ ของ โรงพยาบาลเอกชนนอกเครือข่ายกองทุนสุขภาพ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๗).

วางแผนกำหนด เป้าหมายการทำงานโดยยึดหลักวิชาชีพภายใต้มาตรฐานเดียว มีระบบการคัดกรองผู้ป่วยฉุกเฉิน การ ตรวจสอบสิทธิการรักษาพยาบาลเพื่อประโยชน์ในการส่งต่อผู้ป่วยกลับโรงพยาบาลต้นสังกัดภายหลัง จากผู้ป่วยมีอาการปลอดภัยแล้ว มีการประชุมระหว่างคณะผู้บริหารกับหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ภายในโรงพยาบาล ประกอบกับระบบรายงาน มีความชัดเจนเรื่องการสร้างวิสัยทัศน์ขององค์การในการ ให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน และการควบคุมมาตรฐานโดยภาพรวมของโรงพยาบาลที่เป็น มาตรฐานสากล ระบบการตรวจสอบภายใน ระบบบริหารจัดการสมัยใหม่ แนวทางการจัดการการให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพคือ ปรับปรุงระบบการนำส่งผู้ป่วยฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจหลักเกณฑ์การประเมินระดับความ รุนแรงของการเจ็บป่วยฉุกเฉิน และคำว่า “ฉุกเฉินรักษาฟรี” แก่ประชาชน ปรับปรุงระบบการย้ายผู้ป่วย กลับโรงพยาบาลต้นสังกัด และปรับอัตราการจ่ายค่าชดเชยให้เหมาะสม เช่น การใช้ระบบ Co - payment การใช้ Third Party หรืออัตราการจ่ายค่าชดเชยหลายระดับตามความสามารถและต้นทุนโรงพยาบาล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องนี้ มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เชิง ทฤษฎี เชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการ ศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ด้านการศึกษา ควรเพิ่มงบประมาณในการจัดหา อุปกรณ์การเรียนการสอน เพิ่มเบี้ยเลี้ยง สวัสดิการให้กับครูผู้สอน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับครูผู้สอน

๒. ด้านรายได้ และการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐควรมีการ เพิ่มเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนให้เพียงพอต่อการ ดำรงชีวิตในสังคมได้ สวัสดิการของรัฐควรคำนึงถึงความเป็นจริงของหลักการใช้ชีวิตของผู้พิการ ควรมีรพพยาบาลที่ดัดแปลง

สำหรับการขนย้ายผู้พิการหากเกิดการเจ็บป่วย และ รถประจำทางเป็นรถเมล์ชานต่ำเพื่อให้ผู้พิการได้สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น

๓. ด้านที่ดิน การออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน และการเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าเป็นสิ่งที่สำคัญและน่าจะผลักดันให้ออกกฎหมายมาบังคับใช้ เพราะจะทำให้นายทุนไม่สามารถกว้านซื้อ กักตุนที่ดินโดยไม่ทำประโยชน์อะไรเลย ช่วยลดปัญหาการถือครองที่ดินที่มากเกินไปของนายทุนได้ ช่วยสร้างโอกาสให้ชาวบ้านได้มีที่ดินทำกินมากขึ้น

๔. การบริการสาธารณสุข ขั้นตอนการรับบริการควรมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ลดขั้นตอนเรื่องเอกสารลงเพื่อความรวดเร็วในการบริการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีอัธยาศัยที่ดีต่อผู้ป่วย ไม่ควรใช้คำพูดที่ไม่สุภาพกับผู้ป่วยที่มีฐานะยากจนคือไม่ควรเลือกปฏิบัติกับผู้ป่วยที่มีฐานะต่างกัน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยแบบเจาะลึกข้อมูลเฉพาะด้าน ในแต่ละด้านเพื่อให้ได้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยที่ละเอียดยิ่งขึ้น

๒. ควรมีการศึกษานโยบายพัฒนาสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

๓. ควรศึกษาการส่งเสริมในการพัฒนาอาชีพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจของสังคมไทย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

(๑) หนังสือ :

ชูเกียรติ ลีสวรรณ์. แนวความคิดและแนวทางการเตรียมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ สำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

ทอมสันคอยส์วีสดี. “การจะเป็นผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาที่ยั่งยืน”. ในจดหมายจากลอนดอน, โลกสีเขียว. ฉบับที่ ๒, พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๓๖.

ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พิชฌเนศ พรินติ้งเซ็นเตอร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐ - ๒๒.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง. สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔.

พระบรมราชาบาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗).

พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน พฤศจิกายน ๒๕๕๙, กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, หน้า ๑๓ - ๑๔.

ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี, พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙.

สถณี อาชวานันทกุล. ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา. พิมพ์ครั้งที่ ๑. (นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูป (สปร), ๒๕๕๔).

อัษฎาชัยนาม. แผนปฏิบัติการ ๒๑ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน), ๒๕๓๗).

อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, “ศาสตร์แห่งธรรมมิกราชาสร้างคุณค่าแห่งชีวิต”, นิตยสารข่าวทางเดิน, ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๑๔๙ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๓), หน้า ๕๑ - ๕๒ .

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) วิทยานิพนธ์และงานวิจัย :

- กรกนก สุริยะ. “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย”. **ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔.
- กาญจนา บุญยัง และคณะ . “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล”, **รายงานวิจัย**. สำนักงานวุฒิสภา, ๒๕๕๒.
- จุฬารณย์ คำทวี. “ไปที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านโครงการกลไกการพัฒนาที่สะอาดด้านการปศุสัตว์ในประเทศไทย จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒.
- ธัญชัย ไชยหงส์. “การประเมินความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพสถานศึกษาของประเทศไทยจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การวัดและประเมินผลการศึกษา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖,
- นพรัตน์ ไบยา. “การประเมินความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕.
- พระปริญญา ฐิตธมโม (จันทะมงคล). “บทบาทด้านการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารองค์การส่วนตำบลแม่ท่าช้าง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ภิรมย์พร อินพุ่ม. “แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- มีทยา บุตรงาม. “ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย”. *วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- รัตนา แก้วเสน. “การวางแผนระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่สมดุลด้วยตารางวางแผนเศรษฐกิจ พอเพียง: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”. *การค้นคว้าแบบอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.
- ศักดิ์ศรี รักไทย. “รูปแบบการจัดสรรน้ำใหม่จากอ่างเก็บน้ำแก่งกระจานที่ให้ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. *ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔.
- สิริรัตน์ สุวรรณรัตน์. “การจัดการการให้บริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน ตามนโยบายลดความเหลื่อมล้ำในระบบประกันสุขภาพ ของโรงพยาบาลเอกชนนอกเครือข่ายกองทุนสุขภาพกรุงเทพมหานคร”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๗.
- สุริยะ นุชพีช. ได้ศึกษา “การยอมรับของราษฎรต่อการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดิน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง จังหวัดชัยภูมิ”. *วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘.
- โสมนัส ทรัพย์สินเสริม. ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาบุงกรุกที่สาธารณประโยชน์”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์การเมือง)*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.
- อำไพรัตน์ อักษรพรหม. กฤษณา รุ่งโรจน์วณิชย์. “การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”. *รายงานการวิจัย*. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น).
- อุทัยวรรณ ภูเทศ. “กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้โดยการบูรณาการการเรียนการสอนกับการพัฒนา กรณีศึกษา ตำบลหนองตางู อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”. *ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

Cisco Systems. Troubleshooting overview. (2002). Available. HTTP: http://www.cisco.com/univercd/cc/td/doc/cisintwk/itg_v1/tr1901.htm, [๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑].

[detail/63210](http://www.cisco.com/univercd/cc/td/doc/cisintwk/itg_v1/tr1901.htm), [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

McNamara. C. **Basic guidelines to problem solving and decision making**. (1999). Available. HTTP: <http://www.authenticityconsulting.com>, [๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑].

ดร.บัณฑิต นิจถาวร. “ความเหลื่อมล้ำในเศรษฐกิจโลก”. (๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘). กรุงเทพฯธุรกิจ. [ออนไลน์]. ๒ ย่อหน้า. แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/>

ณรรักษ์ พิศลยบุตร. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: อีกหนึ่งปัญหาทางการศึกษาที่ภาครัฐควรใส่ใจ. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: bisonyabut@tdri.or.th, [๒๕ พฤษภาคม ๒๐๑๘].

ปัญหาถือครองที่ดิน ความเหลื่อมล้ำสุดขีด ภาพสังคมไทยระจุกจกจนกระจาย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.isranews.org/isranews-scoop/53793-land-61732.html, [๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

รสสุคนธ์ มกรมณี. ทฤษฎีการแก้ปัญหาและแนวปฏิบัติพื้นฐาน. [ออนไลน์].

<https://www.gotoknow.org/posts/73287>, [๒๖ ม.ค.๒๕๖๑].

สหประชาชาติในไทย. “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals/>, [๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

อีอิกแฟมเปิดเหลื่อมล้ำในไทย คนรวยสุด ๑๐% เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ๗๙% ของประเทศ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2017/02/69913>, [๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

(๔) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ คุณ มนต์ทิพย์ สัมพันธวงศ์ ผู้เชี่ยวชาญ พัฒนารายได้และการกระทบรายได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ คุณ ภูมิสุข คณานุกรักษ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ ณัฐสุน อินทรารุช นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ ณภัทรพงษ์ วชิรวงศ์บุรี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ อาทิตย์ สุนีพัฒน์ ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการที่ดินเอกชน สถาบันบริหารจัดการที่ดิน (องค์การมหาชน) ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ อุทิศ บุญช่วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กาญจนบุรี ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ ศศิวรรณ ชนะศุภโชค นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษกาญจนบุรี ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรี สุเนตร ทองดี พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ ศิวโรดม จิตนิยม ประธานสถาบันการเงินชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ หน่อคำ สมสวัสดิ์ เลขาธิการชมรมพัฒนาผู้พิการ โรงพยาบาลแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ โจน จันได ประชาญ์ชุมชน ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ คุณ สุแก้ว ฟุ้งฟู กรรมการสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ :

DeBono. E. Lateral thinking for management. **New York : McGraw-Hill**, 1971.

DeBono. E. **Teaching thinking**. London: Penquin Books, 1991.

Ernest, G., & Newell, A., GPS: A case study in generality and problem solving. **New York: Academic Press**, 1969.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Goldstein. E. Bruce. Cognitive Psychology. **California: Thomson & Wadsworth, 2008.**
- Goldstein. E. Bruce. Cognitive Psychology. **California: Thomson & Wadsworth, 2008.**
- Kowalski. Robin and Westen. Drew. Psychology (5" ed.). **Denvers: John Wiley & Sons, 2009.**
- Kowalski. Robin and Westen. Drew. Psychology (5" ed.). **Denvers: John Wiley & Sons, 2009.**
- Ludwig von Mises. **Human Action: A Treatise on Economics. 4th Ed.** Fox & Wilkes: 1966.
- Michael Redclift. Sustainable Development : Economic and the Environment. In M.Redclift and C. Sage (eds.). **Strategies for Sustainable Development : Local Agenda for theSouthern Hemisphere.** (U.K : John Wiley & Sons Ltd., 1994).
- Milton Friedman. **“Created Equal”**. สารคดีโทรทัศน์ชุด Free to Choose, 1990, บทโทรทัศน์ ตอนที่ 5.
- Newell, A., & Simon. H. A., **Human problem solving. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1972.**
- Solving. Psychology United Kingdom: Press. Ltd. East Sussex. Santrack. John W. Psychology (7th ed.). **New York. NY: Mc graw Hill Inc, 2003.**
- Sternberg. Robert J. Cognitive Psychology. **California: Thomson & Wadsworth, 2006.**

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-นามสกุล : พระเชมทัต สีส आरो (รับสำราญ)
- วัน เดือน ปี ที่เกิด : ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๒
- สถานที่เกิด : ๑๑๓/๒ หมู่ ๒ ต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ๗๑๑๔๐
- ประวัติการศึกษา : ทางโลก
 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดห้วยสะพาน ต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี
 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนบุรี
 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาช่างยนต์ วิทยาลัยการอาชีพพนมทวน ต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี
 ระดับวิชาชีพชั้นสูง สาขาช่างยนต์ทวิภาคี วิทยาลัยเทคนิคกาญจนบุรี อ.เมือง จ.กาญจนบุรี
 ระดับปริญญาตรีพุทธศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี (วัดไร่ขิง) อ.สามพราน จ.นครปฐม
- ทางธรรม
 นักธรรมชั้นตรี สำนักเรียนวัดเขาจำศีล (วิปัสสนา) พ.ศ.๒๕๕๕
 นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม พ.ศ.๒๕๕๖
 นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม พ.ศ.๒๕๕๗
- ประสบการณ์การทำงาน : แผนกซ่อมบำรุงบริษัท ไทยเคนบอร์ด จำกัด ต.ท่าเรือ อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี พ.ศ.๒๕๓๘ - ๒๕๓๙
 บริษัท ฮอนด้าอโต้โมบิล จำกัด ต.ธนู อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๔๕
 บริษัท ริเวอร์แคว จำกัด ต.ท่าน้ำตื้น อ.เมือง จ.กาญจนบุรี พ.ศ.๒๕๕๐
- ที่อยู่ปัจจุบันสังกัด : วัดไชยชุมพลชนะสงคราม ต.บ้านใต้ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี ๗๑๐๐๐
- Email : kmtrs@gmail.com
- โทรศัพท์มือถือ : ๐๘๐ - ๐๒๒๒๙๔๖
- อุปสมบท : ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕